

a better place to live and work

Rhaglen Cymorth Tai

Aseiad Anghenion

Tabl Cynnwys

Sir Blaenau Gwent	6
Hanes Byr	7
Blaenau Gwent Heddiw	8
Y Swyddfa Ystadegau Gwladol	10
Diogeledd Bwyd	13
Asesiad Llesiant Blaenau Gwent	16
Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019 (MALIC)	19
Asesiad Anghenion Poblogaeth Gwent	23
Plant a Phobl Ifanc	27
Pobl Hŷn	27
Iechyd a Phobl sy'n Anabl yn Gorfforol	29
Pobl ag Anableddau Dysgu ac Anhwylderau Sbectrwem Awtistiaeth	30
Iechyd meddwl	30
Nam Synhwyrdd	31
Gofalwyr sydd angen cymorth	31
Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol	32
Data Digartrefedd a Thai Lleol	33
Digartrefedd	33
Cofrestr Tai Cymdeithasol a Darpariaeth Tai Fforddiadwy	49
Porth Cymorth Tai	52
Amseroedd Aros	54
Estyniadau Cymorth	54
Demograffeg	55
Atgyfeiriadau a Wrthodwyd	55
Dadansoddiad Matrics Bylchau	57
Canlyniadau'r Rhaglen Cymorth Tai	59
Asesiad Anghenion Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol Gwent (VAWDASV)	65
Cyllid	66
Galwadau	67
Argymhellion	67
Adborth Defnyddwyr Gwasanaethau a Rhanddeiliaid	68
Adborth Arolwg Defnyddwyr Gwasanaethau Gwent 2020 a 2021	68
Adborth Rhanddeiliaid Gwent 2020 a 2021	70
Ymgysylltu â Rhanddeiliaid Lleol	71
Grŵp Cynllunio Cymorth Tai	71
Adborth Adolygiad Gwasanaethau	73
Adborth Monitro Gwasanaethau	73

Ymchwil a Chyhoeddiadau Cenedlaethol.....	75
Atal cysgu allan yng Nghymru a'i leihau yn y tymor byr	75
Hydref 2019.....	75
Adroddiad gan y Grŵp Gweithredu ar Ddigartrefedd ar gyfer Llywodraeth Cymru Mawrth 2020	75
Adroddiad i Weinidogion Cymru gan y Grŵp Gweithredu ar Ddigartrefedd Gorffennaf 2020	76
Cynllun Gweithredu Cysgu Allan Chwefror 2018.....	76
Strategaethau Lleol a Rhanbarthol Allweddol	77
Cynllun Llesiant Blaenau Gwent	77
Strategaeth Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol Gwent 2018 - 2023	78
Strategaeth ar gyfer Pobl Hŷn Cam 3: Cynllun Cyflawni Blaenau Gwent (2015 i 2023)..	79
Strategaeth Digartrefedd Gwent 2018 – 2022.....	80
Cynllun digartrefedd Cam II.....	80
Crynodeb	81
Datganiad Anghenion	82
Gofynion Presennol ac yn y Dyfodol.....	82
Anghenion Statudol	86

Tabl Ffigurau *

Ffigur 1 Map o Flaenau Gwent.....	6
Ffigur 2 Gwaith Dur Glynebwy	8
Ffigur 3 Golygfa o'r Awyr o Dde Blaenau Gwent.....	9
Ffigur 4 Poblogaeth Oedran Gweithio Blaenau Gwent – Cyfanswm poblogaeth (2020)	10
Ffigur 5 Statws Cyflogaeth Preswylwyr Oedran Gweithio	11
Ffigur 6 Anweithgarwch Economaidd ym Mlaenau Gwent	11
Ffigur 7 Defnydd Banc Bwyd ar draws Gwent	12
Ffigur 8 Defnydd Banc Bwyd 2019 (Pob derbynnydd)	12
Ffigur 9 Aelwydydd heb waith ym Mlaenau Gwent.....	15
Ffigur 10 Cyflog cyfartalog gros wythnosol (£) yn ôl man preswyl Awdurdodau Lleol Gwent, 2011 - 2020	16
Ffigur 11 Amcanion Llesiant*	18
Ffigur 12 Map o Lefelau Amddifadedd ym Mlaenau Gwent.....	21
Ffigur 13 Canran yr ACEHI fesul awdurdod lleol yng Ngwent yn y safle amddifadedd cyffredinol uchaf yn MALIC.....	21
Ffigur 14 ACEHI mwyaf difreintiedig ym Mlaenau Gwent	22
Ffigur 15 Amcanestyniadau Poblogaeth ym Mlaenau Gwent.....	24
Ffigur 16 Plant sy'n Derbyn Gofal.....	27
Ffigur 17 Rhagfynegiad o nifer y bobl 65+ oed sydd â dementia.....	28
Ffigur 18 Rhagfynegiad o nifer y bobl dros 65 oed na alltn wneud tasg ddomestig.....	29
Ffigur 19 Salwch Cyfyngus Hirdymor	29
Ffigur 20 Anableddau Dysgu ymhlith pobl dros 65 oed.....	30
Ffigur 21 Nam ar y Golwg ymhlith pobl dros 65 oed.....	31
Ffigur 22 Gofal Di-dâl.....	32
Ffigur 231 Cyfradd troseddau rhywiol	32
Ffigur 24 Nifer y digwyddiadau cam-drin domestig a gofnodwyd	33
Ffigur 25 Datganiad Digartrefedd Llywodraeth Cymru	34
Ffigur 26 Ethnigrwydd Ymgeiswyr	35
Ffigur 27 Ymgeiswyr Digartref 16 – 24 oed.....	36
Ffigur 282 Canlyniadau Digartrefedd yn ôl Oed	37
Ffigur 29 Stoc Tai Cymdeithasol ym Mlaenau Gwent.....	38
Ffigur 30 Cymwys, dan fygythiad o ddigartrefedd, cymorth atal yn cael ei ddarparu (Adran 66).....	39
Ffigur 31 Cymwys, digartref, yn amodol ar ddyletswydd i helpu i sicrhau (Adran 73)	39
Ffigur 32 Adran 75 Rheswm dros Ryddhau'n Llwyddiannus	40
Ffigur 33 Colli Llety Dros Dro	40
Ffigur 343 Ffigurau Cysgwyr Allan.....	41
Ffigur 35 Llety Dros Dro ym Mlaenau Gwent.....	43
Ffigur 36 Aelwydydd mewn Llety Dros Dro ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.....	43
Ffigur 37 Aelwydydd wedi'u gosod mewn Llety Dros Dro	44
Ffigur 38 Lleoliadau Llety Dros Dro yn ôl Math o Aelwyd	44
Ffigur 39 Lleoliadau Llety Dros Dro yn ôl Math o Aelwydydd Lluosog a Sengl.....	44
Ffigur 40 Lefelau Gwasanaeth Digartrefedd Dim Ymgysylltiad.....	45
Ffigur 41 Prisiau Tai Cyfartalog ym Mlaenau Gwent (2020).....	46
Ffigur 42 Rhenti Sector Preifat (2019).....	47
Ffigur 43 Rhenti wythnosol cyfartalog mewn stoc ar renti cymdeithasol yn ôl ardal, llety a math o ddarparwr	48
Ffigur 44 Amser Aros Cyfartalog ar gyfer Tai Cymdeithasol yn ôl Band Blaenoriaeth	48
Ffigur 45 Oed Ymgeiswyr Ceiswyr Cartref	49
Ffigur 46 Stoc Tai Cymdeithasol	49
Ffigur 47 Cyflenwad Blynyddol o Dai Fforddiadwy 2016 - 2021	50
Ffigur 48 Darpariaeth Gwasanaeth Grant Cynnal Tai	52

Ffigur 49 Atgyfeiriadau â Chymorth Uchaf	52
Ffigur 50 Atgyfeiriadau ar gyfer asesiad LPMHSS.....	53
Ffigur 51 Amseroedd Aros Atgyfeirio 2020/21	54
Ffigur 52 Atgyfeiriadau yn ôl Oedran.....	55
Ffigur 53 Atgyfeiriadau yn ôl Rhyw	55
Ffigur 54 Rhesymau dros Wrthod Atgyfeiriad	55
Ffigur 55 Atgyfeiriadau a Wrthodwyd fesul Grŵp Cleient.....	56
Ffigur 56 Atgyfeiriadau a Wrthodwyd yn ôl Oed	57
Ffigur 57 Matrics Gwasanaethau	58
Ffigur 58 Matrics Gwasanaethau Blaenau Gwent	59
Ffigur 59 Anghenion arweiniol ymhlith defnyddwyr gwasanaethau.....	62
Ffigur 60 Canlyniadau Blaenau Gwent	63
Ffigur 61 Pum Angen Arweiniol wedi'u cymharu yn ôl canlyniad.....	63
Ffigur 62 Pum angen arweiniol ymhlith defnyddwyr gwasanaethau.....	64
Ffigur 63 Canlyniadau Defnyddwyr Gwasanaethau, y prif anghenion yn erbyn y pump uchaf	64
Ffigur 64 Pum angen arweiniol o'u cymharu â'r Un ar ddeg Canlyniad	65
Ffigur 65 Cyllid HSG	66
Ffigur 66 Cyfradd troseddau rhywiol fesul 1000 o bobl	67
Ffigur 67 Cwmwl geiriau ymatebion	69
Ffigur 68 Amcanion llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus*	78

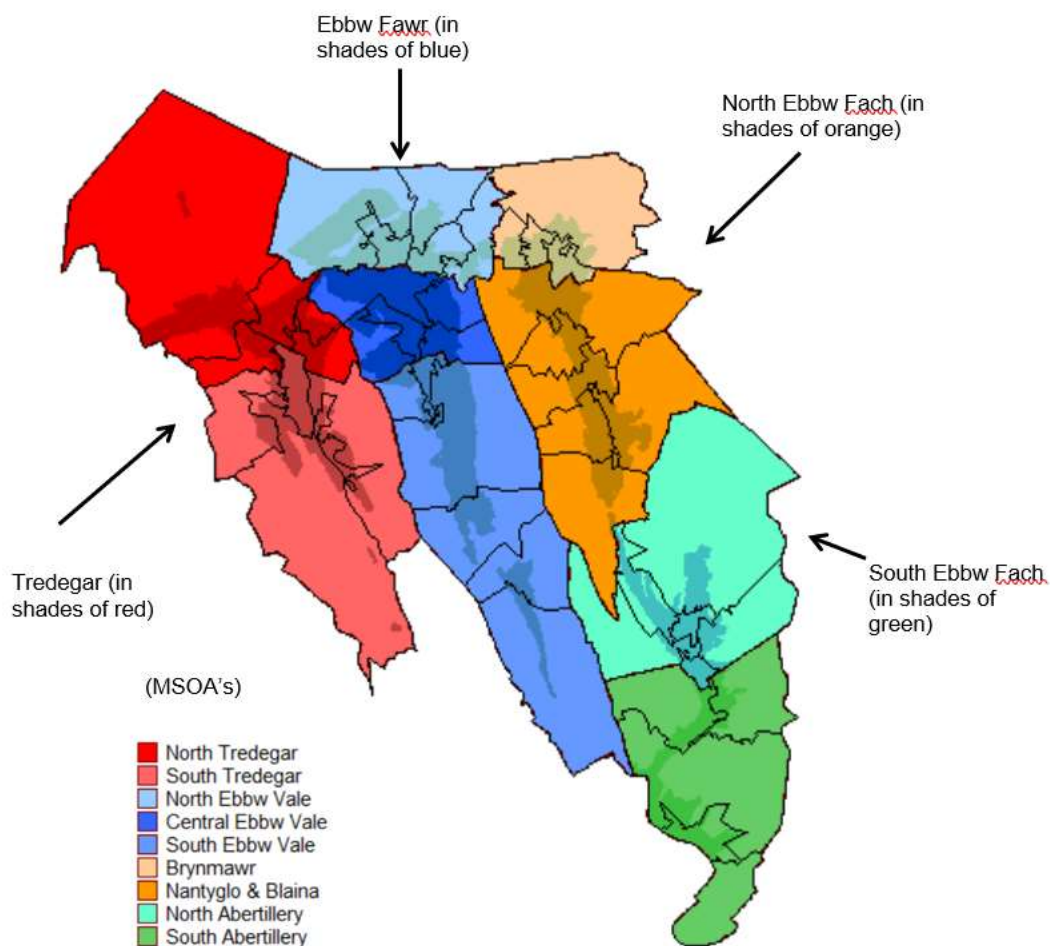
*Sylwer - rhai tablau o ffynhonnell allanol, yn methu â chyfieithu i'r Gymraeg

Sir Blaenau Gwent

Mae Blaenau Gwent yn lle o dreftadaeth a newid dramatig, gydag ymdeimlad o'i gorffennol ond ei llygaid cadarn ar y dyfodol. Mae'n gymharol fach yn ddaearyddol, ar y mwyaf, 15 milltir o'r gogledd i'r de, ac 8 milltir o'r dwyrain i'r gorllewin. Fe'i diffinnir yn ffisegol gan lethrau uchel sy'n rhannu'r tri phrif gwm. Mae'r cymoedd hyn yn gartref i drefi a phentrefi sydd yn ymddangos fel pe baent yn cyfuno. Fodd bynnag, mae pob cymuned yn falch o gynnal ei chymeriad a'i thraddodiadau ei hun.

Er bod y trefi'n rhoi naws brysur, drefol i'r fwrdeistref sirol, ardal wledig i raddau helaeth yw Blaenau Gwent mewn gwirionedd. Ble bynnag yr ydych chi, nid yw cefn gwlad hardd byth yn bell i ffwrdd.

FFIGUR 1 MAP O FLAENAU GWENT

Hanes Byr

Cyn y 1800au cynnar, roedd yr ardal sydd bellach yn Flaenau Gwent yn ardal dawel, wledig a oedd yn cynnwys pentrefi bychain a thir fferm yn bennaf. Cymraeg oedd yr unig iaith, a phrin oedd y ddealltwriaeth o'r iaith Saesneg.

Arweiniodd cychwyn y chwyldro diwydiannol at newid trawsnewidiol wrth i bobl geisio manteisio ar y cyflenwad digonol o adnoddau y gellid eu canfod. Yn y lle cyntaf roedd hyn ar ffurf y gwaith haearn, a ddilynwyd yn gyflym gan gloddio glo a gwneud dur.

Wrth i'r diwydiannau dyfu, felly hefyd y tyfodd y galw am lafur a phoblogaeth Blaenau Gwent yn rhyfeddol. Rhwng dechrau'r 19eg ganrif a dechrau'r 20fed ganrif cynyddodd y boblogaeth o tua 1,200 i ymhell dros 120,000.

Wrth i'n cymunedau ffynnu, felly hefyd yr angen am wasanaethau angenrheidiol i ddelio â'r ffrwydrad cymdeithasol a diwylliannol, er enghraifft addysg, iechyd, siopau a chyfleoedd hamdden. Arweiniodd hyn at dwf yn y rhwydwaith o gymunedau a chymdogaethau, sy'n ffurfio'r trefi a'r cymdogaethau yr ydym yn eu hadnabod heddiw.

Dangosir ymrwymiad cryf i gyfiawnder cymdeithasol a moeseg gwaith cadarn ym Mlaenau Gwent gan ymgyrchoedd dros wella safonau byw. Mae enghreifftiau o hyn yn cynnwys y bwrdd iechyd cyntaf erioed sy'n nodi Blaenau Gwent fel man geni'r GIG, ymgyrchoedd dros ddiwygio etholiadol, diddymu siopau sy'n cael eu rhedeg gan gwmnïau, a lleihau oriau gwaith, y mae llawer ohonynt yn dal i ddylanwadu ar y ffordd y mae pobl yn byw eu bywydau heddiw. Mae'r ysbryd cymunedol sy'n etifeddiaeth barhaus i'r cyflawniadau hyn yn fyw ac yn iach heddiw ac yn thema sy'n codi dro ar ôl tro yn y cynllun hwn, fel y gwelwch.

FFIGUR 2 GWAITH DUR GLYNEBWY

Blaenau Gwent Heddiw

Yn ystod y cyfnod o ddiwedd y 1980au ffurfiwyd Blaenau Gwent fel y'i gelwir heddiw. Ym 1996 newidiodd o ardal Sir Gwent i Gyngor Bwrdeistref Sirol, yn dilyn ad-drefnu llywodraeth leol.

Yn ystod yr 20 mlynedd diwethaf mae pobl Blaenau Gwent wedi wynebu heriau gan gynnwys cau'r pyllau glo yn yr 1980au a chau Gwaith Dur Glynebwy yn 2002, gan arwain at golli swyddi enfawr.

Amlygir hyn gan leihad o 5% yn y boblogaeth rhwng 1991 a 2011. Mae hyn yn wahanol i Gymru yn gyffredinol sydd wedi gweld cynnydd o 4%. Ar hyn o bryd, mae 49% o drigolion Blaenau Gwent sy'n gweithio yn cymudo y tu allan i'r fwrdeistref i'r gwaith ac mae pellteroedd cymudo wedi cynyddu.

Ni allwn danamcangyfrif effaith y materion hyn. Serch hynny, yn yr 20 mlynedd diwethaf mae'r ardal wedi gweld gwelliant sylweddol yn strwythurol ac yn yr amgylchedd, yn dilyn lefelau mawr o fuddsoddiad cyfalaf, a gwyrddni ein cymoedd wrth i natur adfer ar ôl y creithio hirdymor a achoswyd drwy ein diwydiannau hanesyddol. Mewn ymgais i leihau effaith cau pyllau a gwaith dur, bu ymdrech sylweddol i ail-ganolbwyntio ar y diwydiant gweithgynhyrchu a gwasanaethau, sydd bellach yn rhan sylweddol o'r gymuned leol.

FFIGUR 3 GOLYGFFA O'R AWYR O DDE BLAENAU GWENT

Ffynonellau Data

Er mwyn llywio'r asesiad anghenion hwn, dadansoddwyd data o ystod eang o ffynonellau, er mwyn deall yn well y galwadau a'r pwysau y mae trigolion a chymunedau lleol yn eu hwynebu ar hyn o bryd.

Roedd y ffynonellau data a ddefnyddiwyd yn yr asesiad yn cynnwys:

- Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS)
- Defnydd Banc Bwyd a Phrydau Ysgol am Ddim
- Asesiad Llesiant Blaenau Gwent
- Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (MALIC)
- Asesiad Anghenion Poblogaeth Gwent 2018
- Data Digartrefedd a Thai Lleol
- Data Porth Cymorth Tai
- Canlyniadau'r Rhaglen Cymorth Tai
- Asesiad Anghenion Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (VAWDASV) Gwent
- Adborth Defnyddwyr Gwasanaethau a Rhanddeiliaid
- Ymchwil a Chyhoeddiadau Cenedlaethol
- Strategaethau Lleol a Rhanbarthol Allweddol
 - Cynllun Llesiant Lleol

- Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (VAWDASV)
- Strategaeth ar gyfer Pobl Hŷn Cam 3: Cynllun Cyflawni Blaenau Gwent (2015 i 2023)
- Strategaeth Digartrefedd Gwent 2018
- Cynlluniau Digartrefedd Cam II

Y Swyddfa Ystadegau Gwladol

Mae poblogaeth Blaenau Gwent yn amrywiol ac mae amgylchiadau cymdeithasol ac economaidd ei thrigolion yn eang eu cwmpas.

Gyda chysylltiadau trafniadaeth da â dinasoedd Casnewydd, Caerdydd a Bryste, yn enwedig yn ne'r fwrdeistref, mae Blaenau Gwent wedi dod yn lle poblogaidd i fyw ac mae'r economi leol wedi elwa. Fodd bynnag, fel y nodwyd yn flaenorol, mae dirywiad rhai diwydiannau trwm, yn enwedig ymhellach i'r gogledd yn dal i gael ei deimlo, gan arwain at ardaloedd o dlodi ac amddifadedd.

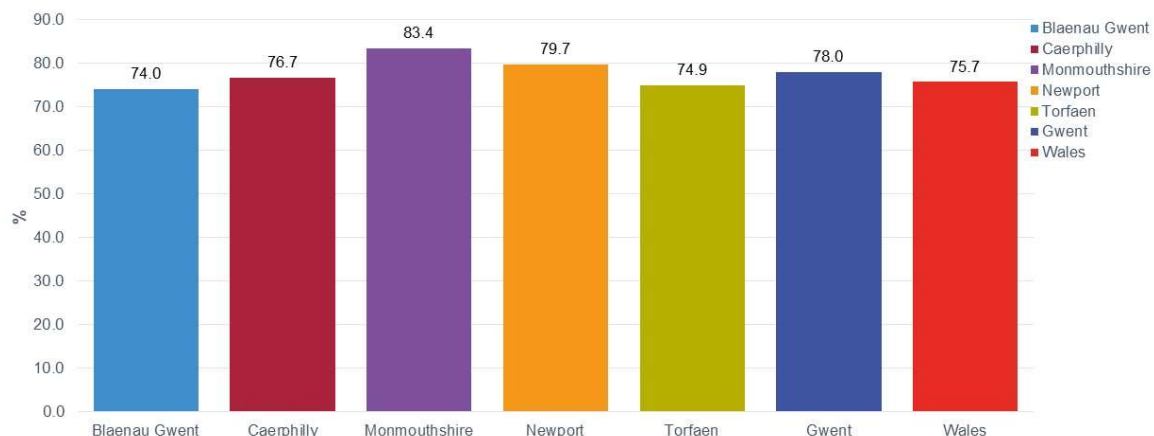
Mae'r data canlynol a gafwyd o wefan Ystadegau Marchnad Lafur Swyddogol Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS); Nomis, yn rhoi trosolwg o'r Farchnad Lafur bresennol ym Mlaenau Gwent ac yn helpu i nodi rhai o'r anghenion sy'n bodoli ar hyn o bryd.

FFIGUR 4 POBLOGAETH OEDRAN GWEITHIO BLAENAU GWENT – CYFANSWM POBLOGAETH (2020)

	Blaenau Gwent (niferoedd)	Cymru (niferoedd)
Pawb	70,000	3,169,600
Dynion	34,600	1,563,500
Merched	35,500	1,606,100

Mae gweithgaredd economaidd ardal yn cynnwys dwy gydran sylfaenol, y rhai yn yr ardal sy'n economaidd weithgar a'r rhai sy'n economaidd anweithgar. Mae'r rhai economaidd weithgar naill ai mewn cyflogaeth neu'n ddi-waith ond yn gallu gweithio.

FFIGUR 5 STATWS CYFLOGAETH PRESWYLLWYR OEDRAN GWEITHIO

Source: ONS annual population survey

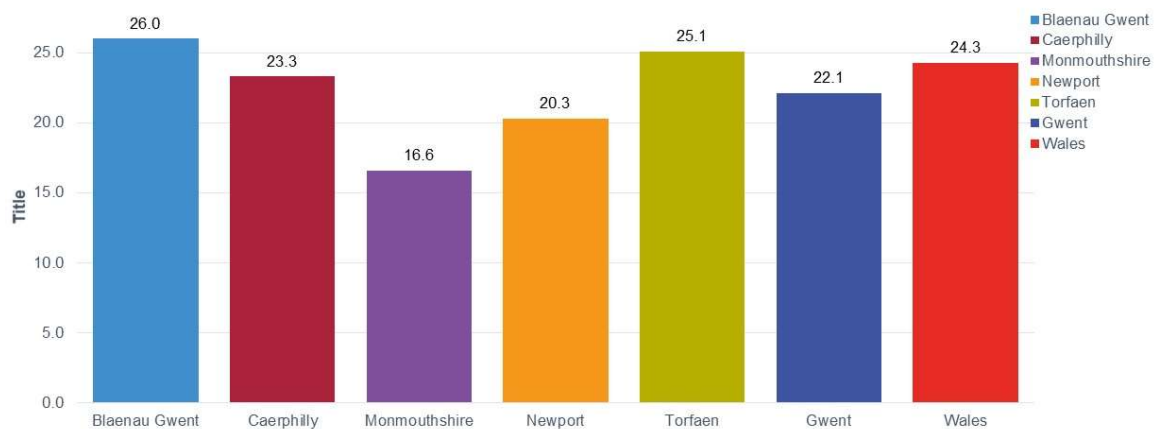
Sample size too small for reliable estimate (see definitions)

† - numbers are for those aged 16 and over, % are for those aged 16-64

§ - numbers and % are for those aged 16 and over. % is a proportion of economically active

Mae canran y rhai 16-64 oed sy'n economaidd weithgar ar draws Gwent, sef 78.0%, ychydig yn uwch na chyfartaledd Cymru o 75.7%. Mae hyn yn amrywio rhwng 74.0% ym Mlaenau Gwent ac 83.4% yn Sir Fynwy.

FFIGUR 6 ANWEITHGARWCH ECONOMAIDD YM MLAENAU GWENT

Mae canran y rhai 16-64 oed sy'n economaidd anweithgar yn is ar 22.1% yng Ngwent o gymharu â 24.3% ar gyfer Cymru. Mae hyn yn amrywio rhwng 16.6% yn Sir Fynwy a 26.0% ym Mlaenau Gwent.

FFIGUR 7 DEFNYDD BANC BWYD AR DRAWS GWENT

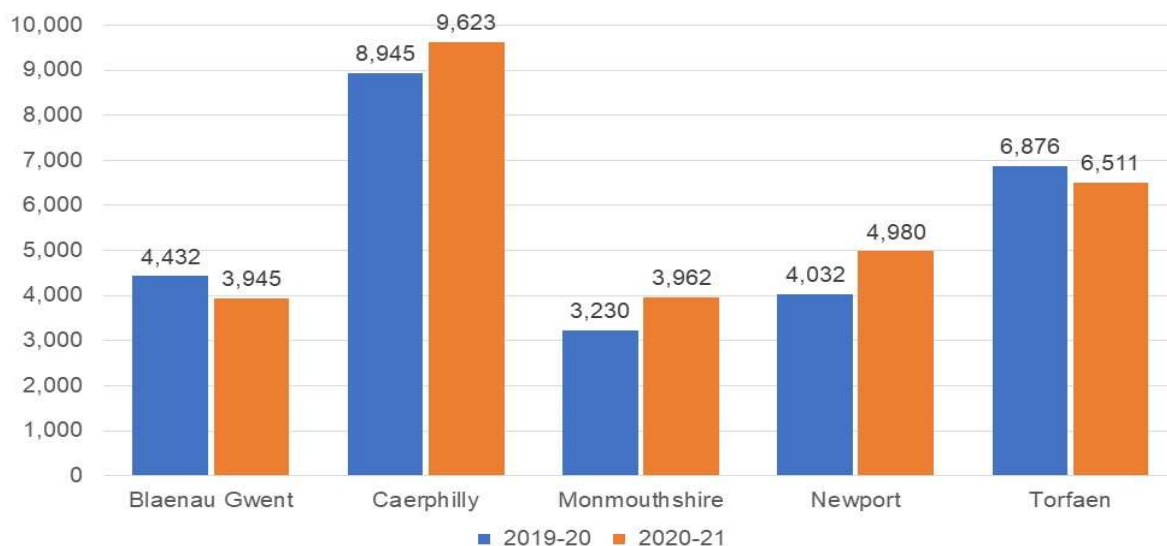
Nifer y Bobl a Gynorthwywyd	Blaenau Gwent	Caerffili	Sir Fynwy	Casnewydd	Torfaen
2017-18	4275	5626	2509	3041	6320
2016-17	4405	5895	2358	2896	6527

Ffynhonnell: Ffigurau Diwedd Blwyddyn Banc Bwyd Ymddiriedolaeth Trussell

Yn 2019-20 dosbarthodd Cymru gyfanswm o 134,892 o barseli bwyd. Dosbarthwyd 27,515 o barseli yng Ngwent rhwng y pum awdurdod lleol. Anfonodd Blaenau Gwent 4,432, Caerffili 8,945, Sir Fynwy 3,230, Casnewydd 4,032 a Thorfaen 6,876.

Yna yn 2020-21 dosbarthwyd swm uwch o 145,828 (i fyny 8%) o amgylch Cymru, a chynyddodd nifer y parseli a ddosbarthwyd o amgylch Gwent hefyd 1,506 (i fyny 5%) gan olygu bod 29,021 wedi'u dosbarthu. Ar gyfer Blaenau Gwent, gostyngodd nifer y parseli bwyd a ddosbarthwyd i 3,945 ond, cynyddodd symiau dosbarthu'r holl awdurdodau lleol eraill. Dosbarthodd Caerffili 9,623, Sir Fynwy 962, Casnewydd 4,980 a Thorfaen 6,511.

FFIGUR 8 DEFNYDD BANC BWYD 2019 (POB DERBYNNYDD)

Ffynhonnell: Banciau Bwyd Lleol Blaenau Gwent

Ar ddechrau'r pandemig adroddodd Ymddiriedolaeth Trussell bod cynnydd o 21% yn y galw am barseli bwyd yng Nghymru, mae hyn oherwydd gostyngiad yn incymau cartrefi gan nad yw'r rhan fwyaf o bobl yn gallu gweithio yn ystod y pandemig felly, rhaid i fwy o aelodau o'r cyhoedd ddefnyddio eu banc bwyd lleol. Yng Nghymru datblygwyd cynlluniau hygyrch yn

ystod y pandemig ar gyfer y rhai a oedd yn wynebu argyfwng megis y Gronfa Cymorth Dewisol (DAF).

Dylid cymryd gofal wrth gymariaethau yn y twf mewn dosbarthiad parseli bwyd rhwng ardaloedd. Mae llawer o wahanol ffactorau a all ddylanwadu ar nifer y parseli a ddosberthir o fewn ardal leol, megis nifer yr achosion o fanciau bwyd eraill. Er enghraifft, ym Mlaenau Gwent mae'n debyg bod y gostyngiad oherwydd cynnydd rhoddion mewn mannau eraill fel Cymru Creations, Canolfan Gymunedol TK a Chlwb Rotari Brynmawr ac ati gan gynyddu eu gallu yn ystod y pandemig a darparu mwy o wasanaeth banc bwyd annibynnol, na fydd yn cael ei ystyried yn Ffigurau Trussell.

Diogeledd Bwyd

Mae adroddiad y Sefydliad Bwyd "*The Impact of Covid-19 on Household Food Security*"

yn seiliedig ar ddata a gasglwyd o saith rownd o arolygon cenedlaethol cynrychioliadol ledled y DU i fonitro lefelau diffyg diogeledd bwyd y mae COVID-19 yn effeithio arnynt a gynhaliwyd rhwng mis Mawrth 2020 a mis Ionawr 2021.

Mae canfyddiadau allweddol yr adroddiad yn nodi, er gwaethaf y mesurau brys hanfodol sydd ar waith, bod mwy o bobl yn profi diffyg diogeledd bwyd nawr nag oedd cyn y pandemig. Helpodd grwpiau cymunedol a gwirfoddol filiynau o bobl agored i niwed ond mae tystiolaeth yn dangos bod gormod o gartrefi diffyg diogeledd bwyd wedi'i chael yn anodd cael cymorth. Nid yw dibynnu ar fanciau bwyd sydd wedi'u gorymestyn ac elusennau cymorth bwyd yn rhwyd ddiogelwch cynaliadwy i unigolion a theuluoedd na allant fforddio deiet teilwng.

Mae aelwydydd â phlant yn gyson wedi ei chael yn anoddach rhoi bwyd ar y bwrdd, yn enwedig rhieni sengl, teuluoedd mawr, a theuluoedd incwm isel.

Mae COVID-19 wedi dyfnhau'r caledi ariannol a wynebir gan aelwydydd incwm isel ac mae hefyd wedi creu grŵp newydd agored i niwed a oedd yn sefydlog yn ariannol cyn COVID-19.

Adroddir hefyd ar y darlun presennol (ar Ionawr 21) o diffyg diogeledd bwyd, gan nodi:

- Mae 22% o gartrefi wedi colli incwm ers cyn y pandemig
- Mae 9% o oedolion wedi profi diffyg diogeledd bwyd yn ystod y 6 mis diwethaf
- Mae 12% o aelwydydd â phlant yn byw mewn cartrefi sydd wedi profi diffyg diogeledd bwyd yn y 6 mis diwethaf
- Mae 41% o gartrefi gyda phlant ar Brydau Ysgol am Ddim wedi profi diffyg diogeledd bwyd yn ystod y 6 mis diwethaf.

Rhai grwpiau â lefelau uwch o diffyg diogeledd bwyd

- Mae 'cyfyngedig oherwydd problemau iechyd/anabledd' 5 gwaith yn fwy na'r rhai heb unrhyw problemau iechyd/anabledd

- Mae 'yn fregus iawn yn glinigol' ddwywaith yn uwch na'r cyfartaledd
- Mae gweithwyr y sector bwyd 50% yn uwch o gymharu â gweithwyr nad ydynt yn y sector bwyd
- Mae BAME ddwywaith yn uwch na Phrydeinwyr gwyn.

Mae ymatebion i'r arolwg yn dangos mai'r ffactorau sy'n ysgogi diffyg diogeledd bwyd yw dim digon o arian 55%, ynysu 31%, diffyg cyflenwad 23% ac 'arall' 8%.

Mae 3 phrif argymhelliad i fynd i'r afael â thlodi bwyd

1. **Adolygu prydau ysgol am ddim:** i sicrhau bod Prydau Ysgol Am Ddim yn cael yr effaith fwyaf maethol ac addysgol ac yn hyrwyddo dysgu a lles plant trwy gydol y diwrnod ysgol. Dylai adolygu'r trothwy cymhwysedd presennol i wneud yn siŵr nad oes unrhyw blant difreintiedig yn colli allan ar fuddion Cinio Ysgol Am Ddim.
2. **Talu'n deg a chadw'r codiad:** Mae angen i fusnesau dalu'r Cyflog Byw Gwirioneddol i'w gweithwyr. Er mwyn mynd i'r afael ag effaith economaidd enbyd y pandemig, bydd angen set ehangach o bolisïau i hybu incwm aelwydydd tlotach gan gynnwys cadw'r codiad o £20 i Gredyd Cynhwysol yn barhaol (a'i ymestyn i'r rhai ar fudd-daliadau etifeddol), a dileu'r arhosiad 5 wythnos ar gyfer Credyd Cynhwysol, y terfyn dau blentyn a'r cap budd-daliadau.
3. **Arweinyddiaeth a gweithredu ar ddiffyg diogeledd bwyd:** Wrth i ni symud allan o'r argyfwng bwyd, mae arnom angen awdurdod dynodedig yn y Llywodraeth sydd â throsolwg ar olrhain diffyg diogeledd bwyd neu gyfrifoldeb i fynd i'r afael ag ef, gyda phwerau i lywio a gyrru camau gweithredu ar lefel awdurdod cenedlaethol a lleol mewn ymateb i'r data.

Mae gwaith pellach wedi'i wneud gan ddefnyddio'r 'data cyfredol' o arolwg y Sefydliad Bwyd a grybwyllwyd uchod, o 4,231 o oedolion ledled y DU a gynhaliwyd ddiwedd mis Ionawr/dechrau mis Chwefror 2021, gan academyddion o Brifysgolion Metropolitan Manceinion a Sheffield.

Mae eu hamcangyfrifon 'lleol' yn defnyddio techneg sy'n cynnwys dull amcangyfrif ardal fach aml-lefel yn seiliedig ar atchweliad logistaidd. Mae hyn yn cynnwys amcangyfrif o'r perthnasoedd allweddol rhwng newidynnau rhagfynegi a'r newidynnau canlyniad diffyg diogeledd bwyd. Cynhwyswyd y codau awdurdodau lleol yn yr arolwg i alluogi'r amcangyfrif o ardaloedd bach.

Mae banciau bwyd wedi'u sefydlu mewn cymunedau lle mae pobl wedi cydnabod y broblem hon o newyn gyda'r bwriad o ddiwallu anghenion bwyd uniongyrchol. Deellir bod **newyn** yn

golygu, wedi bod yn newynog o leiaf unwaith yn ystod y mis blaenorol ond nid oeddent yn gallu cael bwyd.

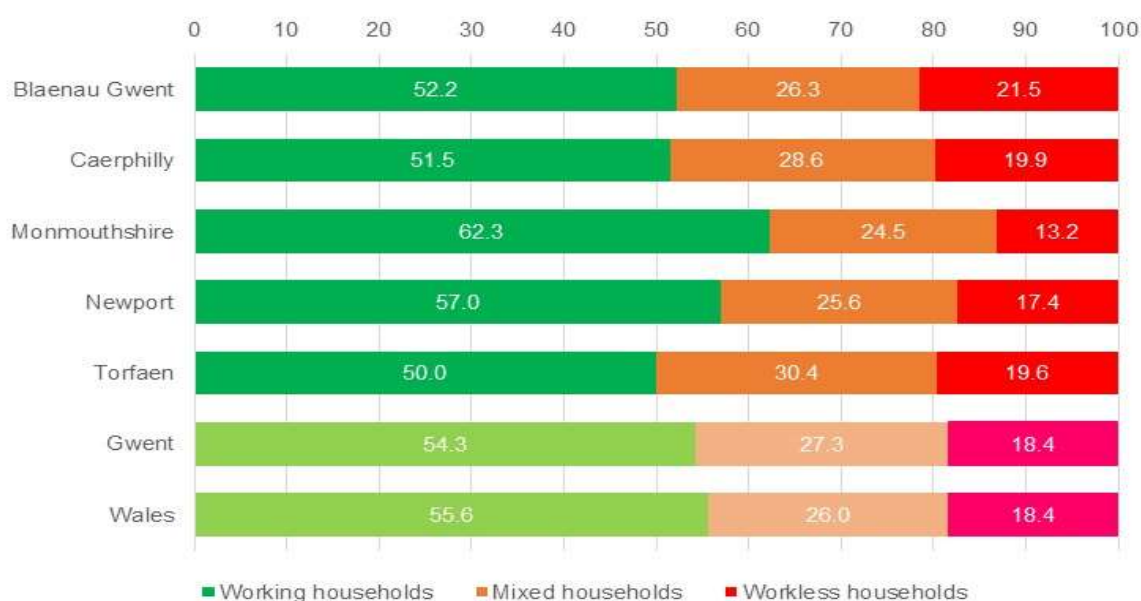
Mae'r astudiaeth yn nodi dau fesur pellach. Mae'r rhai sy'n **ei chael yn anodd** yn cynnwys pobl sydd wedi torri'n ôl ar fwyd neu wedi hepgor prydau bwyd a'r rhai sy'n **poeni** am allu cyflenwi'r bwyd sydd ei angen arnynt yn ddigonol ar gyfer eu hunain a'u teuluoedd. Ystyrir y grŵp olaf hwn fel arfer yn ymylol o ran diogeledd bwyd oherwydd bod ganddyn nhw ddigon o fwyd. Fodd bynnag, efallai eu bod wedi torri i lawr ar ansawdd maeth y bwyd y maent yn ei brynu.

Aelwydydd sy'n gweithio yw'r rhai lle mae'r holl breswylwyr 16 - 64 oed yn gweithio, cymysg yw'r rhai ag o leiaf un o'r preswylwyr 16 - 64 oed yn gweithio ac aelwydydd heb waith yw'r rhai lle mae pawb 16 - 64 oed heb waith neu'n economaidd anweithgar.

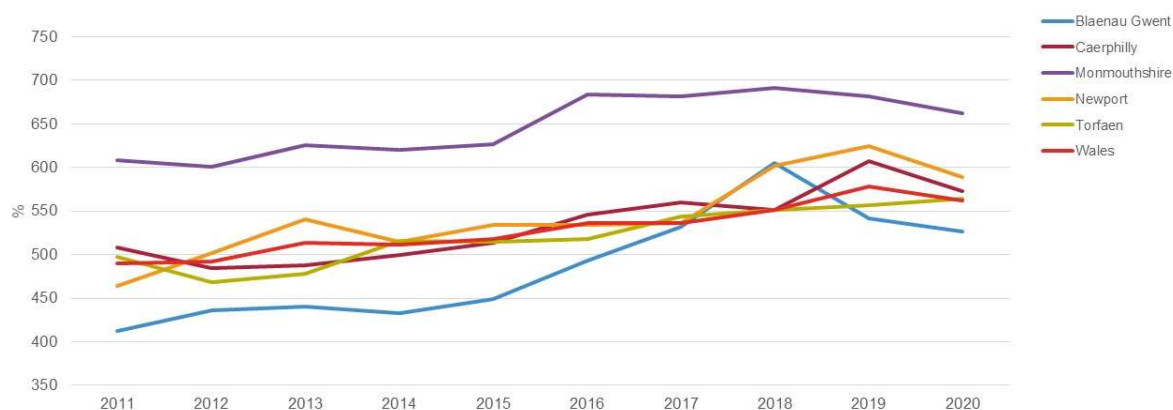
Mae Gwent gyda'r un lefel o aelwydydd heb waith â Chymru ar 18.4% ond mae ganddi lefel ychydig yn uwch o aelwydydd cymysg na Chymru (27.3% a 26.0% yn y drefn honno). Felly, mae Gwent gyda lefel ychydig yn llai o aelwydydd sy'n gweithio, 54.3% o gymharu â 55.6% yng Nghymru.

Ar lefel awdurdod lleol, mae aelwydydd heb waith yn amrywio rhwng 13.2% yn Sir Fynwy a 21.5% ym Mlaenau Gwent. Yn dilyn hynny, Sir Fynwy sydd â'r lefel uchaf o aelwydydd sy'n gweithio, sef 62.3% o gymharu â'r lefel isaf, sef 50.0% yn Nhorfaen.

FFIGUR 9 AELWYDYDD HEB WAITH YM MLAENAU GWENT

FFIGUR 10 CYFLOG CYFARTALOG GROS WYTHNOSOL (£) YN ÔL MAN PRESWYLIO AWDURDODAU LLEOL GWENT, 2011 - 2020

Mae'r duedd ar i fyny ar gyfer cyflog cyfartalog gros wythnosol (canolrifol) ar gyfer gweithwyr amser llawn Caerffili, Casnewydd a Thorfaen wedi cyfateb yn agos i Gymru dros y 10 mlynedd diwethaf. Mae Blaenau Gwent wedi bod yn sylweddol is a Sir Fynwy yn arwyddocaol uwch dros y cyfnod. Awdurdod lleol Casnewydd sydd wedi dangos y cynnydd mwyaf o 30% dros y cyfnod, ac yna cynnydd o 24% yn Nhorfaen. Mae hyn yn cymharu â chynnydd o 19% ar gyfer Cymru. Er y bu tuedd ar i fyny dros y 10 mlynedd ym Mlaenau Gwent, bu gostyngiad flwyddyn ar ôl blwyddyn dros y 2 flynedd ddiwethaf.

Mae'r patrwm cyffredinol a ddisgrifir ar gyfer gweithwyr amser llawn yn debyg ar gyfer dynion a merched. Fodd bynnag, mae gweithwyr benywaidd yn cael eu talu llai, gyda'r gwahaniaeth cyflog o gymharu â dynion yn 2020 yn amrywio rhwng 12% yn llai yng Nghasnewydd a 25% yn llai ym Mlaenau Gwent.

Pwyntiau Allweddol:

- Mae diweithdra ac anweithgarwch economaidd yn rhoi pwysau ychwanegol ar wasanaethau statudol a gwirfoddol sy'n cefnogi trigolion mwyaf bregus a difreintiedig Blaenau Gwent
- Mae sgiliau isel a phroblemau iechyd hirdymor yn cyfyngu ar gyfleoedd i breswylwyr gael mynediad i hyfforddiant a gwaith, gan achosi tlodi i lawer o aelwydydd
- Gall tlodi tanwydd arwain at dai gwael a pheryglon iechyd cysylltiedig, gan roi mwy o bwysau ar wasanaethau lechyd, Gofal Cymdeithasol a Thai
- Mae tlodi bwyd yn parhau i fod yn faes angen o fewn Blaenau Gwent

Asesiad Llesiant Blaenau Gwent

Nododd asesiad llesiant Blaenau Gwent nad oes dwy gymuned ym Mlaenau Gwent yr un fath, ond bod y cymunedau'n lleoedd cymhleth a deinamig, sydd â'u set eu hunain o brofiadau cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol.

Nododd yr asesiad fod anghydraddoldeb cynyddol ar draws Blaenau Gwent, sy'n effeithio ar bob agwedd ar les. Ochr yn ochr â phocedi o amddifadedd, mae ardaloedd lle mae lles yn dda, ond bydd rhai aelwydydd yn yr ardaloedd hyn yn dal i wynebu heriau.

Daeth rhai themâu allweddol i'r amlwg o'r asesiad llesiant a fydd yn helpu i lywio'r asesiad hwn:

- Disgwylir i nifer y bobl ifanc 0-25 oed ostwng dros yr 20 mlynedd nesaf, tra yn ystod yr un cyfnod, disgwylir i nifer y trigolion dros 65 oed godi a disgwylir i nifer y rhai 85 oed ddyblu.¹ Mae hyn yn debygol o arwain at gynnydd yn y galw ar wasanaethau cyhoeddus sy'n gysylltiedig â phoblogaeth sy'n heneiddio, y bydd angen ei ystyried wrth gynllunio gwasanaethau.
- Mae cyflog wythnosol cyfartalog ym Mlaenau Gwent yn is na Chymru², mae 1 o bob 5 cartref mewn amddifadedd materol³ ac mae Blaenau Gwent yn ardal y mae'r rhaglen diwygio lles yn effeithio arni fwyfwy, oherwydd nifer y contractau oriau isel ar gyflog isel, sy'n arwain at fwy o bobl yn symud i dlodi.
- Mae gan bobl sy'n byw ym Mlaenau Gwent lefelau is o gymwysterau a sgiliau (Swyddfa Ystadegau Gwladol) o gymharu â chyfartaledd Cymru⁴ ac mae gan Flaenau Gwent gyfran uchel o drigolion sy'n cael eu cyflogi yn y sector cyhoeddus a gweithgynhyrchu.⁵
- Roedd canran y plant sy'n byw mewn aelwydydd heb waith ym Mlaenau Gwent yn uwch na chyfartaledd Cymru rhwng 2010 a 2014⁶. Mae canran uwch o blant yn byw mewn teuluoedd incwm isel ym Mlaenau Gwent ac mae 17.4% o ddisgyblion ysgol Blaenau Gwent yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim⁷.
- Y gymhareb pris tai i enillion ym Mlaenau Gwent yw 5:1⁸, mae'r sector rhentu preifat ym Mlaenau Gwent yn gymharol fach (8.6%)⁹ ac mae'r galw am dai cymdeithasol yn sylweddol uwch na'r cyflenwad.¹⁰

¹ Rhagamcanion ar sail poblogaeth (2014), Llywodraeth Cymru

² Tâl wythnosol gros dynion v merched. Ffynhonnell: Arolwg blynyddol ONS o oriau ac enillion - dadansoddiad o'r gweithle, 2015, trwy NOMIS.

³ Uned Ddata Cymru (2016). Deall Llesiant Lleol, Data Cryno Hydref 2016

⁴ Uned Ddata Cymru (2016). Deall Llesiant Lleol, Data Cryno Hydref 2016

⁵ Cyflogaeth gweithlu yn ôl Diwydiant Ffynhonnell KS605EW, Cyfrifiad 2011

⁶ Uned Ddata Cymru (2016). Deall Llesiant Lleol, Data Cryno, Hydref 2016

⁷ StatsCymru 2016, Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD)

⁸ Hometrack Tachwedd 2016

⁹ Cyfrifiad 2011

¹⁰ Cofrestr Tai Cyffredin Blaenau Gwent a Datganiad Data Darpariaeth Tai Fforddiadwy LIC

- Nid yw Disgwyliad Oes wedi'i ddsbarthu'n gyfartal ar draws Blaenau Gwent, gydag oddeutu 7 mlynedd o wahaniaeth rhwng disgwyliad oes pobl sy'n byw yn yr ardaloedd mwyaf a lleiaf difreintiedig ym Mlaenau Gwent.¹¹ Yn ôl Arolwg Iechyd Cymru (2014/15), mae dros hanner poblogaeth oedolion Blaenau Gwent yn dweud eu bod yn cael eu trin ar gyfer salwch cronig meddyliol neu gorfforol, ac mae'r mwyafrif yn debygol o fod yn ein cymunedau mwyaf difreintiedig.

Neges allweddol a ddaeth i'r amlwg o'r asesiad llesiant oedd ehangu anghydraddoldeb. Helpodd yr asesiad i nodi lleoliad y cymunedau mwyaf difreintiedig ym Mlaenau Gwent a chadarnhaodd y wybodaeth bresennol y bydd pobl yn yr ardaloedd hyn yn aml yn profi anawsterau lluosog. Fodd bynnag, hyd yn oed mewn ardaloedd llai difreintiedig, mae teuluoedd ac unigolion yn cael trafferth gydag iechyd gwael, cymwysterau cyfyngedig neu ddim cymwysterau a lefelau diweithdra neu incwm isel, sydd wedi golygu bod eu llesiant o ansawdd is nag eraill o'u cwmpas.

Er mwyn mynd i'r afael yn effeithiol â'r materion a nodwyd yn yr asesiad llesiant, datblygwyd y 7 amcan a ganlyn:

FFIGUR 11 **AMCANION LLESIANT***

1	2	3	4	5	6	7
Develop a functional, connected network of natural areas that support the current and future well-being needs of local populations.	Develop mitigation and adaptation responses to the impacts of climate change.	Provide children and young people with the best possible start in life.	Support healthy lifestyles and enable people to age well.	Tackle the inter-generational patterns of poverty and develop economic resilience.	Improve local skills through work-force planning, training, apprenticeships, and volunteering opportunities.	Create safe, confident communities and promote community cohesion.

***Cyfieithiad Cymraeg fel isod**

1. Datblygu rhwydwaith o ardaloedd naturiol sydd wedi'i gysylltu ac sy'n gweithio ar lefel weithredol, sy'n cefnogi anghenion llesiant poblogaethau lleol, nawr ac yn y dyfodol
2. Datblygu ymatebion addas a lliniaru, ar gyfer effeithiau newid yn yr hinsawdd
3. Rhoi'r cychwyn gorau i blant a phobl ifanc mewn bywyd
4. Cefnogi ffyrdd iach o fyw a galluogi pobl i heneiddio'n dda
5. Trechu patrymau tlodi ymhlith y cenedlaethau a datblygu
6. Gwellu sgiliau lleol trwy gynllunio'r gweithlu, hyfforddiant, prentisiaethau a chyfleoedd i wirfoddoli
7. Creu cymunedau diogel, hyderus a hybu cydlyniant cymunedol

¹¹ Arsyllfa ICC, gan ddefnyddio PHM & MYE (ONS), WHS & MALIC 2014 (Llywodraeth Cymru)

Pwyntiau Allweddol:

- Mae anghydraddoldeb ym Mlaenau Gwent yn ehangu.
- Mae rhai materion allweddol yn codi o'r asesiad a fydd yn effeithio ar les preswylwyr. Mae'r rhain yn cynnwys rhagamcanion poblogaeth, lefelau cyflogaeth, incwm, cymwysterau, amddifadedd ac iechyd.
- Nid yw lefelau llesiant trigolion Blaenau Gwent yn cael eu pennu gan leoliadau daearyddol penodol, ond maent yn amrywio ar draws y fwrdeistref. O ganlyniad, bydd rhai trigolion sy'n byw mewn ardaloedd llai difreintiedig yn dal i fod ag ansawdd llesiant is na'r rhai sy'n byw o'u cwmpas.

Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019 (MALIC)

Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (MALIC) yw mesur swyddogol Llywodraeth Cymru o amddifadedd cymharol ar gyfer ardaloedd bach, gan gynnwys ACEHI (Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is) yng Nghymru. Mae'n nodi ardaloedd sydd â'r crynodiadau uchaf o sawl math gwahanol o amddifadedd, gan gynnwys amddifadedd incwm a chyflogaeth. Mae MALIC yn rhestru pob Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is (AGEHI) yng Nghymru o 1 (mwyaf difreintiedig) i 1,909 (lleiaf difreintiedig).

Mae Ffigur 17 a 18 yn dangos lleoliad a chanran yr ACEHI sydd gan bob awdurdod lleol yng Ngwent yn yr 10%, 20%, 30% a 50% o'r ACEHI mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar gyfer amddifadedd cyffredinol.

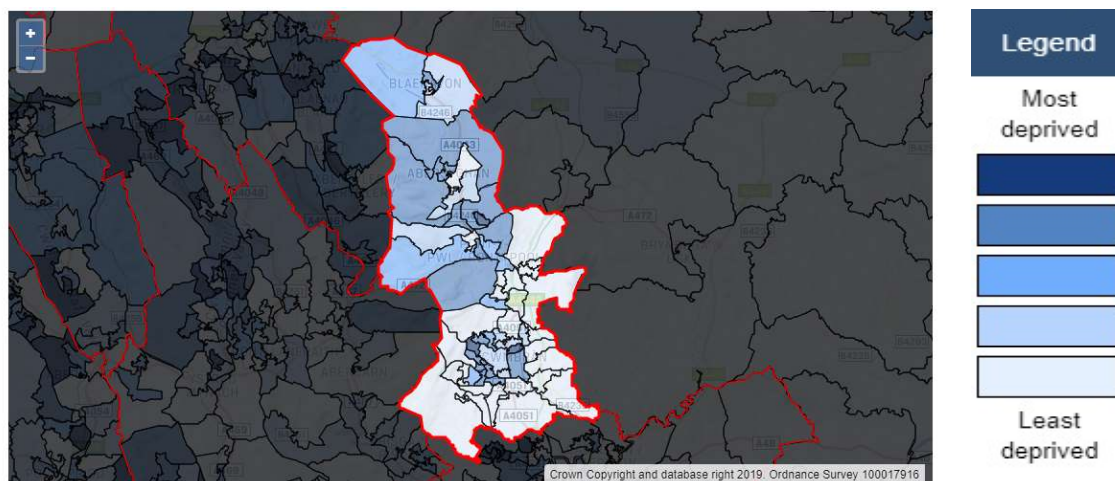
Casnewydd sydd â'r ganran uchaf o'i ACEHI (24%) yn y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru. Sir Fynwy yw'r unig awdurdod lleol yng Nghymru heb yr un o'i ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig. Blaenau Gwent sydd â'r ganran uchaf o'i ACEHI yn yr 20%, 30% a 50% mwyaf difreintiedig yng Nghymru.

Cyfrifir amddifadedd cyflogaeth o:

- Hawlwyr Lwfans Ceisio Gwaith (JSA)
- Hawlwyr Lwfans Cyflogaeth a Chymorth (ESA)
- Hawlwyr Budd-dal Analluogrwydd (a Lwfans Anabledd Difrifol)
- Hawlwyr Credyd Cynhwysol (UC) nad ydynt mewn cyflogaeth

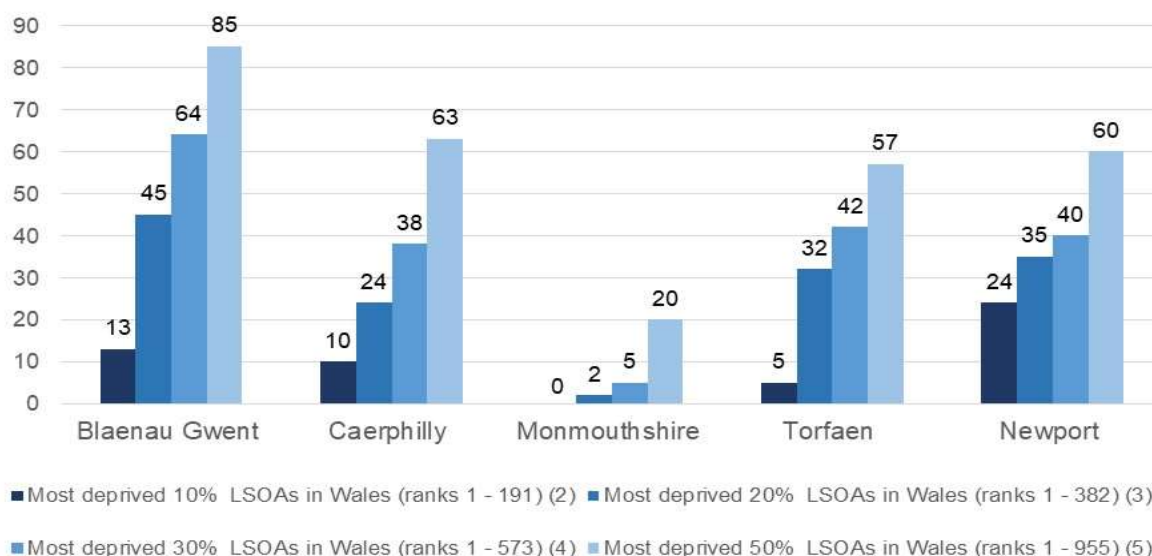
Blaenau Gwent sydd â'r ganran uchaf o'i ACEHI (23%) yn y 10% mwyaf difreintiedig o ran cyflogaeth yng Nghymru. Mae gan Gaerffili a Chasnewydd y 7fed gyfradd uchaf yng Nghymru a Sir Fynwy yw'r unig awdurdod lleol yng Nghymru heb yr un o'i ACEHI yn y 10% mwyaf difreintiedig o ran cyflogaeth. Mae gan Flaenau Gwent hefyd y ganran uchaf o'i ACEHI yn yr 20%, 30% a 50% mwyaf difreintiedig o ran cyflogaeth yng Nghymru.

FFIGUR 12 MAP O LEFELAU AMDDIFADEDD YM MLAENAU GWENT

Ffynhonnell: Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019

FFIGUR 13 CANRAN YR ACEHI FESUL AWDURDOD LLEOL YNG NGWENT YN Y SAFLE AMDDIFADEDD CYFFREDINOL UCHAF YN MALLC

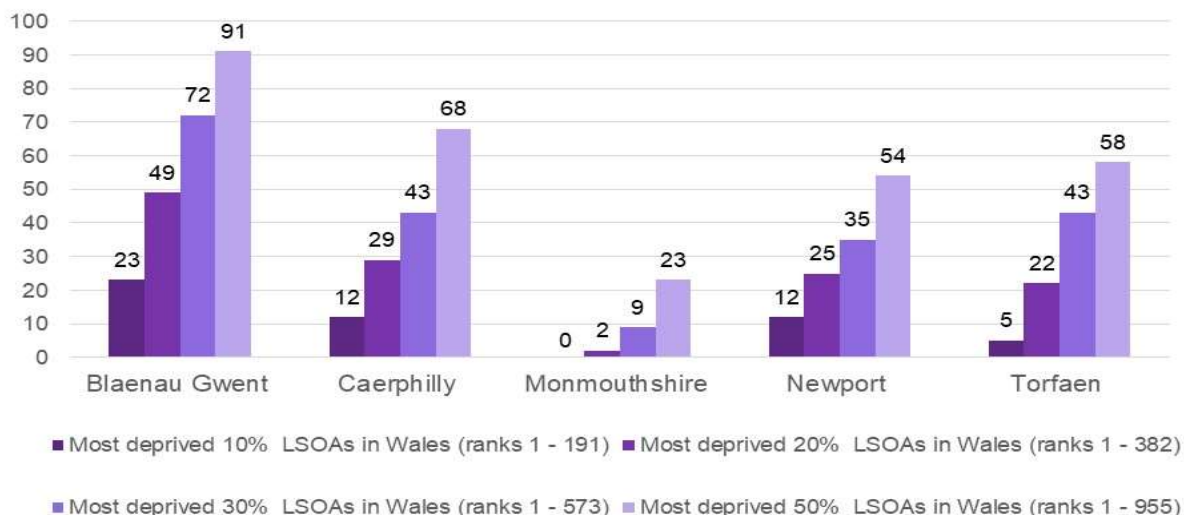
Ffynhonnell: Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019

Dangosodd dadansoddiad pellach o'r parthau hefyd fod yr un AGEHI yn ymddangos ar fwy nag un achlysur mewn llawer o achosion.

Cafodd 19 AGEHI eu graddio fel rhai sydd yn yr 20% mwyaf difreintiedig o fewn y maes cyffredinol, ond roedd llawer yn ymddangos eto yn y parthau incwm, cyflogaeth, iechyd ac addysg, gan nodi bod ardaloedd o amddifadedd yn aml yn wynebu heriau lluosog ac nad ydynt yn gyfyngedig i un neu ddau o faterion.

Mae'r tabl a ganlyn yn rhestru 6 AGEHI sydd yn yr 20% mwyaf difreintiedig yn gyffredinol, ond sy'n ymddangos eto mewn 5 neu 6 maes arall.

FFIGUR 14 ACEHI MWYAF DIFREINTIEDIG YM MLAENAU GWENT

Ffynhonnell: Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru 2019

Mae dadansoddiad manylach wedi'i gynnal yn ddiweddar ar nodweddion gwarchoddedig a MALIC. Canfuwyd bod unigolion â nodweddion penodol ledled Cymru yn fwy tebygol o fyw mewn ardaloedd difreintiedig nag eraill.¹²

- Mae merched o bob grŵp oedran yn fwy tebygol o fyw mewn ardaloedd difreintiedig na dynion; Mae 52.1% o'r rhai sy'n byw yn y 10% o ACEHI mwyaf difreintiedig yn ferched.
- Mae pobl iau yn fwy tebygol na phobl hŷn o fyw yn y 10% o ACEHI mwyaf difreintiedig; mae tua 21% o bobl 24 oed neu iau yn byw yn yr 20% o ACEHI mwyaf difreintiedig Cymru o gymharu â thua 14% o'r rhai 65 oed neu'n hŷn.
- Mae pobl anabl yn fwy tebygol o fyw yn y 10% o ardaloedd mwyaf difreintiedig na phobl nad ydynt yn anabl (13.8% o gymharu ag 8.1% yn y drefn honno). Mae pobl anabl yn cyfrif am 1 o bob 3 o'r holl bobl sy'n byw yn yr ardaloedd hyn.
- Mae pobl sengl fwy na dwywaith yn fwy tebygol o fyw yn y 10% o ACEHI mwyaf difreintiedig o gymharu â'r rhai sy'n briod neu mewn partneriaeth sifil (12.1% a 5.8% yn y drefn honno). Mae bron i hanner yr holl bobl sy'n byw yn y 10% o'r ACEHI mwyaf difreintiedig yn sengl.

Er bod y ffigurau hyn yn ymwneud â Chymru gyfan, maent yn helpu i amlygu rhai meysydd allweddol sy'n peri pryder wrth ddadansoddi lefelau angen ac amddifadedd ym Mlaenau Gwent.

¹² StatsCymru, https://statswales.gov.wales/Catalogue/Community-Safety-and-Social-Inclusion/Welsh-Index-of-Multiple-Deprivation/analysis-of-protected-characteristics-by-area-deprivation?_ga=2.217283670.1719134972.1607342499-444583793.1568619322, [Cyrchwyd 07.12.2020]

Pwyntiau Allweddol:

- Mae amddifadedd yn aml yn ymgorffori ystod o faterion, gan arwain at anghenion lluosog neu gymhleth.
- Mae amddifadedd yn effeithio ar bobl mewn gwahanol rannau o Flaenau Gwent ac nid yw wedi'i gyfyngu i ddaearyddiaethau penodol. Fodd bynnag, mae rhai ardaloedd sy'n profi arwyddion lluosog o amddifadedd.
- Mae rhai grwpiau mewn cymdeithas yn fwy tebygol o fyw mewn ardaloedd o amddifadedd nag eraill, gan gynnwys pobl ifanc, aelwydydd sengl, pobl ag anabledd a menywod.

Asesiad Anghenion Poblogaeth Gwent

Cyhoeddodd Partneriaeth Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Lles Gwent Asesiad Anghenion Poblogaeth Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant cyntaf y rhanbarth, a oedd yn nodi lefel yr angen ar draws y rhanbarth, ymateb y rhanbarth i'r angen a nodwyd a'r camau yr oedd angen eu cymryd i ddiwallu'r anghenion hynny.

Roedd yr asesiad yn canolbwyntio ar anghenion ystod eang o'r boblogaeth er mwyn sefydlu gwell dealltwriaeth o'r galw yn awr ac yn y dyfodol a lle'r oedd angen gwaith pellach.

Roedd yr asesiad yn ystyried y grwpiau allweddol canlynol:

- Plant a Phobl Ifanc
- Pobl Hŷn
- Iechyd a Phobl Anabl Corfforol
- Pobl ag Anableddau Dysgu ac Anhwylderau Sbectrwm Awtistiaeth
- Iechyd meddwl
- Nam ar y Synhwyrâu
- Gofalwyr sydd angen cymorth
- Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol

Mae gan Gymru boblogaeth sy'n heneiddio, a fydd yn anochel yn cyflwyno heriau ac yn dod â phwysau ychwanegol. Disgwylir i ragamcanion poblogaeth rhwng 2011 a 2036 yn ardal Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan gynyddu 4.1%. Tra bu gostyngiad o 2,700 (1%) yn y boblogaeth dan 16 oed rhwng 2005 a 2014, o 114,100 i 108,300.

Pan ddadansoddir rhagamcanion poblogaeth ar lefel leol, disgwylir y bydd nifer y bobl dros 65 oed ym Mlaenau Gwent wedi cynyddu 1,401 erbyn 2028, tra rhagwelir y bydd nifer y bobl 16 – 64 oed yn gostwng yn sylweddol.

FFIGUR 15 AMCANESTYNIADAU POBLOGAETH YM MLAENAU GWENT

Blaenau Gwent	2018	2028	Newid
16 i 64 oed	43,592	42,279	-1,313
65 oed a throsodd	13,932	15,333	1,401

Ffynhonnell: Amcanestyniadau seiliedig ar 2018 ar gyfer awdurdodau lleol yng Nghymru, Llywodraeth Cymru¹³

Nid oedran yw'r unig ffactor y mae angen ei ystyried wrth ystyried lefelau angen ar draws poblogaeth, gydag ystod o ffactorau'n effeithio ar iechyd a lles cyffredinol unigolyn.

Fel rhan o'r asesiad anghenion poblogaeth, ymgynghorwyd yn helaeth ag unigolion sydd â nodwedd warchoddedig a'r grwpiau hynny a all gael eu gwthio i'r cyrion weithiau, i nodi eu hanghenion a rhai o'r materion craidd y maent yn eu hwynebu.

¹³ <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Population-and-Migration/Population/Projections/Local-Authority/2018-based/populationprojections-by-localauthority-year> [Cyrchwyd 02.12.2020]

Cyn-filwyr	Teithiwr Sipsi (TS)	Grwpiau Pobl dduon a Lleafrifoedd Ethnig (BME).	Ceiswyr Lloches, Ffoaduriaid a Mudwyr	Cymuned Lesbiaidd, Hoyw, Deurywiol a Thrawsrywiol (LGBT).	Plant a phobl ifanc sydd mewn cysylltiad â'r System Cyfiawnder Ieuencid	Pobl mewn sefydliadau diogel a'u teuluoedd
Cael mynediad i dai addas ac atal digartrefedd.	Mae cyfraddau marwolaethau babanod hyd at 5 gwaith yn uwch ymhlith y grŵp lleiafrifol hwn o gymharu â'r gyfradd genedlaethol.	Mae gan rai grwpiau ethnig gyfraddau uwch o rai cyflyrau iechyd.	Cynyddodd nifer y ceiswyr lloches a ffoaduriaid pan ddaeth Cymru yn ardal wasgaru.	Mae defnydd anghyfreithlon o gyffuriau ymhlith pobl LGBT o leiaf 8 gwaith yn uwch nag yn y boblogaeth gyffredinol.	Gall fod â mwy o anghenion iechyd a lles na phlant eraill o'r un oedran.	Yn aml mae angen cymorth ychwanegol ar gyn-droseddwyr i atal anghenion rhag codi.
Cefnogi cyn-filwyr i gyflogaeth.	Mae cyfraddau imiwneiddio ymhlith plant TS yn isel o gymharu â gweddill y boblogaeth. Defnydd o wasanaethau iechyd yn llawer is na gweddill y boblogaeth.	Yn fwy tebygol o ddod o deuluoedd incwm isel, dioddef amodau byw gwaeth ac ennill lefelau is o gymwysterau addysgol.	Mae nifer y ceisiadau am loches yn 2016 wedi gweld cynnydd o 8% o gymharu â'r flwyddyn flaenorol.	Mae tua 25% o bobl LGBT yn nodi lefel o ddibyniaeth ar alcohol.	Anawsterau sydd wedi ymwreiddio yn aml e.e. gwahardd o'r ysgol, perthnasoedd darniog, rhianta gwael neu niweidiol.	Mynediad i gyfleusterau gofal iechyd
Cael gafael ar gyngor ariannol priodol a gwybodaeth am fudd-daliadau perthnasol.	Cyfradd damweiniau uchel, yn uniongyrchol gysylltiedig â'r amodau peryglus ar lawer o safleoedd, gyda safonau diogelwch gwael ac amodau afiach.		Mae darpariaeth gwasanaeth wedi gostwng yn sylweddol yn y blynyddoedd diwethaf, gan effeithio'n andwyol ar iechyd a lles pobl.	Mae bron i hanner yr unigolion LGBT yn ysmegu, o gymharu â chwarter eu cyfoedion heterorywiol	Mae llawer yn hysbys i ofal cymdeithasol yn aml ac nid ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant.	Mynediad at iechyd meddwl a gofal iechyd
Cael mynediad at wasanaethau iechyd a chymorth.	Mae gan deithwyr lefelau is o fwydo ar y fron.		Dim troi at arian a materion diogelu e.e. mae trais ar sail anrhydedd a masnachu mewn pobl yn themâu	Mewn risg uwch o anhwylder meddwl, syniadaeth hunanladdol, camddefnyddio sylweddau a hunan-niwed bwriadol.	Mae lles hefyd yn golygu bod plant yn teimlo'n ddiogel am eu hunaniaeth bersonol a'u diwylliant.	Camddefnyddio Sylweddau gan gynnwys ysmegu

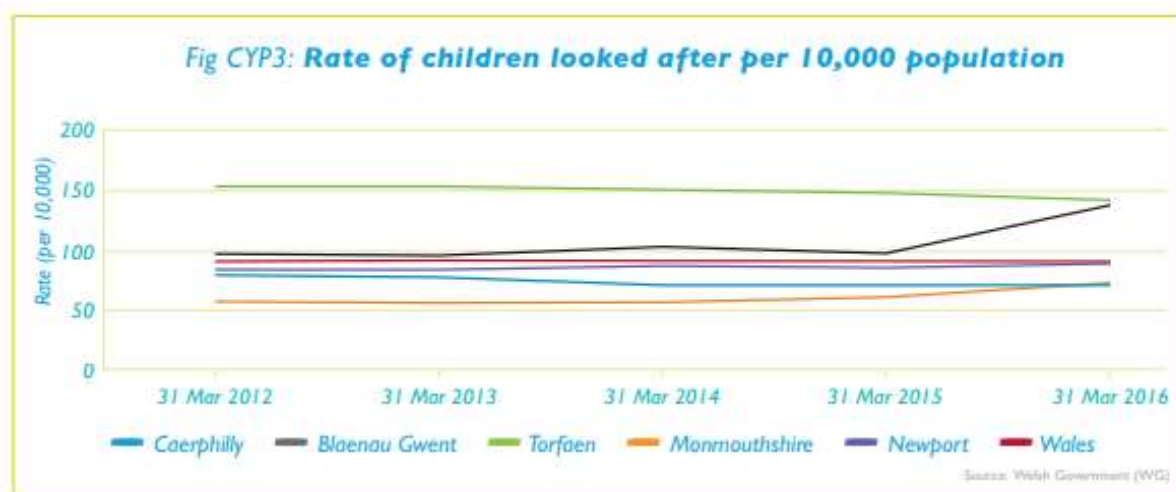
			allweddol sy'n dod i'r amlwg.			
Cefnogi cyn-filwyr sydd wedi bod yn y system cyfiawnder troseddol.	Mynychder uwch o gyflyrau meddygol o gymharu â'r boblogaeth gyffredinol, e.e. comesgoriad, clefyd cardiofasgwlaidd, iselder.		Ymddengys mai diffyg, neu fynediad cyfyngedig at wybodaeth a chymorth tenantiaeth yw'r themâu allweddol sy'n dod i'r amlwg.	Dywedodd 41% o bobl traws eu bod wedi ceisio lladd eu hunain o gymharu ag 1.6% o'r boblogaeth gyffredinol.	Mae lles yn ymwneud â chryfhau ffactorau amddiffynnol a gwella eu gallu i wrthsefyll ffactorau sy'n cael effaith andwyol ar eu datblygiad hirdymor.	Iechyd y geg
Unigrwydd ac arwahanrwydd.	Defnyddir defnydd alcohol yn aml fel strategaeth ymdopi, ac adroddir yn eang ar y defnydd o gyffuriau ymhlith pobl ifanc TS.		Mae cyfathrebu da yn hanfodol ac yn pennu'r iaith a'r cymorth sydd ar gael.		Dylai rhoi sylw i'w hanghenion iechyd a lles helpu i leihau anghydraddoldebau a'r risg o aildroseddu gan bobl ifanc.	Clefyd heintiau
Mynediad parod at wasanaethau i sicrhau adnabyddiaeth a thriniaeth gynnar (iechyd corfforol a meddwl).	Creduau diwylliannol, e.e. dylid cadw problemau iechyd o fewn yr uned teulu estynedig.		Angen mwy o eiriolaeth a chymorth symudol i fudwyr.			Cymorth yn dilyn rhyddhau
Cefnogi teulu ehangach cyn-filwr.	Wynebu heriau wrth gael mynediad at wasanaethau oherwydd lleoliad y safle, mynediad at drafnidiaeth, methu â deall yr hyn y mae ganddynt hawl i'w ddefnyddio neu sut i gael mynediad atynt.		Diffyg dull strategol o ddarparu gwybodaeth a gwasanaethau. Diffyg cydgysylltu rhwng gwasanaethau.			
	Disgwyliadau isel o ran eu hiechyd a'u disgwyliad oes.					

Mae'r adran ganlynol yn edrych ar rai o'r themâu craidd a gafodd sylw yn yr asesiad anghenion poblogaeth a rhai o'r meysydd angen allweddol.

Plant a Phobl Ifanc

Mae'r siart a ganlyn yn manylu ar gyfradd y plant sy'n derbyn gofal fesul 10,000 o'r boblogaeth o dan 18 oed, ar draws rhanbarth Gwent dros y cyfnod 2012 i 2016 a sut mae Blaenau Gwent yn cymharu â'i hardaloedd awdurdodau lleol cyfagos.

FFIGUR 16 PLANT SY'N DERBYN GOFAL

Ffynhonnell: Asesiad Anghenion Poblogaeth Adroddiad Rhanbarth Gwent 2018

Blaenau Gwent welodd y cynnydd mwyaf dros y cyfnod, tra bod y gostyngiadau mwyaf yng Nghaerffili a Blaenau Gwent.

Nododd yr asesiad fod angen mwy o gydweithio wrth gynllunio a chomisiynu gwasanaethau i blant ag anghenion amrywiol ac y byddai ymateb aml-asiantaeth yn arwain at ganlyniadau gwell. Rhagwelir y bydd y ffordd hon o weithio yn helpu i gyflawni:

- Ffocws ar atal argyfyngau a chymorth yn gynharach yn eu datblygiad
- Cymorth yn nes at eu cymuned eu hunain
- Ffocws ar ddiwallu anghenion plant mewn ffordd fwy integredig ac wedi'i gomisiynu ar y cyd ar draws iechyd a gofal cymdeithasol

Pobl Hŷn

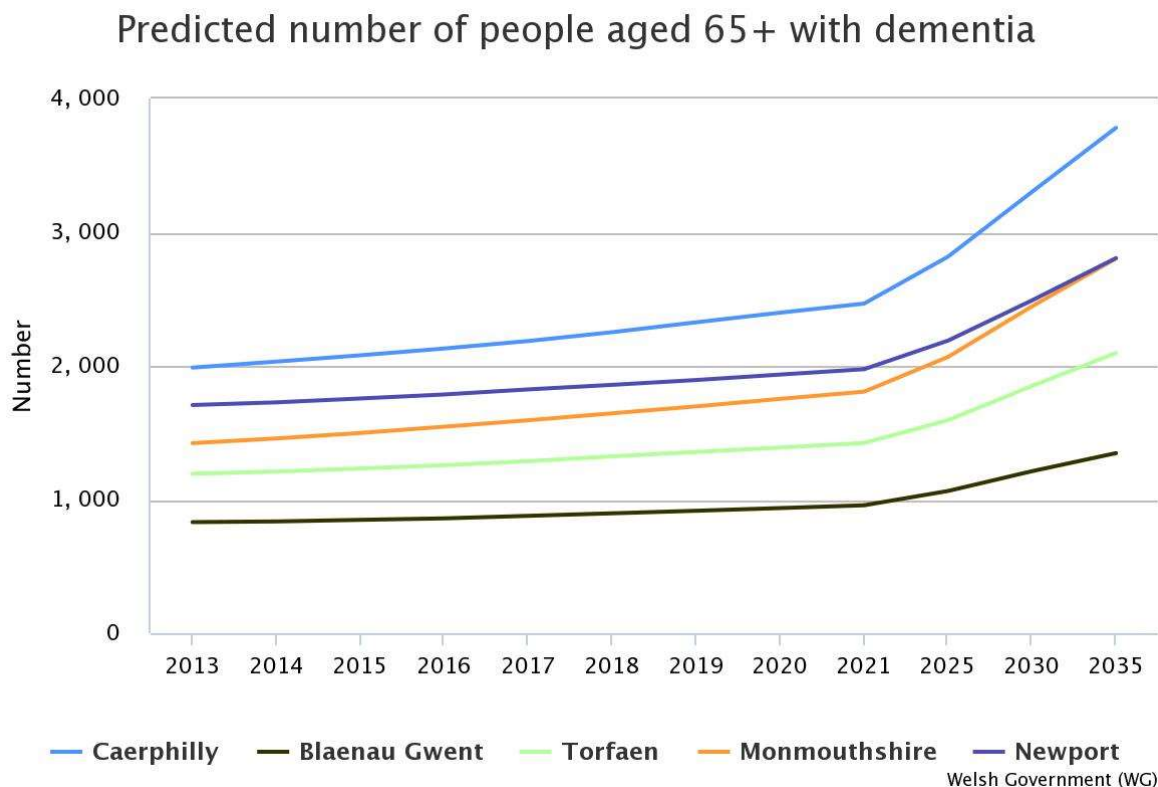
Mae poblogaeth sy'n heneiddio yn faes sy'n peri pryder, oherwydd bydd yn dod â heriau sy'n gysylltiedig ag oedran; mwy o achosion o gyflyrau cronig, dementia a phroblemau symudedd, sydd oll yn rhoi pwysau ar yr awdurdod lleol a gwasanaethau statudol eraill.

Amcangyfrifir y bydd nifer trigolion Blaenau Gwent a fydd yn profi dementia yn codi yn y dyfodol o tua 1400 o drigolion dros 65 oed, i tua 2100 erbyn 2035¹⁴; cynnydd o 50%. Bydd twf

¹⁴ <http://www.gwentrpb.wales/older-people> [Cyrchwyd 03.12.2020]

mor ddramatig yn anochel yn rhoi pwysau ar gyllidebau presennol, gyda mwy o wasanaethau cymorth cysylltiedig â dementia a gwasanaethau gofal iechyd yn ofynnol i ateb y galw.

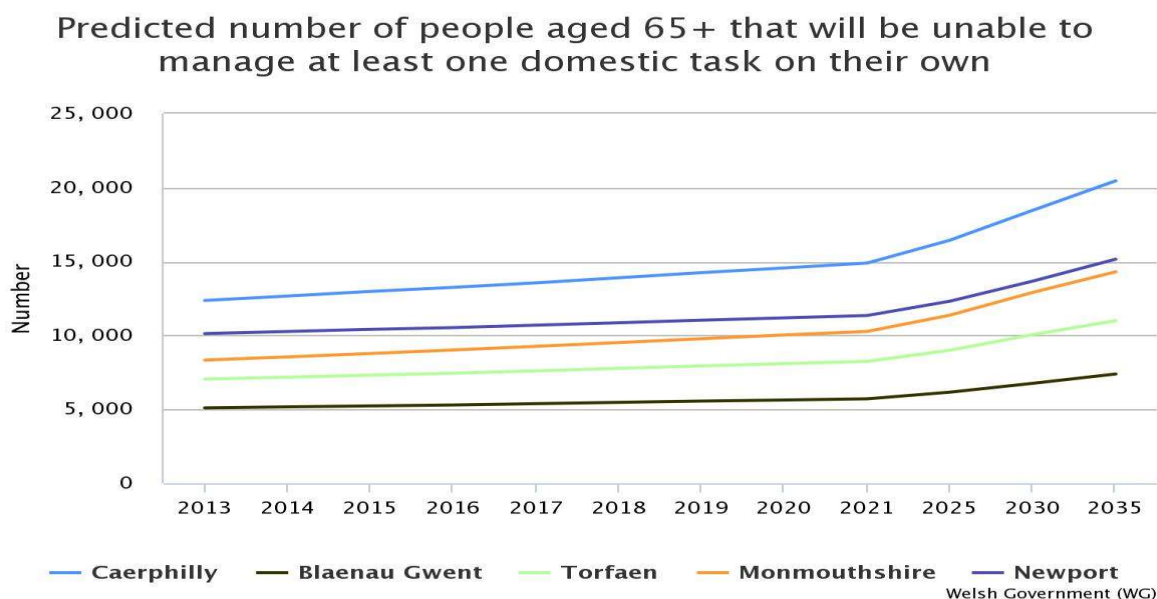
FFIGUR 17 RHAGFYNEGIAD O NIFER Y BOBL 65+ OED SYDD Â DEMENTIA

Maes twf pellach yw nifer y bobl dros 65 oed na fyddant bellach yn gallu rheoli o leiaf un dasg ddomestig ar eu pen eu hunain. Disgwylir i hyn gynyddu o 8000 o bobl i tua 11,000 erbyn 2035.¹⁵

¹⁵ <http://www.gwentrbp.wales/older-people> [Cyrcwyd 03.12.2020]

FFIGUR 18 RHAGFYNEGIAD O NIFER Y BOBL DROS 65 OED NA ALLTN WNEUD TASG DDOMESTIG

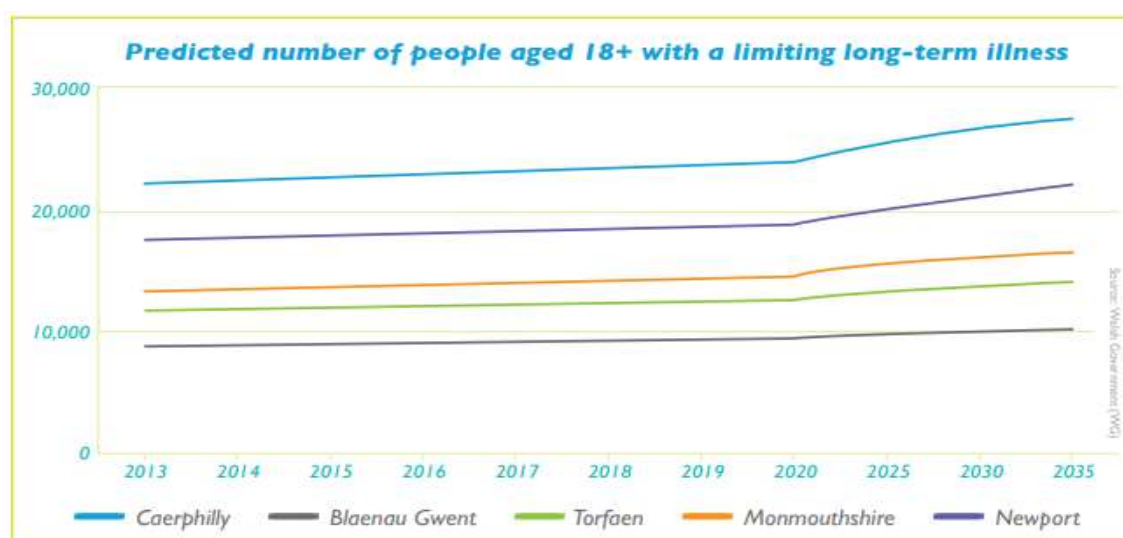

Wrth i'r boblogaeth barhau i heneiddio, mae'r galw'n debygol o arallgyfeirio yn ogystal â chynyddu, gan roi mwy o bwysau ar yr awdurdod lleol i ddarparu llety addas a datrysiadau cymorth, i ategu gwaith gwasanaethau eraill sy'n ceisio diwallu anghenion preswylwyr hŷn.

Iechyd a Phobl sy'n Anabl yn Gorfforol

Amcangyfrifir y bydd nifer y bobl y rhagwelir y bydd ganddynt salwch cyfyngus hirdymor ym Mlaenau Gwent yn codi erbyn 2035, ond o gymharu ag awdurdodau lleol eraill yng Ngwent, disgwylir i'r cynnydd hwn fod yn fwy graddol. Fodd bynnag, mae sicrhau bod gwasanaethau'n parhau ar gael ac yn hygyrch i gefnogi byw'n annibynnol yn hanfodol.

FFIGUR 19 SALWCH CYFYNGUS HIRDYMOR

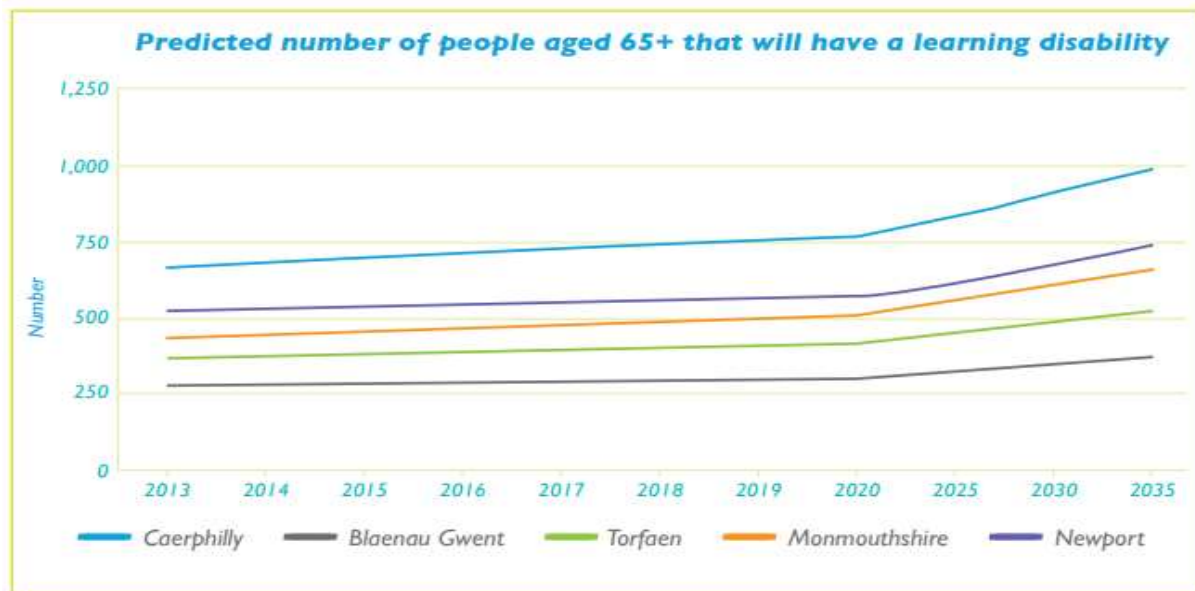

Ffynhonnell: Asesiad Anghenion Poblogaeth Adroddiad Rhanbarth Gwent 2018

Pobl ag Anableddau Dysgu ac Anhwylderau Sbectrwm Awtistiaeth

Rhagwelir y bydd pob awdurdod lleol yn gweld cynnydd yn nifer y bobl ag anableddau dysgu ac, ac eithrio Blaenau Gwent. Rhagwelir y bydd pob awdurdod lleol yn gweld cynnydd yn nifer y bobl 18+ oed a fydd ag Anhwylder Sbectrwm Awtistiaeth (ASD).

FFIGUR 20 ANABLEDDAU DYSGU YMHLITH POBL DROS 65 OED

Ffynhonnell: Asesiad Anghenion Poblogaeth Adroddiad Rhanbarth Gwent 2018

Iechyd meddwl

Mae'r ffigurau canlynol gan Lywodraeth Cymru yn rhoi cipolwg o Iechyd Meddwl ar draws Cymru gyfan¹⁶:

- Mae 1 o bob 4 oedolyn yn profi problemau iechyd meddwl ar ryw adeg yn ystod eu hoes
- Bydd gan 2 o bob 100 o bobl salwch meddwl difrifol e.e. sgitsoffrenia neu anhwylder deubegwn
- Mae gan 1 o bob 10 plentyn rhwng 5 ac 16 oed broblem iechyd meddwl ac mae gan lawer mwy problemau ymddygiad
- Bydd gan tua 50% o bobl sy'n mynd ymlaen i gael problemau iechyd meddwl difrifol symptomau erbyn eu bod yn 14 oed a llawer ohonynt yn llawer iau
- Bydd 1 o bob 14 o bobl dros 65 ac 1 o bob 6 dros 80 oed yn cael eu heffeithio gan ddementia
- Mae gan 9 o bob 10 carcharor broblem iechyd meddwl a/neu gamddefnyddio sylweddau y gellir gwneud diagnosis ohoni

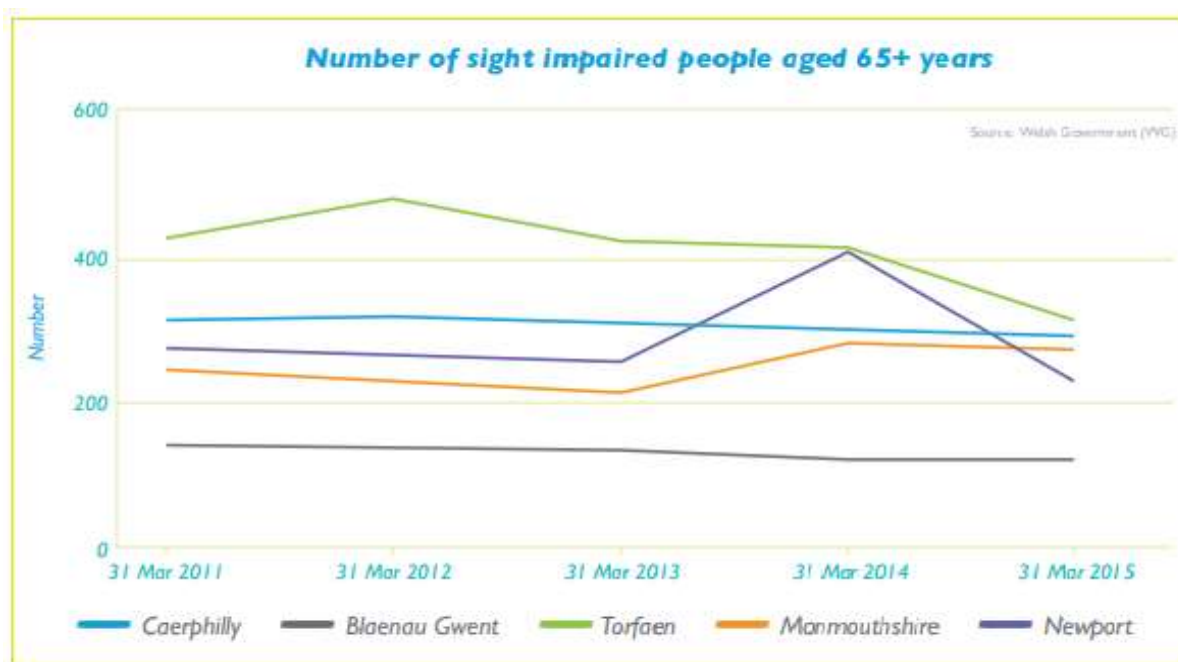
¹⁶ Llywodraeth Cymru

Ym Mlaenau Gwent, fel mewn ardaloedd eraill, mae'r galw am wasanaethau iechyd meddwl yn parhau i fod yn uchel ac ni all un sefydliad yn unig ddiwallu anghenion pobl, ond drwy ddull ar y cyd, aml-asiantaeth.

Nam Synhwyaidd

Bu gostyngiad o 27% yn nifer y bobl dros 65 oed ym Mlaenau Gwent â nam ar eu golwg rhwng 2011 a 2015.

FFIGUR 21 NAM AR Y GOLWG YMHLITH POBL DROS 65 OED

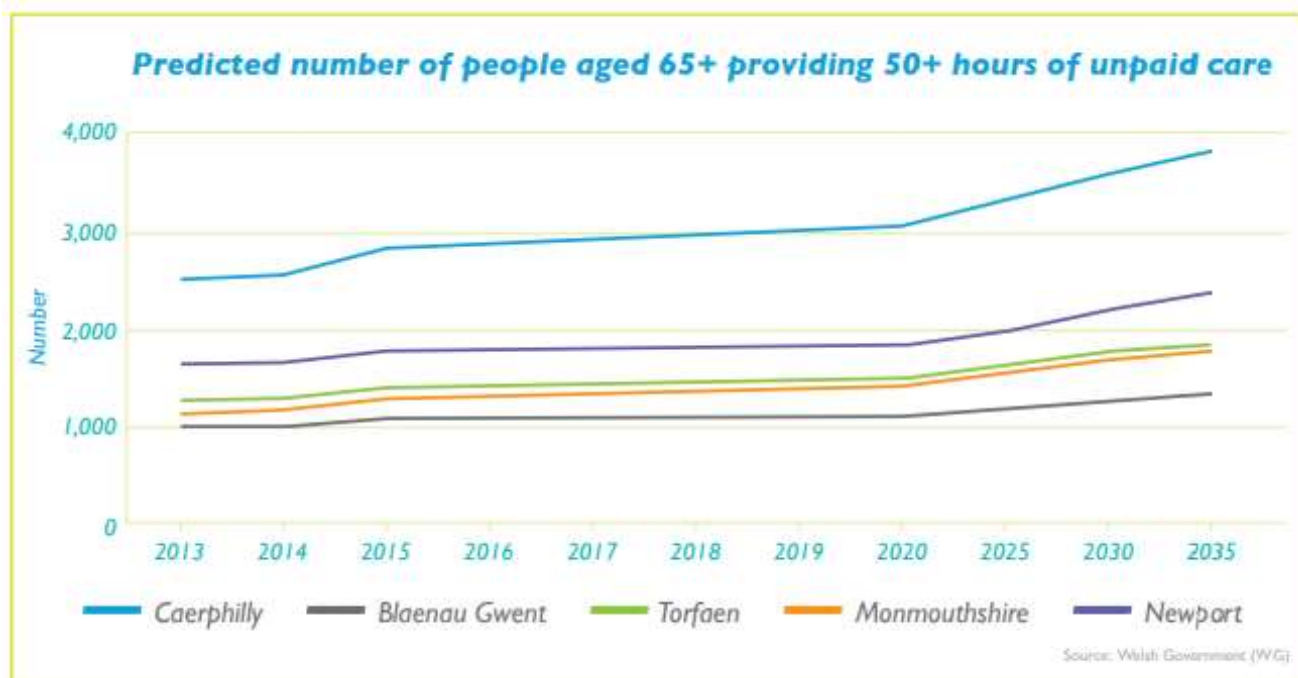
Ffynhonnell: Asesiad Anghenion Poblogaeth Rhanbarth Gwent 2018

Gofalwyr sydd angen cymorth

Mae'r siart yn dangos y nifer a ragwelir o bobl 65 oed neu hŷn sy'n darparu 50 awr neu fwy o ofal di-dâl dros y cyfnod 2013 i 2035. Rhagwelir y bydd cynnydd yn y nifer ym mhob ardal awdurdod lleol ar draws rhanbarth Gwent.

Mae un o'r camau ymyrryd cynnar a argymhellwyd gan yr asesiad anghenion poblogaeth yn cynnwys ymgysylltu â rhwydweithiau cymunedol anffurfiol drwy'r rolau 'cysylltydd cymunedol', er mwyn nodi gofalwyr cyn gynted â phosibl a chyfeirio at wasanaethau cymorth a grwpiau cymheiriaid.

FFIGUR 22 GOFAL DI-DÂL

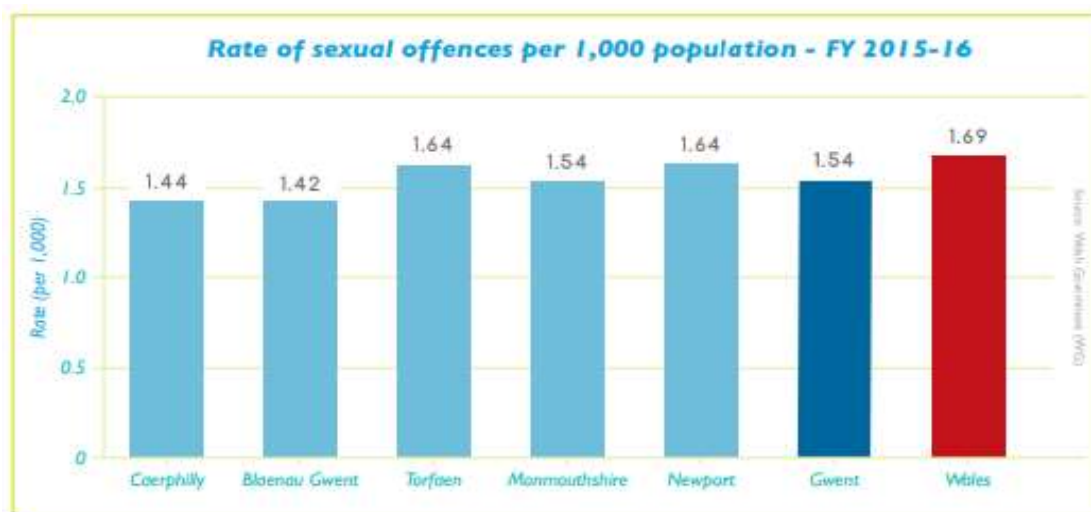

Ffynhonnell: Aseiad Anghenion Poblogaeth Rhanbarth Gwent 2018

Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol

Mae'r siartiau a thablau a ganlyn yn rhoi cipolwg o ddigwyddiadau ar draws Gwent yn 2015/16. Mae Ffigur 24 yn cofnodi cyfradd y troseddau rhywiol fesul 1,000 o'r boblogaeth yn 2015-16 ar draws Gwent, gyda Blaenau Gwent a Chasnewydd yn profi'r lefelau uchaf; 1.64 fesul 1,000 o gymharu â chyfartaledd Gwent o 1.54 fesul 1,000 o'r boblogaeth. Fodd bynnag, mae hyn yn parhau i fod yn is na chyfartaledd Cymru o 1.69 fesul 1,000 o'r boblogaeth.

FFIGUR 231 CYFRADD TROSEDDAU RHYWIOL

Ffynhonnell: Aseiad Anghenion Poblogaeth Adroddiad Rhanbarth Gwent 2018

Mae'r siart a ganlyn yn dangos nifer y digwyddiadau o gam-drin domestig a gofnodwyd a thrafodaethau rhwng Heddlu Gwent, Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan ac awdurdodau lleol [(Galwad Cynhadledd Cam-drin Domestig (DACC))] dros y cyfnod 2014-15 i 2015-16. Gwelodd Blaenau Gwent gynnydd bach dros y cyfnod o 0.1% a 1.4% yn y drefn honno.

FFIGUR 24 NIFER Y DIGWYDDIADAU CAM-DRIN DOMESTIG A GOFNODWYD

	Caerphilly	Blaenau Gwent	Torfaen	Monmouthshire	Newport
FY 2014-15	3,805	1,778	2,192	1,059	3,882
FY 2015-16	3,782	1,595	2,223	973	3,920

Ffynhonnell: Asesiad Anghenion Poblogaeth Adroddiad Rhanbarth Gwent 2018

Pwyntiau Allweddol:

- Disgwyllir i'r galw am wasanaethau ar draws y rhan fwyaf o feysydd gwasanaeth gynyddu gan ddod â heriau newydd ac ychwanegol
- Mae grwpiau bregus neu ymylol yn aml yn cael mwy o drafferth nag eraill i gael mynediad at wasanaethau, gan arwain at lefelau iechyd gwaeth
- Mae grwpiau agored i niwed yn aml yn profi lefelau uwch o dlodi ac maent mewn mwy o berygl o gamddefnyddio sylweddau ac iechyd meddwl
- Roedd gan Flaenau Gwent lefelau uchel o blant sy'n derbyn gofal a fydd yn parhau i roi pwysau cynyddol ar yr awdurdod lleol
- Mae gan Flaenau Gwent un o'r achosion uchaf o droseddau rhyw a digwyddiadau o gam-drin domestig a gofnodwyd ledled Gwent
- Dylid ymchwilio ymhellach i ddulliau ataliol, ac adolygu arferion presennol, i sicrhau bod yr holl opsiynau sydd ar gael yn cael eu hystyried.
- Amlygwyd pwysigrwydd gweithio ar y cyd a dulliau aml-asiantaeth o fynd i'r afael ag angen
- Mae adeiladu ar arfer da presennol a gwella a datblygu ymhellach y mecanweithiau a'r gwasanaethau cymorth presennol yn hollbwysig

Data Digartrefedd a Thai Lleol

Digartrefedd

Digartrefedd yw un o'r problemau mwyaf difrifol a niweidiol sy'n wynebu cymdeithas heddiw a gall yr effeithiau ar aelwyd fod yn ddifrifol. Bob blwyddyn mae Blaenau Gwent yn parhau i gefnogi nifer sylweddol o aelwydydd sydd naill ai mewn perygl o ddigartrefedd, neu'n profi digartrefedd, yn ogystal â nifer cynyddol o bobl sy'n cysgu allan y nodwyd eu bod yn cysgu allan yn y fwrdeistref.

Mae llawer o'r aelwydydd sy'n cysylltu â'r Gwasanaeth Atebion Tai yn cynnwys plant, sy'n arbennig o agored i effeithiau digartrefedd ac sy'n aml yn gallu dioddef yn andwyol o'r profiad. Felly, mae gweithio i liniaru eu sefyllfa cyn gynted â phosibl a sicrhau bod cefnogaeth a chymorth digonol ar gael, yn parhau i fod yn flaenoriaeth.

Lefelau Digartrefedd

Mae Ffigur 26 yn dangos nifer yr aelwydydd a gysylltodd â'r awdurdod lleol am gymorth dros y 4 blynedd diwethaf. Fe wnaethant gysylltu naill ai oherwydd eu bod mewn perygl o ddigartrefedd (Adran 66), neu oherwydd eu bod eisoes yn ddigartref (Adran 73) ac yn ceisio cymorth i leddfu eu sefyllfa.

FFIGUR 25 DATGANIAD DIGARTREFEDD LLYWODRAETH CYMRU

Adran 66 – Atal	17/18	18/19	19/20	20/21
Cyfanswm Aelwydydd	289	373	268	156
Aelwydydd Person Sengl	176	233	158	77
Aelwydydd Person Seng (%)	61%	62%	59%	49%
Aelwydydd gyda phlant dibynnol	74	93	77	62
Adran 73 – Rhyddhad o Ddigartrefedd	17/18	18/19	19/20	20/21
Cyfanswm Aelwydydd	263	133	183	230
Aelwydydd Person Sengl	171	85	110	163
Aelwydydd Person Sengl (%)	65%	64%	60%	71%
Aelwydydd gyda phlant dibynnol	49	48	44	27

Ffynhonnell: Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent

Mae'r ffigurau'n dangos bod y cyflwyniadau i'r awdurdod lleol yn 17/18 wedi'u rhannu'n gyfartal rhwng pobl dan fygythiad o ddigartrefedd (a.66) a digartrefedd (a.73). Oherwydd dull ymyrryd cynnar mwy grymus, yn ystod y ddwy flynedd ganlynol gwelwyd canran uwch o gleientiaid yn cael eu derbyn fel a.66 a gostyngiad yn nifer y cyflwyniadau a.73. Ers dechrau'r pandemig COVID-19 a deddfwriaeth ddilynol, mae cyflwyniadau a.66 wedi gostwng yn sylweddol tra bod cyflwyniadau a.73 wedi cynyddu.

Y rhesymau mwyaf cyffredin pam roedd aelwydydd yn ceisio cymorth drwy'r Gwasanaeth Atebion Tai a rhai o'r prif ffactorau a gyfrannodd at aelwydydd mewn perygl o ddigartrefedd oedd:

- Teuluoedd ddim yn fodlon lletya mwyach
- Perthynas yn chwalu
- Colli llety
- Ôl-ddyledion rhent

Demograffeg Aelwydydd

Ethnigrwydd

Gwyn yw ethnigrwydd trigolion Blaenau Gwent yn bennaf, a adlewyrchir yn yr aelwydydd digartref a gysylltodd â'r awdurdod lleol am gymorth yn y 4 blynedd diwethaf.

FFIGUR 26 ETHNIGRWYDD YMGEISWYR

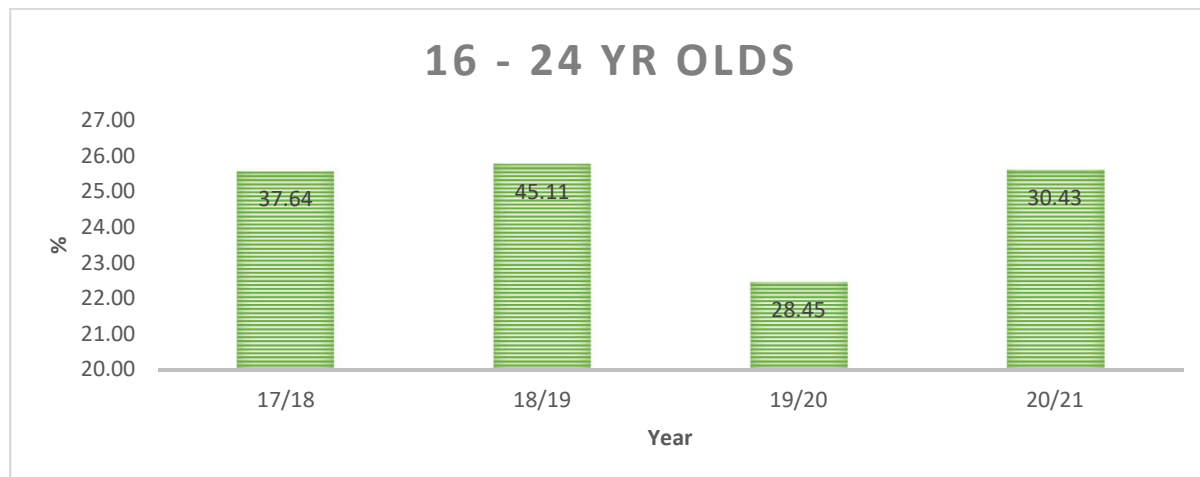
	Gwyn	Grwpiau ethnig cymysg/ lluosog	Asiaidd neu Asiaidd Prydeinig	Du/Affricanaidd/ Caribïaidd/Du Prydeinig	Grŵp ethnig arall	Anhysbys
2017/18	99.7	0	0.15	0.15	0	0
2018/19	99.82	0	0.18	0	0	0
2019/20	99.61	0	0.39	0	0	0
2020/21	99.03	0	0.39	0.58	0	0

Ffynhonnell: Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent

Oed

Bob blwyddyn mae rhwng 28 a 45% o'r holl ymgeiswyr digartref rhwng 16 a 24 oed, sy'n dangos bod digartrefedd ieuencid yn parhau i fod yn faes sy'n peri pryder ym Mlaenau Gwent.

FFIGUR 27 YMGEISWYR DIGARTREF 16 – 24 OED

Ffynhonnell: Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent

Roedd y prif resymau pam roedd aelwydydd ifanc yn profi digartrefedd yn cynnwys;

- Rhieni neu berthnasau eraill nad ydynt bellach yn gallu lletya
- Perthynas yn chwalu
- Colli llety rhent
- Pobl ifanc yn gadael gofal neu fath arall o sefydliad

Pan ddadansoddwyd y math o aelwyd, mae'r canlyniadau'n adlewyrchu'r rhai yn Ffigur 26; gydag Aelwydydd Person Sengl yn cyfrif am y gyfran uchaf o geisiadau a dderbyniwyd. Mae'r lefelau uchel o ymgeiswyr ifanc sengl digartref yn bryder oherwydd argaeledd cyfyngedig llety addas a fforddiadwy; sefyllfa sydd wedi'i gwaethygu ymhellach gan y cymhorthdal ystafell sbâr, sector rhentu preifat bach a nifer gyfyngedig o opsiynau tai a rennir.

FFIGUR 282 CANLYNIADAU DIGARTREFEDD YN ÔL OED

Ffynhonnell: StatsCymru a Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent

	2017/18			2018/19			2019/20			2020/21		
	16 - 17	18 - 24	25+	16 - 17	18 - 24	25+	16 - 17	18 - 24	25+	16 - 17	18 - 24	25+
Aelwydydd anghymwys	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Cymwys, ond ddim yn ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd	6	16	26	3	8	18	5	13	25	1	18	27
Cymwys, dan fygythiad o ddigartrefedd, cymorth atal yn cael ei ddarparu (Adran 66)	3	85	201	3	81	289	0	73	195	0	47	108
Cymwys, digartref, yn amodol ar ddyletswydd i helpu i sicrhau (Adran 73)	5	94	164	12	40	70	15	39	129	8	62	160
Cymwys, digartref ond nid mewn angen blaenoriaethol	0	0	21	0	7	8	0	8	13	0	0	0
Cymwys, digartref ac angen blaenoriaethol ond yn fwriadol felly	0	0	0	0	0	1	0	1	2	0	3	0
Cymwys, anfwriadol ddigartref ac angen blaenoriaethol (Adran 75)	3	5	16	1	5	16	2	4	16	2	3	19
Cyfanswm	17	211	428	19	142	403	22	138	380	11	133	314
Canran (%)	2.60	32.16	65.24	3.37	25.18	71.45	4.07	25.56	70.37	2.4	29.04	68.56

Math o Aelwyd

Roedd Aelwydydd Person Sengl yn cyfrif am rhwng 49% - 62% o'r holl geisiadau a dderbyniwyd yn Adran 66 a rhwng 60% - 71% o'r holl geisiadau yn Adran 73. Mae hyn yn arwyddocaol ac yn amlygu pam mae'r awdurdod lleol yn cael anawsterau wrth ddod o hyd i atebion tai hirdymor ar gyfer Aelwydydd Person Sengl.

Dangosodd data dyraniadau o'r 3 blynedd diwethaf fod tua 33% o'r holl eiddo tai cymdeithasol a ddyrennir bob blwyddyn yn eiddo 1 ystafell wely (ac eithrio tai ymddeol), ond bod tua 60% o ymgeiswyr sydd ar y gofrestr ar hyn o bryd angen eiddo 1 ystafell wely.

Mae gan Dorfaen sector tai cymdeithasol cymharol fawr, ond dim ond 25% ohono sy'n eiddo un ystafell wely, sy'n annigonol ar hyn o bryd i fodloni'r lefelau galw presennol.

FFIGUR 29 STOC TAI CYMDEITHASOL YM MLAENAU GWENT

	Un gwely	Dau wely	Tri gwely	Pedwar gwely	Pum gwely	Cyfanswm
Gogledd	244	787	640	21		1692
Canolbarth	648	1028	1203	52	1	2932
De	1689	1601	2124	218	12	5644
Cyfanswm	2581	3416	3967	291	13	10268
%	25.14%	33.27%	38.63%	2.83%	0.13%	

Ffynhonnell: Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig ym Mlaenau Gwent

Stoc rhentu preifat cymharol fach sydd gan Flaenau Gwent, felly mae ei gallu i sicrhau llety addas ar gyfer Aelwydydd Person Sengl yn y sector hwn yn gyfyngedig; sefyllfa sydd wedi'i gwaethygu ymhellach gan ddiwygiadau i fudd-daliadau lles.

Atal a Rhyddhad Digartrefedd

Mae'r tabl a ganlyn yn nodi faint o aelwydydd (mewn perygl o fod yn ddigartref) a gafodd eu hatal rhag dod yn ddigartref bob blwyddyn.

FFIGUR 30 CYMWYS, DAN FYGYTHIAD O DDIGARTREFEDD, CYMORTH ATAL YN CAEL EI DDARPARU (ADRAN 66)

Adran 66 Achosion Ataliol	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Cyfanswm yr Achosion	289	373	268	156
Atal llwyddiannus (Nifer)	145	221	193	92
Atal llwyddiannus (%)	50%	59%	72%	59%

Ffynhonnell: Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent

Llwyddwyd i atal 50% – 72% o aelwydydd rhag bod yn ddigartref bob blwyddyn. Roedd y mathau mwyaf cyffredin o ymyrraeth yn cynnwys:

- Datrys ôl-ddyledion rhent neu dâl gwasanaeth
- Dyled a Chyngor Ariannol
- Cyfryngu a chymodi
- Taliadau ariannol

Os na ellid atal digartrefedd, roedd yn dal yn bosibl (o dan rai amgylchiadau) i leddfu sefyllfa'r ymgeisydd.

FFIGUR 31 CYMWYS, DIGARTREF, YN AMODOL AR DDYLETSWYDD I HELPU I SICRHOU (ADRAN 73)

Achosion Rhyddhad Adran 73	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Cyfanswm yr Achosion	263	133	110	230
Rhyddhad llwyddiannus (Nifer)	126	80	58	108
Rhyddhad llwyddiannus (%)	48%	60%	53%	47%

Ffynhonnell: Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent

Cafodd digartrefedd 47% - 60% o aelwydydd ei leddfu ac roedd y mathau mwyaf cyffredin o ryddhad yn cynnwys:

- Cael mynediad i denantiaeth tai cymdeithasol
- Cael mynediad i'r sector rhentu preifat, weithiau drwy ddefnyddio cymhelliant landlord
- Cael mynediad i lety a drefnwyd gyda ffrindiau neu berthnasau
- Cael mynediad i dai â chymorth

Os nad oedd modd atal neu leddfu digartrefedd, a bod gan yr ymgeisydd angen blaenoriaethol cymwys, yna roedd dyletswydd Adran 75 i ddarparu llety diogel yn ddyledus. Bob blwyddyn cafodd dros 66% o ymgeiswyr yr oedd dyletswydd Adran 75 yn ddyledus iddynt eu rhyddhau'n llwyddiannus.

FFIGUR 32 ADRAN 75 RHESWM DROS RYDDHAU’N LLWYDDIANNUS

Adran 75 Rheswm dros Ryddhau	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Wedi derbyn cynnig sector preifat	22.22%	18.18%	36.36%	16.67%
Wedi derbyn cynnig o lety drwy'r cynllun gosod	44.44%	45.45%	59.09%	54.16%
Cyfanswm	66.66%	63.63%	95.45%	70.83%

Ffynhonnell: Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent

Fodd bynnag, ni chafodd cyfran sylweddol o achosion eu rhyddhau'n llwyddiannus. Roedd hyn am nifer o resymau gan gynnwys yr ymgeisydd yn gwrthod cynnig o lety addas, yn gwrthod cydweithredu gyda'r Gwasanaeth Atebion Tai, neu'n tynnu eu cais yn ôl.

FFIGUR 33 COLLI LLETY DROS DRO

Adran 75 Rheswm Rhyddhau	17/18	18/19	19/20	20/21
Gwrthod cynnig o lety addas	16.66%	22.72%	4.55%	29.16%
Gwrthod cydweithredu gyda'r Gwasanaeth Atebion Tai	16.66%	4.55%	0%	0%
Cyfanswm	33.32%	27.27%	4.55%	29.16%

Ffynhonnell: Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent

Cysgu Allan

Ers yr achosion o bandemig COVID-19, mae Blaenau Gwent wedi gweld mwy o bobl yn cysgu allan yn y fwrdeistref. Mae gwaith allgymorth yn cael ei wneud ar hyn o bryd drwy gynllun HSG, i ddarparu cymorth i'r aelwydydd hyn ac mae llawer wedi cael llety dros dro yn ystod y pandemig coronafeirws. Roedd y rhan fwyaf o'r cysgwyr allan y bu'r awdurdod lleol yn gweithio gyda nhw, yn Aelwydydd Person Sengl.

Dangosodd ciplun o'r rhai sy'n cysgu allan ar ddiwedd pob mis fod y Gwasanaeth Atebion Tai dros y 6 mis diwethaf wedi bod yn lletya rhwng 2 a 7 o bobl sy'n cysgu allan neu aelwydydd mewn perygl o gysgu allan bob mis (oherwydd deddfwriaeth coronafeirws), tra bod gan y tîm allgymorth rhwng 3 a 9 achos ar agor ar unrhyw un adeg.

FFIGUR 343 FFIGURAU CYSGWYR ALLAN

Cysgwyr Allan	Tachwedd 2020	Rhagfyr 2020	Ionawr 2021	Chwefror 2021	Mawrth 2021	Ebrill 2021
Lletya mewn tai dros dro	2	4	4	3	4	5
Cysgu Allan	0	0	0	0	0	0

Ffynhonnell: Datganiad Llety Dros Dro Digartrefedd Llywodraeth Cymru

Mae'r cyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru a'r canllawiau sy'n egluro statws Angen Blaenoriaethol pobl sy'n cysgu allan yn ystod y pandemig, wedi helpu i fynd i'r afael â lefelau cysgu allan ym Mlaenau Gwent ac wedi cynorthwyo aelwydydd na fyddai wedi bod â hawl i'r un lefel o gefnogaeth tai yn flaenorol.

Fodd bynnag, mae rhai o'r materion sylfaenol sydd wedi arwain at gynnydd mewn cysgu allan yn ystod y blynyddoedd diwethaf, megis diffyg sylweddol o ran tai addas a fforddiadwy, yn parhau i fod yn gyffredin. Mae angen lefelau uwch o fuddsoddiad, mwy o gymorth a chynllunio cydlynol parhaus o ddarpariaeth tai a chyflenwi tai, er mwyn dileu rhai o achosion sylfaenol cysgu allan a digartrefedd.

Lefelau Digartrefedd yn y dyfodol

Mae lefelau digartrefedd dros y 4 blynedd diwethaf wedi aros yn gyson ac er y bu gostyngiad yn y cyflwyniadau yn Adran 66, (o bosibl o ganlyniad i rai o'r mesurau ataliol a roddwyd ar waith gan y rhaglen HSG a'r Gwasanaeth Atebion Tai), mae digartrefedd yn parhau i fod yn faes galw sylweddol.

Gydag effaith y coronafeirws eto i'w themlo, rhagwelir y bydd lefelau digartrefedd ym Mlaenau Gwent yn y dyfodol yn debygol o aros yn debyg neu barhau i godi yn y dyfodol rhagweladwy. Fodd bynnag, mae Blaenau Gwent wedi bod yn gwneud defnydd helaeth o'r adnoddau sydd ar gael ac yn archwilio dulliau newydd ac arloesol o fynd i'r afael â digartrefedd ymhellach yn y fwrdeistref.

Adnoddau

Mae ystod eang o adnoddau ar gael ym Mlaenau Gwent i gynorthwyo gydag atal a lliniaru digartrefedd:

Gwasanaeth Atebion Tai

Mae tîm ymroddedig sy'n cynnwys Swyddogion Atebion Tai, Gweithiwr Cymorth Iechyd Meddwl arbenigol a Swyddog Tai Pobl Ifanc penodedig yn delio â'r rhan fwyaf o'r aelwydydd sydd angen cymorth statudol i ddiwallu eu hanghenion tai.

Bydd y tîm yn gweithio gydag unigolion i asesu eu hanghenion a nodi'r opsiynau mwyaf addas ar eu cyfer, gan wneud defnydd o'r holl offer ac adnoddau sydd ar gael e.e. grant atal

digartrefedd, cymhellion landlordiaid, cyfeiriadau cymorth cysylltiedig â thai (gan gynnwys cynhwysiant ariannol).

Porth Grant Cymorth Tai

Mae proses atgyfeirio dda eisoes yn bodoli rhwng y Gwasanaeth Atebion Tai a'r Porth HSG, i sicrhau bod unrhyw aelwyd sydd angen cymorth ychwanegol yn gallu cael ei chyfeirio'n gyflym ac yn hawdd i gael cymorth. Yn 2020/21, gwnaed 1421 o atgyfeiriadau at y Porth.

Gwasanaethau Galw Heibio

Mae'r rhaglen HSG wedi rhoi gwasanaethau galw heibio ar waith fel pwynt cyswllt cyntaf i drigolion sy'n profi anawsterau tai. Mae'r rhain wedi bod yn hynod effeithiol o ran sicrhau bod aelwydydd yn cael y wybodaeth a'r cymorth sydd eu hangen arnynt, cyn i'w sefyllfa waethygu.

Ers eu cyflwyno yn 2019, mae nifer yr achosion Adran 66 wedi cynyddu tra bu rhywfaint o ostyngiad yn nifer yr achosion Adran 73, er bod cyflwyniadau wedi cynyddu eto yn ystod 2020/21, o bosibl o ganlyniad i'r pwysau gan y pandemig coronafeirws, pan nad oedd yn bosibl darparu gwasanaethau wyneb yn wyneb.

Ni ellir priodoli gostyngiadau mewn cyflwyniadau digartrefedd yn unig i'r gwasanaethau galw heibio, ond maent yn rhan o ddull ataliol ehangach sy'n ceisio mynd i'r afael â rhai o achosion sylfaenol digartrefedd cyn gynted â phosibl.

Yn 2020/21, defnyddiwyd y gwasanaeth galw heibio dros 912 o weithiau gan breswylwyr. Rhai o'r prif resymau dros gael mynediad i gymorthfeydd galw heibio oedd:

- Cyngor Tai
- Cymorth gyda Thai
- Bod heb unman i fyw

Cynlluniau Peilot Tai yn Gyntaf

Mae'r rhaglen HSG eisoes yn ariannu ystod eang o wasanaethau i gefnogi pobl ifanc ac maent wedi bod yn gweithio gyda phartneriaid ar draws y rhanbarth i archwilio a datblygu cynlluniau peilot Tai yn Gyntaf a chynlluniau llety addas eraill sy'n cynorthwyo'r cyfnod pontio ailgartrefu cyflym.

Gan ddefnyddio cyllid Cam 2, sefydlwyd partneriaeth rhwng Blaenau Gwent a Thai Calon Cymunedol i ddarparu 8 uned llety ar gyfer Tai yn Gyntaf. Mae pedwar gweithiwr cymorth wedi'u penodi i'r tîm Atebion Tai drwy'r rhaglen HSG i ddarparu a chydlynu cymorth i gleientiaid a nodwyd ar gyfer y cynllun Tai yn Gyntaf ac o fewn llety dros dro.

Llety Dros Dro

Gyda phwysau parhaus ar y Gwasanaeth Atebion Tai, mae'n anochel y bydd galw am fwy o lety dros dro.

FFIGUR 35 LLETY DROS DRO YM MLAENAU GWENT

Lleoliad	Un Gwely	Dau Wely	Cyfanswm
Tredegar	20	2*	22
Glynebwy	15	0	15
Abertyleri	3	0	3
Cyfanswm	38	2	40

*Gall fflatiau dwy ystafell wely gael eu hymestyn yn 3 ystafell wely os bydd angen

Ffynhonnell: Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent

Mae gan Flaenau Gwent gyflenwad da o lety i gynorthwyo aelwydydd sy'n profi digartrefedd, fodd bynnag, mae data a gasglwyd trwy'r Datganiad Chwarterol Tai Cymru wedi dangos bod y galw yn parhau'n uchel ar unrhyw adeg benodol.

Mae'r tabl a ganlyn yn cofnodi faint o aelwydydd oedd mewn llety dros dro ar ddiwrnod olaf pob blwyddyn ariannol.

FFIGUR 36 AELWYDYDD MEWN LLETY DROS DRO AR DDIWEDD Y FLWYDDYN ARIANNOL

Ffrâm Amser	2018	2019	2020	2021
Nifer yr Aelwydydd	23	22	28	43

Ffynhonnell: StatsCymru a Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent¹⁷

Bu galw cyson am lety dros dro dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, ond bu cynnydd sydyn yn ystod 2020/21, yn rhannol oherwydd y gofynion a roddwyd ar awdurdodau lleol yn ystod y pandemig coronafeirws.

Gellir gweld y cynnydd hwn hefyd wrth gymharu nifer yr aelwydydd unigol a roddwyd mewn llety dros dro dros y flwyddyn; gyda llawer mwy o leoliadau yn 2020/21.

¹⁷ <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Housing/Homelessness/Temporary-Accommodation/householdsaccommodatedtemporarily-by-accommodationtype-householdtype> [Cyrchwyd 05.05.2021]

FFIGUR 37 AELWYDYDD WEDI’U GOSOD MEWN LLETY DROS DRO

Ffrâm Amser	2018/19	2019/20	2020/21
Nifer yr aelwydydd	117	95	151

Ffynhonnell: Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent¹⁸

Pan gaiff y ffigurau hyn eu dadansoddi yn ôl y math o aelwyd, mae’n amlwg bod Aelwydydd Person Sengl hefyd wedi codi’n sylweddol yn y blynyddoedd diwethaf a’u bod bellach yn cyfrif am y nifer fwyaf o leoliadau a dderbyniwyd.

FFIGUR 38 LLEOLIADAU LLETY DROS DRO YN ÔL MATH O AELWYD

Math o Aelwyd	18/19	19/20	20/21
1. Cwpl gyda phlentyn/plant dibynnol	19	18	7
2. Aelwyd un rhiant gyda phlant dibynnol - ymgeisydd gwrywaidd	2	0	1
3. Aelwyd un rhiant gyda phlant dibynnol - ymgeisydd benywaidd	16	12	14
4. Aelwyd un rhiant - ymgeisydd gwrywaidd	56	49	97
5. Aelwyd person sengl - ymgeisydd benywaidd	17	11	25
6. Pob grŵp aelwyd arall	7	5	7
Cyfanswm terfynol	117	95	151

Ffynhonnell: Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent

FFIGUR 39 LLEOLIADAU LLETY DROS DRO YN ÔL MATH O AELWYDYDD LLUOSOG A SENGL

Math o Aelwyd	18/19		19/20		20/21	
Aelwydydd Person Lluosog	44	38%	35	37%	29	19%
Aelwydydd Person sengl	73	62%	60	63%	122	81%
Cyfanswm	117		85		151	

Ffynhonnell: Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent

Yn 2018/19 roedd nifer yr aelwydydd person sengl tua hanner, ond cynyddodd hyn yn 2019/20 ac erbyn 2020/21 roedd aelwydydd person sengl yn cyfrif am dros 75% o’r holl leoliadau llety dros dro yn ystod y flwyddyn, gan amlygu’r angen am fwy o lety person sengl. Mae’r awdurdod

¹⁸ Bydd cyfanswm nifer y lleoliadau bob blwyddyn ychydig yn uwch gan fod rhai aelwydydd wedi’u lleoli ar fwy nag un achlysur.

lleol yn parhau i weithio gyda landlordiaid i ddod o hyd i opsiynau tai addas pan fo angen er mwyn sicrhau bod cyflenwad digonol o lety dros dro ar gael.

Dim Ymgysylltiad

Er gwaethaf y galw am lety dros dro, mae nifer sylweddol o aelwydydd yn colli eu llety dros dro, sy'n bryder ac yn codi cwestiynau am addasrwydd y llety, lefel y cymorth sydd ar gael, ac anghenion penodol yr unigolyn.

Mae gan Dorfaen ystod o adnoddau a gwasanaethau ar waith sydd ar gael i gynorthwyo aelwydydd sydd mewn perygl o fod yn ddigartref, yn profi digartrefedd, neu'r rhai a allai fod yn byw mewn llety dros dro.

Mae'r Gwasanaeth Atebion Tai a'r Porth HSG yn cydweithio'n effeithiol i sicrhau bod aelwydydd sydd angen cymorth ychwanegol yn gallu cael mynediad at y cymorth sydd ei angen arnynt. Fodd bynnag, i gyfran fach, mae diffyg ymgysylltu yn ymddangos yn broblem, sy'n gwneud eu gallu yn y pen draw i sicrhau llety hirdymor yn anodd.

Dros y 4 blynedd diwethaf, roedd nifer sylweddol o ymgeiswyr a gysylltodd â'r awdurdod lleol am gymorth naill ai wedi gwrthod cymorth, wedi methu â chydweithredu â'r awdurdod lleol, wedi tynnu eu cais yn ôl neu wedi tynnu eu cais yn ôl oherwydd colli cysylltiad.

Mae'r tabl canlynol yn dangos cyfran gyffredinol y diffyg ymgysylltu yn Adran 66, Adran 73 ac Adran 75:

FFIGUR 40 LEFELAU GWASANAETH DIGARTREFEDD DIM YMGYSYLLTIAD

Dim Ymgysylltiad (%)	17/18	18/19	19/20	20/21
Adran 66	32.87%	27.34%	14.93%	21.15%
Adran 73	19.77%	15.04%	19.13%	23.48%
Adran 75	16.67%	15.15%	9.09%	0%

Ffynhonnell: StatsCymru a Gwasanaeth Tai Blaenau Gwent

Roedd tua chwarter yr ymgeiswyr wedi ymddieithrio yn Adran 66 a bron i 15% wedi ymddieithrio yn Adran 75.

Yn Adran 66 y rheswm mwyaf cyffredin dros beidio ag ymgysylltu oedd colli cyswllt, ond yn Adran 75, y prif reswm oedd gwrthod llety addas.

Pwyntiau Allweddol:

- Mae atal digartrefedd yn parhau i fod yn hanfodol ar gyfer sicrhau gostyngiad hirdymor yn nifer y bobl sydd angen cymorth
- Aelwydydd sengl ifanc sy'n cyfrif am gyfran sylweddol o achosion digartref

- Mae cynnal gwasanaethau i gefnogi aelwydydd digartref ifanc yn Nhorfaen yn hanfodol
- Mae'n ymddangos bod gwasanaethau cyfryngu, cymorth tenantiaeth a gwasanaethau cynhwysiant ariannol yn gweithio ac yn parhau i fod yn hanfodol ar gyfer sicrhau bod gan bobl y sgiliau a'r cymorth i reoli a chynnal eu llety
- Perthynas yn chwalu a theuluoedd yn anfodlon lletya aelwydydd yw un o'r prif resymau dros ddigartrefedd
- Mae lefelau'r angen am dai yn parhau'n uchel ond mae gwasanaethau galw heibio yn cael effaith gadarnhaol
- Mae cysgu allan wedi cynyddu ar draws y fwrdeistref
- Cododd y galw am lety dros dro yn ystod 2020/21, yn enwedig ar gyfer aelwydydd person sengl
- Mae diffyg ymgysylltu ag ymgeiswyr yn parhau i fod yn bryder ac yn faes i'w archwilio ymhellach

Galw am Dai a Fforddiadwyedd

Er gwaethaf y gefnogaeth a'r cymorth sydd ar gael ym Mlaenau Gwent, un o'r rhesymau sylfaenol dros ddigartrefedd ac angen am dai, yw diffyg opsiynau llety addas a fforddiadwy, sy'n golygu bod mynediad at dai hirdymor yn anghyraeddadwy i lawer o aelwydydd.

Mae prisiau tai cyfartalog ym Mlaenau Gwent bellach y tu hwnt i alluoedd ariannol llawer o breswylwyr, yn enwedig prynwyr tro cyntaf. Cost gyfartalog cartref ym Mlaenau Gwent yn ystod 2020 oedd **£101890**, tra bod yr incwm blynyddol cyfartalog ar gyfer gweithiwr amser llawn ar hyn o bryd yn **£28.400**¹⁹ sy'n golygu mai'r gymhareb pris tŷ i incwm cyfartalog ar gyfer aelwyd un incwm yw 5.5:1.

FFIGUR 41 PRISIAU TAI CYFARTALOG YM MLAENAU GWENT (2020)

Blaenau Gwent ²⁰	Tŷ ar wahân	Tŷ pâr	Teras	Fflat/Fflat deulawr	Cyfartaledd
2020	£172,462	£114,303	£92362	£57,895	£96,835

Ffynhonnell: Cofrestrfa Tir EM

Byddai gan hyd yn oed eiddo teras am bris cyfartalog, y math mwyaf o eiddo ym Mlaenau Gwent, gymhareb pris tŷ i incwm o 4:1 ar gyfer aelwyd un incwm. Mae Fflatiau a Fflatiau

¹⁹ Ffynhonnell: Arolwg blynyddol ONS o oriau ac enillion - dadansoddiad preswylwyr Nomis: <https://www.nomisweb.co.uk/reports/lmp/la/1946157402/report.aspx?town=BlaenauGwent#tabearn> [Cyrchwyd 20.04.2021]

²⁰ Cofrestrfa Tir EM <https://landregistry.data.gov.uk/app/standard-reports/download-report?utf8=%E2%9C%93&report=avgPrice&areaType=county&area=BLAENAU GWENT&aggregate=none&period%5B%5D=2020&period%5B%5D=2019&age=any> [Cyrchwyd 20.04.2021]

deulawr yn opsiwn mwy fforddiadwy, ond nid ydynt ond yn cyfrif am 10% o'r stoc dai ym Mlaenau Gwent ac mae cyfran uchel ohonynt yn y sector cymdeithasol, felly nid ydynt ar gael i'w prynu.

Mae Perchentaeth Cost Isel (LCHO) wedi gallu cynorthwyo rhai aelwydydd sydd ar hyn o bryd wedi'u prisio allan o'r farchnad agored ac mae'r galw am y gwasanaeth hwn wedi cynyddu, gyda dros 500 o ymgeiswyr ar y gofrestr ar hyn o bryd. Fodd bynnag, nid yw hyn yn addas ar gyfer pob aelwyd, sydd yn anochel yn rhoi mwy o bwysau ar y marchnadoedd rhentu.

Sector rhentu preifat cymharol fach sydd gan Flaenau Gwent (tua 10%) ac er gwaethaf ymdrechion i'w wneud yn fwy hygyrch a datblygu cynnyrch rhentu canolraddol, nid yw wedi tyfu'n sylweddol ac mae'n parhau i fod yn opsiwn drud i lawer o aelwydydd, yn enwedig y rhai dan 35 oed ac sy'n derbyn budd-daliadau.

Yn 2019, cost gyfartalog eiddo 1 ystafell wely ym Mlaenau Gwent oedd £415.48 y mis:

FFIGUR 42 RHENTI SECTOR PREIFAT (2019)

	Maint sampl	y Rhent Cyfartalog	Rhent (Canolrifol)	Rhent (Chwartel Isaf)	Rhent (Chwartel Uchaf)
Ystafell	17	£348.34	£346.67	£346.67	£346.67
Un Ystafell wely	80	£415.48	£400.00	£376.50	£450.00
Dwy Ystafell wely	333	£495.98	£495.00	£450.00	£550.00
Tair Ystafell wely	355	£571.97	£560.00	£522.50	£600.00
Pedair Ystafell wely	48	£754.11	£750.00	£650.00	£850.00

Ffynhonnell: Swyddogion Rhenti Cymru - Cronfa Ddata Gwybodaeth Gosodiadau

Ar hyn o bryd mae'r Lwfans Tai Lleol (LTLI) yn £66.39 yr wythnos (£54 yr wythnos ar gyfer aelwydydd person sengl o dan 35 oed), felly byddai tenantiaid sy'n derbyn budd-daliadau yn ei chael hi'n anodd, gan wneud tai cymdeithasol yr unig opsiwn ymarferol. Fodd bynnag, hyd yn oed yn y sector cymdeithasol, mae rhenti wedi parhau i godi, gyda rhent cyfartalog o £83.22 yr wythnos yn 2019/20; cynnydd o tua 15% ers 2015/16.

FFIGUR 43 RHENTI WYTHNOSOL CYFARTALOG MEWN STOC AR RENTI CYMDEITHASOL YN ÔL ARDAL, LLETY A MATH O DDARPARWR

	Stoc anghenion cyffredinol	Stoc gwarchod	Stoc arall a gefnogir	Stoc gofal ychwanegol	Cyfanswm y stoc ar rent cymdeithasol
2015/16	£72.20	£68.12	£80.81	£122.82	7855
2019/20	£83.22	£75.47	£106.17	£139.37	7651

Ffynhonnell: Casglu data stoc a rhenti landlordiaid cymdeithasol, Llywodraeth Cymru

Mae diwygiadau i fudd-daliadau lles hefyd wedi golygu mai dim ond cyfradd ystafell a rennir o fudd-dal tai sydd gan Aelwydydd Person sengl o dan 35 ac sy'n derbyn budd-daliadau, gan rwystro ymhellach eu gallu i gael llety fforddiadwy.

Ac eto er gwaethaf y problemau hyn, tai cymdeithasol yw'r unig opsiwn ymarferol o hyd i lawer o aelwydydd, fel y dangosir gan y nifer uchel o bobl sy'n gwneud cais bob blwyddyn.

Mae'n anochel y bydd amseroedd aros am dai cymdeithasol yn amrywio yn dibynnu ar amgylchiadau unigol yr ymgeisydd a'r math o eiddo sydd ei angen arno.

Bydd anghenion unigol yr ymgeisydd hefyd yn effeithio ar hyd yr amser y byddant yn aros am lety, gydag ymgeiswyr yn y band Aur yn cael amser aros cyfartalog is na'r rhai yn y band Efydd neu Arian.

FFIGUR 44 AMSER AROS CYFARTALOG AR GYFER TAI CYMDEITHASOL YN ÔL BAND BLAENORIAETH

	Efydd	Arian	Aur	Argyfwng	Cyfanswm
Days	249	359	356	397	336

Ffynhonnell: Cofrestr Tai Cyffredin Blaenau Gwent

Pwyntiau Allweddol:

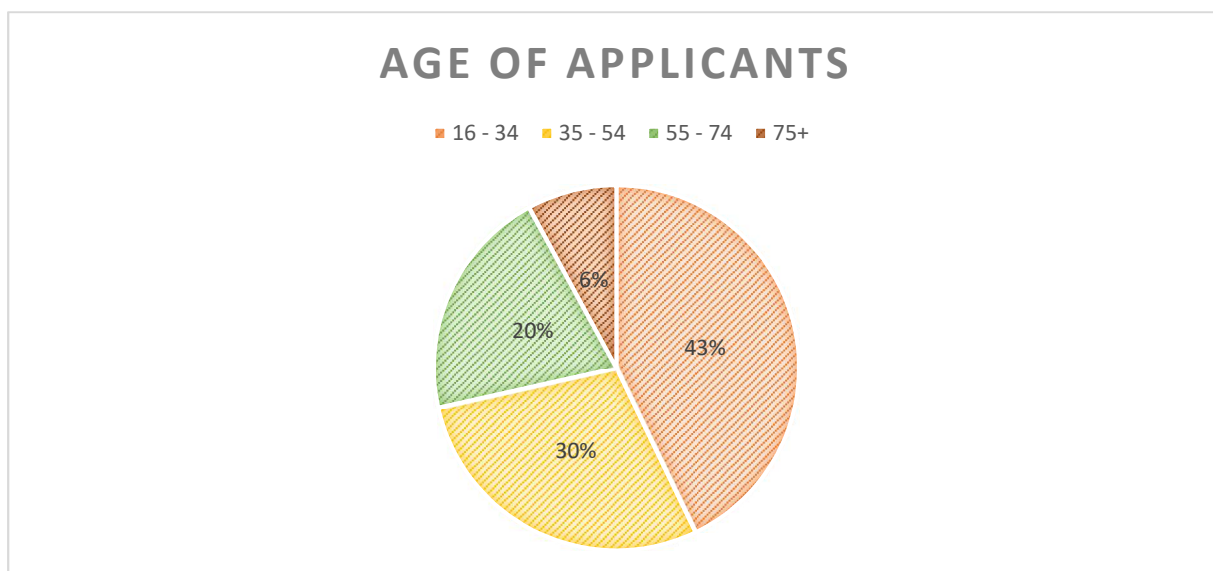
- Mae'r galw am dai yn uchel iawn, yn enwedig yn y sector tai cymdeithasol
- Nid yw perchentyaeth yn hyfyw i lawer o aelwydydd ifanc sy'n gweithio
- Mae'r sector rhentu preifat ym Mlaenau Gwent yn parhau i fod yn fach ac yn aml yn anfforddiadwy
- Er mai dyma'r opsiwn mwyaf fforddiadwy o hyd, mae rhenti tai cymdeithasol wedi cynyddu'n eithaf sylweddol yn y blynyddoedd diwethaf

Cofrestr Tai Cymdeithasol a Darpariaeth Tai Fforddiadwy

Mae dros 3500 o aelwydydd ar y Gofrestr Tai Cyffredin ym Mlaenau Gwent.

Mae oedran ymgeiswyr yn amrywio o 16 i 98, ond y gyfran fwyaf o ymgeiswyr yw'r rhai dan 35 oed:

FFIGUR 45 OED YMGEISWYR CEISWYR CARTREF

Ffynhonnell: Cofrestr Tai Cyffredin Blaenau Gwent

Mae dros 53% o ymgeiswyr ar y Gofrestr Tai yn sengl ar hyn o bryd, (20% yn sengl ac o dan 35 oed), sy'n anochel yn cynyddu'r galw am unedau llety llai. Mae'r tabl canlynol yn dangos cyfran yr eiddo tai cymdeithasol ym Mlaenau Gwent yn ôl nifer yr ystafelloedd gwely:

FFIGUR 46 STOC TAI CYMDEITHASOL

Fflat un ystafell	48	0.62
1	1490	18.92
2	2861	36.33
3	3362	42.69
4+	112	1.42
5	1	0.01
6	1	0.01
Cyfanswm	7875	

Ffynhonnell: Partneriaid RSL Blaenau Gwent

Gydag eiddo Un ystafell wely a stiwdio yn cyfrif am chwarter yr holl stoc tai cymdeithasol yn unig, mae darparu cyflenwad digonol o lety llai yn parhau i fod yn her. Anogwyd tenantiaethau ar y cyd ac opsiynau tai a rennir yn lleol, yn enwedig ymhlith pobl ifanc, tra bod gwaith gyda phartneriaid Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig (LCC) lleol hefyd wedi'i wneud i hyrwyddo a datblygu opsiynau addas a rennir. Ond er gwaethaf yr ymdrechion hyn, mae'r galw yn parhau i fod yn uchel.

Mae Blaenau Gwent yn parhau i ddatblygu opsiynau tai fforddiadwy newydd ar draws gwahanol ddeiliadaethau ac yn gweithio'n agos gyda'i phartneriaid i sicrhau bod mynediad i'r cynlluniau hyn yn parhau i fod yn gyfiawn ac yn deg. Serch hynny, mae'r galw yn parhau i fod yn fwy na'r cyflenwad a bob blwyddyn mae dros 1550 o ymgeiswyr newydd yn gwneud cais llwyddiannus i ymuno â'r gofrestr tai cymdeithasol, tra bod tua 100 o ymgeiswyr yn gwneud cais i ymuno â'r cynllun LCHO; Help2Own Plus.

Mae'r tabl a ganlyn yn manylu ar nifer y tai fforddiadwy newydd sy'n cael eu hadeiladu bob blwyddyn ym Mlaenau Gwent (gan gynnwys rhent cymdeithasol, rhent canolradd a pherchnogaeth cost isel), nifer yr ymgeiswyr sy'n cael eu cartrefu bob blwyddyn drwy'r gofrestr tai cymdeithasol, nifer y ceisiadau newydd a dderbyniwyd bob blwyddyn i ymuno â'r gofrestr tai cymdeithasol a nifer yr ymgeiswyr ar y gofrestr tai ar ddechrau pob blwyddyn.

FFIGUR 47 CYFLENWAD BLYNYDDOL O DAI FFORDDIADWY 2016 - 2021

	16-17	17-18	18-19	19 - 20	20 - 21
Cyflenwi Tai Fforddiadwy²¹	97	132	121	141	---
Nifer a gynorthwywyd gyda Cymorth i Brynu²²	33	96	131	137	62
Nifer sy'n cael ei gadw trwy Homeseeker	805	749	730	791	611
Ceisiadau Newydd Homeseeker	1637	1492	1709	1590	1611
Cofrestr Homeseeker (1af Ebrill)	2626	2513	2684	2881	2894

Ffynhonnell: Cofrestr Tai Cyffredin Blaenau Gwent

Mae'r tabl yn dangos bod cyflenwad tai fforddiadwy (newydd a phresennol) bob blwyddyn yn annigonol i wneud iawn am y galw gan ymgeiswyr tai cymdeithasol newydd, heb sôn am fynd i'r afael â'r ôl-groniad ar y gofrestr tai. Yn ogystal, mae diwygiadau lles wedi golygu, hyd yn

²¹Darpariaeth tai fforddiadwy ychwanegol yn ôl lleoliad a blwyddyn

<https://statswales.gov.wales/Catalogue/Housing/Affordable-Housing/Provision/additionalaffordablehousingprovision-by-location-year> [Cyrchwyd 26.11.21]

²² Cymorth i Brynu – Cymru, pryniannau a gwblhawyd fesul awdurdod lleol a dyddiad

<https://statswales.gov.wales/Catalogue/Housing/Help-To-Buy/completedpurchases-by-la-date> [Cyrchwyd 26.11.2021]

oed pan fydd rhywun yn cael mynediad i dai cymdeithasol, nad oes bellach yr un lefel o sicrwydd ag a fodolai ar un adeg, gyda chapiau budd-daliadau, cymorthdaliadau ystafell sbâr a gostyngiadau mewn budd-daliadau tai (ar gyfer pobl dan 35 oed) yn cael canlyniadau sylweddol.

Pwysau pellach yw bod llawer o aelwydydd sy'n ceisio tai bellach yn wynebu pwysau ychwanegol ac, mewn rhai achosion, mae ganddynt anghenion mwy cymhleth. Mae'r gofrestr tai ar hyn o bryd yn cynnwys:

- 773 o ymgeiswyr sengl o dan 35 (effeithiwyd gan gymhorthdal ystafell sbâr)
- 359 o ymgeiswyr sydd angen eiddo wedi'i addasu
- 233 o ymgeiswyr sydd angen cymorth a chefnogaeth oherwydd iechyd meddwl
- 1009 o ymgeiswyr sydd angen symud oherwydd angen meddygol
- 18 o ymgeiswyr sydd angen cymorth a chefnogaeth oherwydd cam-drin domestig risg uchel
- 198 o ymgeiswyr heb ystafell wely
- Mae 14% o ymgeiswyr sydd angen tai cymdeithasol ar hyn o bryd dros 65 oed
- Mae 7% o ymgeiswyr sy'n aros am eiddo wedi'i addasu dros 55 oed

Mae'r pwysau wedi'u gwaethygu ymhellach gan y pandemig coronafeirws a rhagwelir y byddant yn cynyddu ymhellach oherwydd diweithdra, amgylchiadau ariannol sy'n gwaethygu a dirywiad mewn iechyd meddwl a lles ymhlith y boblogaeth.

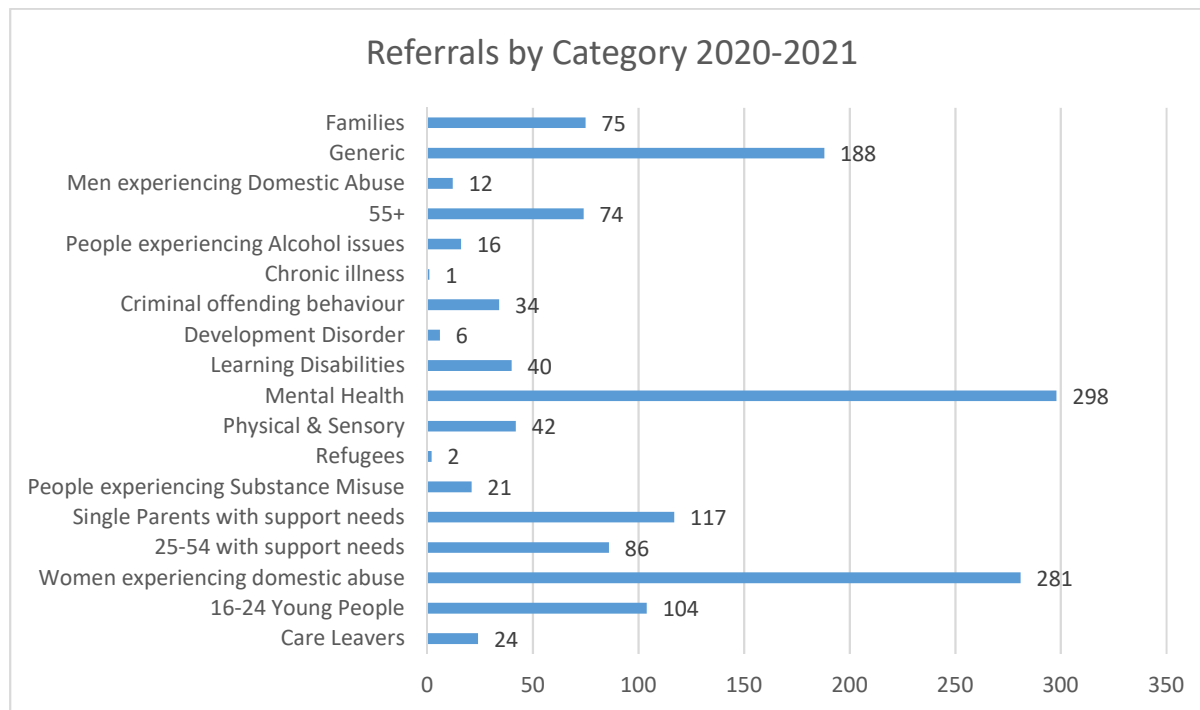
Pwyntiau Allweddol:

- Mae mynediad i dai yn anfforddiadwy ac yn anghyraeddadwy i lawer o aelwydydd ifanc
- Nid yw darpariaeth tai fforddiadwy yn cyd-fynd â'r galw
- Nid yw tai cymdeithasol bellach yn rhoi'r un sicrwydd i bobl ifanc
- Yn aml mae gan ymgeiswyr tai anghenion mwy cymhleth, a all gynyddu'r amser y mae'n ei gymryd i dai addas ddod ar gael
- Mae angen ystyried atebion amgen i gynyddu argaeledd opsiynau tai addas

Porth Cymorth Tai

Yn ystod 2020/21, derbyniodd y Porth Cymorth Tai ym Mlaenau Gwent 1421 o atgyfeiriadau am gymorth. Rhannwyd y rhain i'r categorïau canlynol:

FFIGUR 48 DARPARIAETH GWASANAETH GRANT CYNNAL TAI

Mae'r galw am wasanaethau wedi parhau'n uchel, yn enwedig ar gyfer iechyd meddwl, cam-drin domestig, pobl dros 55 oed a chymorth cyffredinol, sy'n cynnwys cynhwysiant ariannol, digartrefedd a chysgu allan.

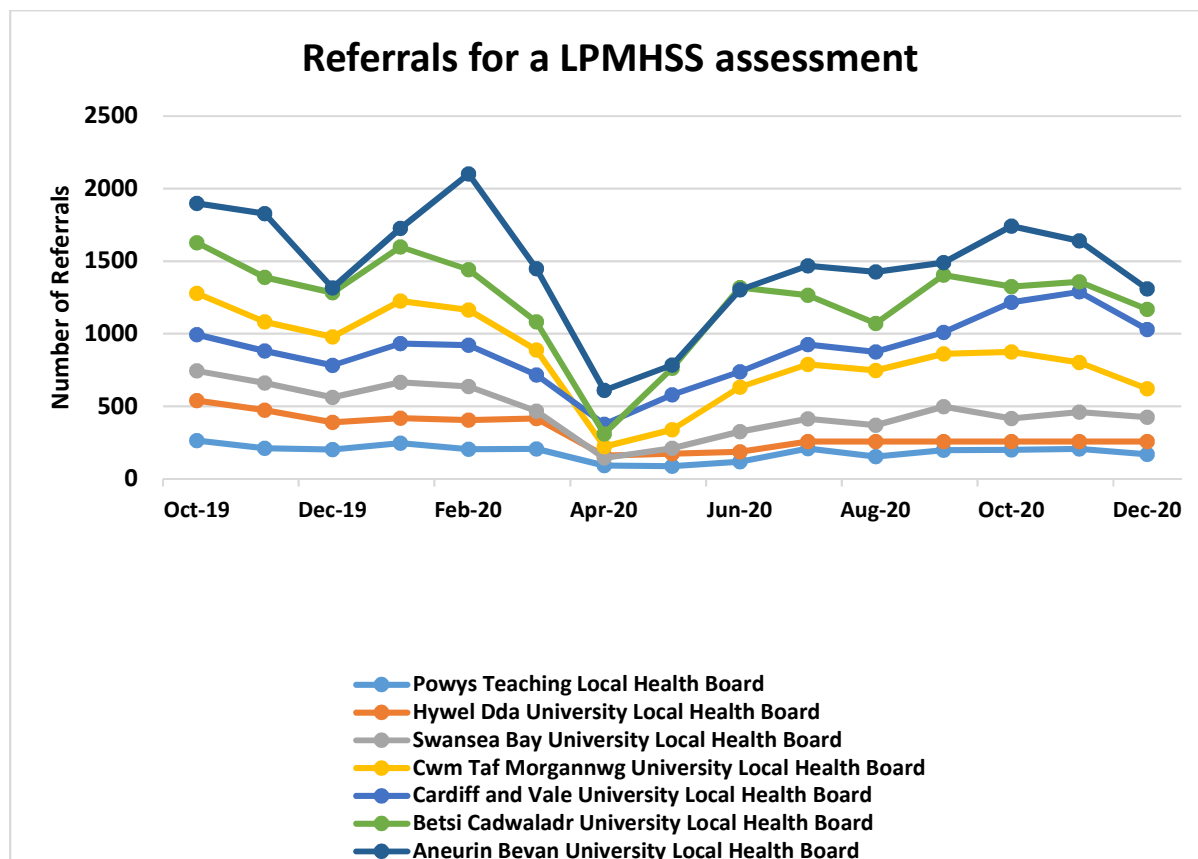
FFIGUR 49 ATGYFEIRIADAU Â CHYMORTH UCHAF

Categori	Cyfanswm
Dros 55 oed	74
Cam-drin Domestig (Menywod)	282
Iechyd meddwl	291
Cymorth Generig	194

Adlewyrchir y galw am wasanaethau iechyd meddwl ym Mlaenau Gwent hefyd mewn data misol gan y Gwasanaethau Cymorth Iechyd Meddwl Sylfaenol Lleol (LPMHSS), a ddangosodd mai Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan (BIPABM) oedd â'r lefel uchaf o atgyfeiriadau ar gyfer asesiadau LPMHSS yng Nghymru. Fodd bynnag, mae'n bwysig nodi bod gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan hefyd yr ail nifer uchaf o breswylwyr, ar ôl

Betsi Cadwaladr, felly bydd hyn yn anochel yn cael rhywfaint o effaith ar nifer yr atgyfeiriadau a dderbynnir.

FFIGUR 50 ATGYFEIRIADAU AR GYFER ASESIAD LPMHSS

Ffynhonnell: Casglu data Mesur Iechyd Meddwl (Cymru), Llywodraeth Cymru

Mae'n werth nodi bod y Porth wedi derbyn 1754 o atgyfeiriadau yn ystod 2019/20, ond yn 2020/21, roedd hyn wedi gostwng i 1421; gostyngiad. Roedd yna hefyd leodd gwag ar gyfer argyfwng a chynhwysiant ariannol, a dderbyniodd niferoedd is o atgyfeiriadau yn ystod y pandemig o gymharu â blynyddoedd eraill.

Credir mai'r rheswm dros y gostyngiad hwn mewn atgyfeiriadau yw'r pandemig coronafeirws, a arweiniodd at ostyngiad mewn gwasanaethau wyneb yn wyneb a sesiynau galw heibio. Yn ogystal, mae polisïau dros dro'r llywodraeth, a roddodd fwy o amddiffyniad i denantiaid a'r rhai sy'n profi anawsterau tai, wedi golygu efallai nad yw defnyddwyr gwasanaethau wedi ymgysylltu â chymorth, oherwydd nid oedd y bygythiad iddynt gollu eu lleu ar fin digwydd. Fodd bynnag, mae trafodaethau â landlordiaid cymdeithasol cofrestredig lleol wedi nodi bod ôl-ddyledion rhent yn codi a phan fydd y mesurau diogelu dros dro hyn gan y llywodraeth yn cael eu dileu, mae'n debygol y bydd ymchwydd sylweddol yn y galw am gymorth, yn enwedig ar gyfer gwasanaethau argyfwng a chynhwysiant ariannol.

Eto i gyd, hyd yn oed gyda'r gostyngiad mewn atgyfeiriadau yn ystod 2020/21, mae'r tabl yn dangos yn glir bod gwasanaethau eraill; yn enwedig Cymorth i Fenywod Cyfannol, wedi defnyddio nifer sylweddol o unedau a bod y galw am wasanaethau yn parhau'n uchel.

Amseroedd Aros

Er gwaethaf lefelau uchel o alw mewn rhai ardaloedd, mae'r Porth wedi llwyddo i gadw i fyny ag atgyfeiriadau ac yn 2020/21, mae ganddo amser aros cyfartalog o tua 14 diwrnod. Fodd bynnag, mae hyn yn amrywio yn dibynnu ar y gwasanaeth cymorth sydd ei angen, gyda cham-drin domestig a chyffredinol yn uwch na rhai o'r gwasanaethau eraill:

FFIGUR 51 AMSEROEDD AROS ATGYFEIRIO 2020/21

Gwasanaeth	Amser
Generig	14 diwrnod
Cam-drin Domestig	14 diwrnod
Iechyd Meddwl	7-14 diwrnod
Anabledd Dysgu/Synhwyradd Corfforol	14 diwrnod

Dylid nodi bod galw mawr iawn am wasanaethau iechyd meddwl hefyd, ond nid yw hyn yn cael ei adlewyrchu yn yr amseroedd aros. Y rheswm am hyn yw bod gweithwyr cymorth wedi bod yn cymryd capasiti ychwanegol ac mae'r rhaglen HSG wedi cynyddu'r cymorth a ddarperir yn y maes hwn i helpu i reoli'r galw. Mewn rhai achosion, roedd yr anallu i gynnal ymweliadau cartref sy'n cymryd mwy o amser yn golygu bod gweithwyr cymorth yn gallu codi cleientiaid ychwanegol ond eu cefnogi o bell. Er gwaethaf yr ymdrechion hyn, mae iechyd meddwl yn parhau i fod yn faes lle mae angen sylweddol ac mae'n edrych fel y bydd yn parhau i godi yn y dyfodol.

Mae'r Porth hefyd wedi gweithio'n rhagweithiol gyda darparwyr gwasanaethau i fynd i'r afael yn y ffordd orau ag anghenion cleientiaid. Mae hyn wedi cynnwys atgyfeirio cleientiaid am gymorth ar unwaith gyda darparwr gwasanaeth a allai fynd i'r afael â rhai o'u hanghenion lefel isel yn gyntaf, tra'u bod yn aros i gymorth mwy penodol ddod ar gael. Trwy ddefnyddio'r dull hwn, mae'r Porth wedi sicrhau bod yr holl gleientiaid yn cael rhywfaint o gymorth ac nad oeddent yn cael eu gadael ar y rhestr aros am gyfnodau hir heb unrhyw gyswllt na chymorth.

Estyniadau Cymorth

Yn ystod 2020/21, roedd gan y Porth fwy o geisiadau am estyniadau cymorth.

- Yn 2019/20, cafodd 69 o estyniadau cymorth eu prosesu
- Yn 2020/21 cafodd 151 o estyniadau cymorth eu prosesu

Demograffeg

Daeth atgyfeiriadau ar gyfer y Porth gan ymgeiswyr o bob oed, ond roedd llawer mwy o geisiadau ar gyfer y rhai 16 – 54 oed na'r rhai dros 55 oed.

FFIGUR 52 ATGYFEIRIADAU YN ÔL OEDRAN

Oedran	Cyfrif
16 - 34	657
35 - 54	528
55 - 74	202
75+	34
Cyfanswm	1421

FFIGUR 53 ATGYFEIRIADAU YN ÔL RHYW

Rhyw	Cyfrif
Benyw	884
Gwryw	530
Cyfanswm	1421

Atgyfeiriadau a Wrthodwyd

Cafodd 634 o'r 1421 o atgyfeiriadau a dderbyniwyd yn ystod 2020/21 eu gwrthod. Roedd y rhesymau dros wrthod yn amrywiol, ond yr achos mwyaf cyffredin oedd methu â chysylltu.

FFIGUR 54 RHESYMAU DROS WRTHOD ATGYFEIRIAD

Rheswm dros Wrthod	Cyfanswm
Amgylchiadau wedi newid	126
Eithrio o'r prosiect dros dro	3
Wedi mynd i'r carchar	2
Ddim yn deall meini prawf y Gwasanaeth	22
Ddim mewn ardal ddaearyddol addas	5
Yr angen am gymorth yn rhy uchel/isel	85
Wedi'i dderbyn yn yr asesiad ond ni fyddai'n ymgysylltu am gymorth	129

Wedi symud/symud allan o'r ardal	16
Eisoes yn cael ei gefnogi gan asiantaeth arall	22
Ymadawedig	2
Darn unwaith ac am byth o waith wedi'i gwblhau	35
Cyfeirio at wasanaeth mwy priodol	181
Galw rhy uchel am y Gwasanaeth	6
Cyfanswm	634

Mae dadansoddiad agosach o'r atgyfeiriadau a wrthodwyd wedi dangos bod gan ymgeiswyr mewn rhai grwpiau cleientiaid gyfradd gwrthod uwch nag eraill. Gall hyn fod yn gymharol â nifer yr atgyfeiriadau ar gyfer y grŵp cleient hwn; gyda chymorth generig ac iechyd meddwl gyda'r nifer uchaf o atgyfeiriadau a'r nifer uchaf o wrthodiadau. Serch hynny, mae nifer y gwrthodiadau ar gyfer iechyd meddwl yn parhau i fod yn bryder, oherwydd ei fod yn cyfrif am tua 1/3 o'r holl achosion a wrthodwyd.

FFIGUR 55 ATGYFEIRIADAU A WRTHODWYD FESUL GRŴP CLEIENT

Grŵp Cleient	Rhif
Pobl ifanc 16-24 oed ag anghenion cymorth	38
Pobl â hanes o droseddu	21
Pobl 55+ oed ag anghenion cymorth	31
Menywod sy'n profi cam-drin domestig	79
Cyffredinol (ystod o anghenion cymorth)	115
Pobl â phroblemau iechyd Meddwl	184
Teuluoedd ag anghenion cymorth	34
Dynion sy'n profi cam-drin domestig	6
Pobl sy'n Camddefnyddio Sylweddau	9
Pobl sy'n Camddefnyddio Alcohol	6
Teuluoedd un rhiant ag anghenion cymorth	34
Pobl sengl 25-54 oed ag anghenion cymorth	36
Pobl ifanc sy'n Gadael Gofal	1
Pobl â salwch cronig gan gynnwys HIV/AIDS	4
Anableddau Dysgu	14
Pobl ag anhwylderau datblygiadol (mewn Awtistiaeth)	7
Pobl ag anableddau corfforol a/neu synhwyraidd	14
Pobl â statws ffoadur	1
Cyfanswm	634

Pan ddadansoddiwyd gwrthodiadau yn ôl ystod oedran, dangosodd fod tua hanner y gwrthodiadau gan gleientiaid iau (16 – 34 oed).

FFIGUR 56 ATGYFEIRIADAU A WRTHODWYD YN ÔL OED

Grŵp Cleient	16 - 24	25-54	55+	Cyfanswm
Wedi'i dderbyn yn yr asesiad ond ni fyddai'n ymgysylltu am gymorth	31	93	5	129
Eisoes yn cael ei gefnogi gan asiantaeth arall	5	14	3	22
Amgylchiadau wedi newid	38	72	16	126
Ymadawedig	0	2	0	2
Galw rhy uchel am y Gwasanaeth	0	3	3	6
Ddim yn deall meini prawf y Gwasanaeth	10	11	1	22
Wedi mynd i'r carchar	0	2	0	2
Wedi symud / symud allan o'r ardal	6	7	3	16
Ddim mewn ardal ddaearyddol addas	1	4	0	5
Un darn o waith wedi'i gwblhau	12	17	6	35
Cyfeiriwyd at wasanaeth mwy priodol	45	113	23	181
Anghenion cymorth yn rhy uchel/isel	16	55	14	85
Wedi'i eithrio o'r prosiect dros dro	0	2	1	3
Cyfanswm	164	395	75	634

Dadansoddiad Matrics Bylchau

Nod y rhaglen HSG ym Mlaenau Gwent yw darparu ystod eang o wasanaethau cymorth i fodloni gwahanol anghenion y boblogaeth a'r gwahanol lefelau o gymorth sydd eu hangen.

Cynhaliwyd dadansoddiad o'r gwasanaethau cymorth sydd ar gael, fel y nodir yn y siart isod:

FFIGUR 57 MATRICS GWASANAETHAU

	12+ Hirdymor	3- 12 Mis	3 Mis
Uchel iawn	Llety Hostel (24/7)	Llety Hostel	Llety Hostel
Uchel	Lloches Iechyd meddwl (llety â chymorth) Digartrefedd Tai yn Gyntaf Person Ifanc (llety â chymorth) Prawf / Cyn-droseddwr	Lloches Iechyd meddwl Digartrefedd Cysgu Allan (llety lled-gymorth) Prawf / Cyn-droseddwr	Lloches Iechyd meddwl Digartrefedd Cysgu Allan (llety lled-gymorth) Allgymorth Pendant – Cysgwr Allan Galw Heibio Argyfwng Galw Heibio Cam-drin Domestig Camdefnyddio Sylweddau Rhyddhau Carcharor
Canolig	Cam-drin Domestig Teuluoedd Bregus Camdefnyddio Sylweddau Angen Cymhleth Person Ifanc Sipsiwn a Theithwyr Iechyd meddwl Tai yn Gyntaf	Prawf / Ymyrraeth Tai Cyn Droseddwr Cynhwysiant Ariannol Cam-drin Domestig Teuluoedd Bregus Camdefnyddio Sylweddau Angen Cymhleth Person Ifanc Sipsiwn a Theithwyr Cynhwysiant Ariannol LGBTQ+ Teuluoedd yn Gyntaf Oedolion Agored i Niwed Iechyd Meddwl Pobl Ifanc Generig	Rhyddhau Carcharor Ymyrraeth Tai Galw Heibio Cam-drin Domestig Cynhwysiant Ariannol Iechyd meddwl Person Ifanc Galw Heibio Iechyd Meddwl Rhyddhau o'r Ysbyty
Isel	Larymau	Generig Cymorth Llety Dros Dro	Iechyd meddwl Cymorth Ariannol
Isel iawn/Ddim yn gwybod	Larymau	Gweithgarwch Cymorth Cysylltiedig â Thai	Gweithgarwch Cymorth Cysylltiedig â Thai

Mae'r siart yn dangos yn glir bod gan Flaenau Gwent ystod eang o ddarpariaeth cymorth ar gael ar bob lefel ac sy'n cwmpasu ystod o amserlenni.

Pwyntiau Allweddol:

- Mae Cymorth Cysylltiedig â Thai yn parhau i fod yn hanfodol ar gyfer cynorthwyo aelwydydd.
- Roedd angen cymorth generig fwyaf yn 2020/21, a oedd yn cynnwys cynhwysiant ariannol, digartrefedd a gwasanaethau cysgu allan. Mae'n debygol y bydd galw mawr am y rhain yn ystod y 12 mis nesaf, wrth i ganlyniadau'r pandemig COVID-19 gael ei deimlo.
- Mae'r galw am wasanaethau lechyd Meddwl a Cham-drin Domestig hefyd yn parhau'n uchel, tuedd sydd wedi'i adlewyrchu ledled y DU yn ystod Pandemig COVID-19
- Mae cyfraddau gwrthod yn uchel, sy'n codi pryderon ynghylch ymgysylltu a gallu cleientiaid i gael mynediad at wasanaethau, yn enwedig y rheini ag anghenion cymhleth a ffyrdd anhrefnus o fyw
- Daeth mwy o atgyfeiriadau gan gleientiaid iau na'r rhai dros 55 oed, ond roedd mwy o wrthodiadau gan y grŵp oedran hwn hefyd
- Mae nifer yr atgyfeiriadau sy'n gofyn am estyniad wedi cynyddu
- Rhagwelir y gallai fod cynnydd mewn atgyfeiriadau cymorth unwaith y bydd y mesurau diogelu a roddwyd ar waith ar gyfer rhentwyr yn ystod y pandemig coronafeirws wedi'u dileu

Canlyniadau'r Rhaglen Cymorth Tai

Nod y rhaglen HSG ym Mlaenau Gwent yw darparu ystod eang o wasanaethau cymorth i fodloni gwahanol anghenion y boblogaeth a'r gwahanol lefelau o gymorth sydd eu hangen.

Cynhaliwyd dadansoddiad o'r gwasanaethau cymorth sydd ar gael, fel y nodir yn y siart isod:

FFIGUR 58 MATRICS GWASANAETHAU BLAENAU GWENT

<i>Darpariaeth Cymorth Sydd ar Gael</i>			
Galw	12+ Hirdymor	3 - 12 Mis	3 Mis
<i>Uchel iawn</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Hostel (24/7)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Llety Hostel</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Llety Hostel</i>
<i>Uchel iawn</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Lloches</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Lloches</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Lloches</i>

<p><i>Uchel</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Iechyd Meddwl (Llety â Chymorth)</i> • <i>Digartrefedd</i> • <i>Tai yn Gyntaf</i> • <i>Llety Pobl Ifanc</i> • <i>Llety Gwasgaru Cam-drin Domestig</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Cymorth lle bo'r angen Iechyd Meddwl</i> • <i>Gweithiwr Cefnogi Iechyd Meddwl Tai</i> • <i>Tai - Swyddog Cynladwyedd</i> • <i>Prosiect Ymyrraeth Deuluol</i> • <i>Gweithiwr Cymorth Tai yn Gyntaf</i> • <i>Cymorth lle bo'r angen Cam-drin Domestig</i> • <i>Prosiect Cam-drin Domestig IAA</i> • <i>Cymorth lle bo'r angen i Oedolion Agored i Niwed</i> • <i>Cymorth lle bo'r angen Generig</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Cymorth lle bo'r angen mewn Argyfwng Cam-drin Domestig</i> • <i>Allgymorth Pendant</i> • <i>Rhyddhau Carcharorion</i>
<p><i>Canolig</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Tai yn Gyntaf</i> • <i>Teuluoedd Agored i Niwed</i> • <i>Llety Gwasgaru Cam-drin Domestig</i> • <i>Pobl Ifanc</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Llety â Chymorth</i> • <i>Tai - Swyddog Ymyrraeth Gynnar</i> • <i>Tai - Gweithiwr Cymorth G&T</i> • <i>Cymorth lle bo'r angen Cam-drin Domestig Dynion</i> • <i>Cymorth lle bo'r angen Gwasanaethau Plant</i> • <i>Swyddog Cyfryngu Gwasanaethau Plant</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Cymorth lle bo'r angen Generig</i> • <i>Cymorth lle bo'r angen Lefel Isel</i> • <i>Oedolion Agored i Niwed ag Anawsterau Dysgu</i>

		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Gwasanaethau Llwybr Gwent – Prawf</i> • <i>lechyd</i> • <i>Cymorth lle bo'r angen Generig</i> • <i>Oedolion Agored i Niwed</i> 	
<i>Isel</i>		<ul style="list-style-type: none"> • <i>CRT/Gweithiwr Cymorth Tai</i> • <i>IAA Gwasanaethau Oedolion CBSBG</i> • <i>Gwasanaethau Cymorth lle bo'r angen Lefel Isel</i> 	

Mae'r siart uchod yn dangos bod gan Flaenau Gwent ystod eang o ddarpariaeth cymorth ar gael ar bob lefel ac yn cwmpasu ystod o amserlenni.

Pwyntiau Allweddol

- Mae Gwasanaethau Tai yn parhau i fod yn hanfodol ar gyfer cynorthwyo aelwydydd
- Roedd angen cymorth cyffredinol fwyaf yn 2020/21, a oedd yn cynnwys cynhwysiant ariannol, digartrefedd. Mae'n debygol y bydd galw mawr am y rhain yn ystod y 12 mis nesaf, o ganlyniad i'r pandemig COVID-19
- Mae'r galw am Wasanaethau lechyd Meddwl a Cham-drin Domestig hefyd yn parhau'n uchel, tuedd sydd wedi'i adlewyrchu ledled y DU yn ystod pandemig COVID-19
- Bu cynnydd ar gyfer Oedolion Bregus ag Anabledd Dysgu o ran dod o hyd i lety addas
- Bu cynnydd yn nifer yr atgyfeiriadau sy'n gofyn am estyniad i ymestyn cymorth
- Rhagwelir y bydd cynnydd mewn atgyfeiriadau cymorth unwaith y bydd yr amddiffyniadau a roddwyd ar waith i rentwyr yn ystod y pandemig coronafeirws wedi'u dileu

Anghenion Arweiniol

Mae data porth wedi amlygu bod yr “anghenion arweiniol” canlynol yn fwyaf cyffredin ymhlith defnyddwyr gwasanaethau ym Mlaenau Gwent yn ystod 2020/2021.

- Generig
- Cam-drin Domestig
- Iechyd meddwl
- 16 - 55 oed
- Teuluoedd a Rhieni Sengl

Mae'r adran ganlynol bellach yn edrych yn fanylach ar y manteision y mae defnyddwyr gwasanaethau wedi'u cael o gymorth a'r canlyniadau a gyflawnwyd.

Canlyniadau

Mae'r tabl a ganlyn yn amlygu'r “anghenion arweiniol” canlynol ymhlith defnyddwyr gwasanaethau ym Mlaenau Gwent 2020/2021.

FFIGUR 59 ANGHENION ARWEINIOL YMHLITH DEFNYDDWYR GWASANAETHAU

	<i>Ionawr - Mehfin</i>	<i>Gorffennaf -Mawrth</i>
Generig	475	1207
Cam-drin Domestig	723	1016
Iechyd meddwl	636	925
16 - 55 oed	697	547
Teuluoedd a Rhieni Sengl	237	132

Mae'r cyfnod cofnodi rhwng mis Ionawr 2020 a mis Mehefin 2020 yn dangos bod galw am rai canlyniadau yn fwy perthnasol i'r anghenion arweiniol penodol e.e. Iechyd meddwl, cam-drin domestig. Fodd bynnag, roedd rheoli llety, rheoli arian a meddwl iach yn ganlyniadau cyson uchel ar draws pob un o'r 5 prif angen.

FFIGUR 60 CANLYNIADAU BLAENAU GWENT

Outcomes	Mental Health	Domestic Abuse	Families & Single Parents	Generic	Age group 16-55	Total
1) Feeling Safe	58	129	26	18	43	274
2) Contributing to safety/well-being of selves/others	40	91	28	9	52	220
3) Managing accommodation	107	132	19	220	131	609
4) Managing relationships	33	96	29	2	49	209
5) Feeling part of the community	28	38	15	3	42	126
6) Managing money	104	79	15	167	131	496
7) Engaging in education/learning	12	32	24	0	17	85
8) Engaging in employment/voluntary work	19	9	10	4	12	54
9) Physically healthy	61	28	17	8	64	178
10) Mentally healthy	109	82	30	37	122	380
11) Leading a healthy and active lifestyle	65	7	24	7	34	137

Canlyniadau Allweddol

Mae'r tabl canlynol yn edrych ar y 5 prif angen hyn ac yna'n eu cymharu â'r 11 canlyniad i weld pa rai oedd yn berthnasol.

FFIGUR 61 PUM ANGEN ARWEINIOL WEDI'U CYMHARU YN ÔL CANLYNIAD

	Outcomes (Total)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Mental Health	687	109	40	107	33	28	104	12	19	61	109	65
Domestic Abuse	676	82	91	132	96	38	79	32	9	28	82	7
Families & Single Parents	241	30	28	19	29	15	15	24	10	17	30	24
Generic	494	37	9	220	2	3	167	0	4	8	37	7
Age group 16 - 55	776	122	52	131	49	42	131	17	12	64	122	34

Roedd yn amlwg bod rhai canlyniadau a oedd yn fwy perthnasol i ddefnyddwyr gwasanaethau nag eraill. Er enghraifft, o fewn Grŵp Oedran 16-55, (776), nododd 506 o ddefnyddwyr gwasanaethau fod canlyniadau 1, 3, 6 a 10 yn ganlyniad perthnasol, a dim ond 29 o ddefnyddwyr gwasanaethau a nododd fod canlyniadau 7 ac 8 yn ganlyniad perthnasol.

Mis Gorffennaf i fis Rhagfyr 2020

Gwelodd y 3 prif angen cyntaf gynnydd sylweddol mewn canlyniadau, gyda gostyngiad ar gyfer 16-55 oed a Theuluoedd a Rhieni Sengl. Roedd gan Gam-drin Domestig gynnydd pellach o 293, roedd gan Iechyd Meddwl gynnydd o 289. Y cynnydd mwyaf oedd Generig gyda 732.

FFIGUR 62 PUM ANGEN ARWEINIOL YMHLITH DEFNYDDWYR GWASANAETHAU

<i>Grŵp Cleient</i>	<i>Gorffennaf - Mawrth</i>
Generig	1207
Cam-drin Domestig	1016
Iechyd Meddwl	925
16 – 55 oed	547
Teuluoedd a Rhieni Sengl	132

Rhwng mis Gorffennaf a mis Rhagfyr 2020 cynyddodd canlyniadau defnyddwyr gwasanaethau yn sylweddol fel y prif anghenion yn erbyn y 5 uchaf. Cynyddodd rheoli llety 268, cynyddodd rheoli arian 186.

FFIGUR 63 CANLYNIADAU DEFNYDDWYR GWASANAETHAU, Y PRIF ANGHENION YN ERBYN Y PUMP UCHAF

Outcomes	Mental Health	Domestic Abuse	Families & Single Parents	Generic	Age group 16-55	Total
1) Feeling Safe	78	188	12	46	104	428
2) Contributing to safety/well-being of selves/others	58	146	13	46	58	321
3) Managing accommodation	146	184	14	436	97	877
6) Managing money	140	103	13	356	70	682
10) Mentally healthy	147	97	12	146	52	454

1) *teimlo'n ddiogel*, 2) *cyfrannu at ddiogelwch/lles eich hun/eraill*, 3) *rheoli llety*, 4) *rheoli perthnasoedd*, 5) *teimlo'n rhan o'r gymuned*, 6) *rheoli arian*, 7) *cymryd rhan mewn addysg/dysgu*, 8) *cymryd rhan mewn cyflogaeth/gwaith gwirfoddol*, 9) *iach yn gorfforol*, 10) *iach yn feddyliol*, 11) *byw bywyd iach ac egniol*

Canlyniadau Allweddol

Mae'r tabl canlynol yn edrych ar y Pum prif angen hyn ac yna'n eu cymharu â'r 11 canlyniad.

Mae'r canfyddiadau'n debyg iawn i'r rhai rhwng mis Ionawr a mis Mehefin, gyda rheoli llety a rheoli arian yn ganlyniadau pwysig ar gyfer y rhan fwyaf o ddeilliannau eraill y defnyddiwr gwasanaethau yn parhau i fod yn fwy perthnasol i rai grwpiau angen arweiniol. Er enghraifft, mae teimlo'n ddiogel, diogelwch eraill yn fwy perthnasol i fenywod sy'n profi cam-drin domestig na'r defnyddwyr gwasanaethau hynny o fewn y grŵp Generig.

FFIGUR 64 PUM ANGEN ARWEINIOL O’U CYMHARU Â’R UN AR DDEG CANLYNIAD

	Outcomes (Total)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Mental Health	925	78	58	146	56	40	140	22	38	103	147	97
Domestic Abuse	1016	188	146	184	126	49	103	50	16	38	97	19
Generic	1207	46	46	436	31	40	356	6	17	57	146	26
Age group 16 - 55	547	104	58	97	50	17	70	38	12	23	52	26

Pwyntiau Allweddol:

- Mae'r 4 maes angen mwyaf cyffredin yn gynrychioliadol o ganfyddiadau mewn meysydd ymchwil eraill yn yr asesiad hwn
- Mae canlyniadau a gyflawnir yn aml yn adlewyrchu angen arweiniol yr ymgeisydd
- Mae rheoli llety a rheoli arian yn parhau'n gyson uchel ar draws y 4 prif grŵp angen arweiniol

Asesiad Anghenion Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol Gwent (VAWDASV)

Roedd yr asesiad anghenion yn dadansoddi gwybodaeth gan wahanol asiantaethau partner, yn ogystal ag ymgynghori â goroeswyr a staff cymorth i:

- deall yn well anghenion y rhai y mae VAWDASV yn effeithio arnynt
- helpu i nodi unrhyw fylchau yn y ddarpariaeth
- llywio penderfyniadau sy'n ymwneud â chomisiynu gwasanaethau a
- mesur effaith Deddf VAWDASV (Cymru) 2015

Nododd yr asesiad feysydd o bryder a bylchau yn y ddarpariaeth:

- Darpariaeth gyfyngedig o lety brys â chymorth ym mhob ardal awdurdod lleol, ac eithrio Blaenau Gwent
- Ystyried cymorth gwasanaeth sy'n ymestyn ar draws ffiniau awdurdodau lleol
- Ymyriadau cyflawnwyr ar sail tystiolaeth ledled Gwent
- Amlygwyd Gwasanaeth Cynghorydd Cam-drin Domestig Annibynnol Gwent (IDVA) fel maes o bryder mewn perthynas â chomisiynu ac ariannu
- Amseroedd aros ac argaeledd cyfyngedig cwnsela trais rhywiol arbenigol
- Diffyg gwybodaeth VAWDASV ar gael i'r rhai y mae VAWDASV yn effeithio arnynt
- Ymestyn hyfforddiant Gofyn a Gweithredu i'r holl staff sy'n delio â'r cyhoedd, yn enwedig y rhai yn yr Adran Tai a gwasanaethau sy'n darparu cymorth camddefnyddio sylweddau ac iechyd Meddwl

Cyllid

Mae cyllid a chomisiynu gwasanaethau arbenigol yng Ngwent yn gymhleth ac yn cael eu darparu gan asiantaethau amrywiol. Darperir y rhan fwyaf o'r cyllid gan HSG fel y manylir yn y tabl isod:

FFIGUR 65 CYLLID HSG

Ardal Awdurdod Lleol	Gwasanaethau a ariennir	Cyllideb flynyddol
Blaenau Gwent	Tai â Chymorth Dros Dro Cymorth lle bo'r angen a Chaledu Targedau	£375,650.35
Caerffili	Cymorth lle bo'r angen Tai â Chymorth Dros Dro	£477,437.00
Sir Fynwy	Cymorth lle bo'r angen Mynediad Uniongyrchol	£229,095.00
Casnewydd	Cymorth lle bo'r angen Mynediad Uniongyrchol	£430,291.03
Blaenau Gwent	Cymorth lle bo'r angen Mynediad Uniongyrchol	£410,771.28
Cyfanswm		£1,923,244.66

Mae Teuluoedd yn Gyntaf, cyllid refeniw a chyfalaf uniongyrchol Llywodraeth Cymru a Swyddfa Comisiynydd Heddlu a Throseddau Gwent hefyd yn cyfrannu ac mae asiantaethau'n gwneud cais ac yn derbyn cyllid o ffynonellau eraill fel y Loteri Genedlaethol, rhoddion, refeniw hyfforddiant, ymyriadau a brynwyd yn y fan a'r lle a gweithgareddau codi arian eraill.

Gall y cymhlethdodau ariannu ei gwneud hi'n anodd i ymarferwyr mewn sefydliadau partneriaeth ddeall pwy sy'n darparu gwasanaethau ym mhob ardal awdurdod lleol ac mae risg hefyd y gall gwasanaethau gael eu methu neu eu dyblygu gan achosi dryswch a bylchau mewn cymorth, sy'n cynyddu'r risg na fydd gwasanaethau'n diwallu'n effeithiol anghenion a diogelwch y rhai sy'n cael cymorth.

Galwadau

Yn ôl Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr (CSEW) 2019, cofnodwyd 24,533 o ddigwyddiadau a throseddau yn ymwneud â cham-drin domestig yng Ngwent. Mae hyn yn cyfateb i 41 o ddigwyddiadau a throseddau ar gyfer pob 1,000 o'r boblogaeth.

Yn 2019/20, roedd gan Flaenau Gwent gyfradd o 1.64 o droseddau rhywiol fesul 1,000 o bobl, sy'n golygu ei fod yn un o'r lefelau uchaf yng Ngwent ac yn uwch na chyfartaledd Gwent o 1.54 fesul 1000.²³ Mae Blaenau Gwent wedi cael cyfradd gyson uchel o droseddau rhywiol mewn blynyddoedd diweddar, fel y gwelir yn y tabl isod:

FFIGUR 66 CYFRADD TROSEDDAU RHYWIOL FESUL 1000 O BOBL

	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18
Caerffili	1.3	1.44	1.31	2.21
Torfaen	1.25	1.42	1.55	2.23
Blaenau Gwent	1.65	1.64	1.45	2.58
Sir Fynwy	1.31	1.54	1.11	1.67
Casnewydd	1.29	1.64	1.92	2.48

Mae'r twf yn y boblogaeth ar draws Gwent yn debygol o gynyddu lefelau'r galw am wasanaethau VAWDASV, fodd bynnag, mae'r gallu i gael dealltwriaeth fanylach a chynhwysfawr o raddau VAWDASV yng Ngwent yn parhau i fod yn heriol. Rhai o'r rhesymau am hyn yw nas adroddir ar gyfran fawr o VAWDASV, neu lle mae data'n cael ei gofnodi, mae gwahaniaethau sylweddol yn digwydd sy'n golygu bod dadansoddi uniongyrchol yn amhosibl. Er enghraifft, mae rhai asiantaethau yn adrodd ar wahanol amserlenni, neu mae anghysondebau a bylchau yn y wybodaeth.

Argymhellion

Nododd yr asesiad anghenion 32 o argymhellion, y gellir eu categoreiddio'n fras i'r meysydd canlynol:

- Casglu data mwy cadarn i wella'r broses o gomisiynu gwasanaethau
- Cynnal ymchwil pellach i ddeall gofynion yn well
- Mwy o weithio mewn partneriaeth, mwy o aliniad a darpariaeth gwasanaethau ar y cyd
- Rhannu data ar draws partneriaid a sefydliadau
- Gwell cyfathrebu a chyhoedduswydd i wasanaethau

²³ <http://www.gwentrbp.wales/violence-against-women-domestic-abuse-and-sexual-violence> [Cyrchwyd 03.12.2020]

- Mwy o ffocws ar rai meysydd allweddol sy'n peri pryder e.e. gwasanaethau iechyd rhywiol, tai ar gyfer y rhai ag anghenion cymhleth

Pwyntiau Allweddol

- Mae gan Blaenau Gwent un o'r cyfraddau uchaf o droseddau rhywiol yng Ngwent fesul 1000 o bobl
- Mae ymyrraeth gynnar ac atal, mwy o ymwybyddiaeth a mynediad at wasanaethau yn bwysig
- Mae diffyg data cadarn am hyd a lled VAWDASV yng Ngwent
- Mae rhai mathau o ddarpariaeth gwasanaethau yn llai digonol mewn rhai ardaloedd nag eraill
- Gall cymhlethdodau ariannu greu rhwystrau i ddarparu gwasanaethau

Adborth Defnyddwyr Gwasanaethau a Rhanddeiliaid

Mae ymgysylltu cadarnhaol â defnyddwyr gwasanaethau a rhanddeiliaid yn bwysig er mwyn nodi anghenion presennol a lefelau galw, tra hefyd yn amlygu unrhyw fylchau yn y gwasanaethau a ddarperir. Mae Blaenau Gwent, mewn partneriaeth â'i bartneriaid yng Ngwent, yn ymgynghori ac yn ymgysylltu'n rheolaidd â rhanddeiliaid i adolygu gwasanaethau'n barhaus a nodi blaenoriaethau.

Adborth Arolwg Defnyddwyr Gwasanaethau Gwent 2020 a 2021

Roedd Awdurdodau Lleol Gwent yn cydnabod mai'r rhai sy'n cael cymorth yw'r arbenigwyr wrth werthuso ansawdd y gwasanaethau a gânt. Mae eu profiad uniongyrchol yn eu rhoi yn y sefyllfa orau i benderfynu beth sy'n gweithio'n dda, beth sy'n llai effeithiol a pha welliannau sydd angen eu gwneud. Er mwyn helpu i gasglu'r wybodaeth hon, ymgynghorir â defnyddwyr gwasanaethau bob blwyddyn a gofynnir iddynt roi eu hadborth ar y gwasanaethau y maent wedi'u derbyn.

Yn 2020, datblygwyd a dosbarthwyd arolwg ar-lein i gasglu ymatebion gan ddefnyddwyr gwasanaethau HSG yn ystod Pandemig COVID-19. Ymatebodd dros 350 o bobl yr holiadur, o bob rhan o ardal Gwent; dangosir dadansoddiad o'r ymatebion hyn fesul ardal isod.

Gofynnwyd i ymatebwyr roi adborth penodol ar eu profiadau o dderbyn cymorth yn ystod y cyfnod clo coronafeirws ac yn y rhan fwyaf o achosion, roedd ymatebwyr yn teimlo bod eu gweithwyr cymorth wedi mynd gam ymhellach i'w helpu o dan amodau anodd iawn a bod y cymorth hwnnw'n hynod gadarnhaol.

FFIGUR 67 CWMWL GEIRIAU YMATEBION

Roedd rhai meysydd lle cafodd ymatebwyr anawsterau yn ymwneud â'r pandemig, lle'r oedd eu sgiliau digidol cyfyngedig, diffyg mynediad at dechnoleg, a gostyngiad mewn cymorth wyneb yn wyneb yn creu rhwystrau.

Ymhlith y meysydd eraill lle nododd ymatebwyr fylchau neu welliannau a awgrymwyd roedd:

- Gwell marchnata/codi ymwybyddiaeth o'r gwasanaethau cymorth sydd ar gael
- Cynyddu capasiti a lleihau amseroedd aros am gymorth
- Darparu cymorth am gyfnod hwy (lefel isel)
- Darparu cymorth dwysach (mwy o gyswilt)
- Cymorth Seicolegol
- Siopa (o bosibl yn gysylltiedig â Chynhwysiant Digidol)

Yn 2021, gan adeiladu ar yr adborth a dderbyniwyd yn yr ymgynghoriad blaenorol, gofynnwyd eto i ddefnyddwyr gwasanaethau am eu profiadau o gael mynediad at gymorth a derbyn cymorth, ond gyda phwyslais arbennig ar Gynhwysiant Digidol.

Amlygodd y canlyniadau fod yr holl ymatebwyr ym Mlaenau Gwent naill ai'n Hapus neu'n Hapus lawn gyda'r gwasanaethau a gawsant drwy'r rhaglen HSG ac ni nodwyd unrhyw welliannau na blaenoriaethau penodol. Fodd bynnag, pan ofynnwyd iddynt am eu profiadau o ddefnyddio gwasanaethau ar-lein, dangosodd y canlyniadau fod ymatebion cymysg.

Dywedodd bron i 50% o ymatebwyr nad oedd unrhyw rwystrau iddynt gael mynediad at wasanaethau ar-lein a defnyddiodd llawer wasanaethau ar-lein i gael mynediad at wasanaethau sylfaenol fel siopa, bancio, budd-daliadau a gwasanaethau tai. Fodd bynnag, nododd eraill ddiffyg gwybodaeth neu ddealltwriaeth a mynediad cyfyngedig neu dim mynediad at dechnoleg, a oedd yn peri problem. Roedd yna hefyd garfan fach ond arwyddocaol nad oedd eisiau mynd ar-lein na gwella eu sgiliau digidol.

Roedd y cwestiwn olaf yn gofyn i ddefnyddwyr gwasanaethau nodi, gyda hyfforddiant addas a mynediad at offer TG, a fyddent yn defnyddio gwasanaethau ar-lein i gael cymorth;

dywedodd rhai y byddent ond atebodd dros 80% eu bod yn dal yn ffafrio cymorth wyneb yn wyneb.

Mae'r canfyddiadau'n awgrymu, i rai defnyddwyr gwasanaethau, fod gwella eu sgiliau digidol yn rhywbeth y byddent yn elwa ohono, a gallai hyn fod yn rhywbeth y gall darparwyr cymorth eu cynorthwyo i'w gyflawni. Fodd bynnag, o ran darparu a chyflenwi gwasanaethau cymorth, wyneb yn wyneb yw'r dull a ffefrir o hyd ac nid oedd archwilio dulliau mwy digidol yn rhywbeth yr oedd llawer o ymatebwyr yn awyddus i'w groesawu.

Adborth Rhanddeiliaid Gwent 2020 a 2021

Yn ogystal ag ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaethau, mae gwasanaethau HSG Gwent yn ymgynghori'n rheolaidd â darparwyr a rhanddeiliaid allweddol eraill am y gwasanaethau a ddarperir yn lleol, i bennu meysydd pwysau a galw, bylchau yn y ddarpariaeth a blaenoriaethau sy'n dod i'r amlwg.

Gwahoddir ymatebion gan ystod eang o bartneriaid gan gynnwys darparwyr cymorth, adrannau awdurdodau lleol (gan gynnwys y rhai sy'n gweithio yn y gwasanaethau Plant, Gwasanaethau Oedolion a Thai), yn ogystal â phartneriaid ehangach gan gynnwys y Gwasanaeth Prawf, Iechyd, yr Heddlu a'r trydydd sector.

Yn 2020, roedd y themâu allweddol a nodwyd o'r ymgysylltu yn cynnwys:

- Ehangu a datblygu opsiynau llety
- Mwy o bartneriaethau cydweithredol a dulliau amlasiantaethol, gan hyrwyddo gwell defnydd o adnoddau a lleihau dyblygu
- Gwell gweithio mewn partneriaeth ag iechyd a datblygu swyddi iechyd penodol sy'n gweithio ym mhob ardal awdurdod lleol
- Canolbwyntio adnoddau ar wasanaethau mwy arbenigol, yn neilltuo:
 - Anghenion cymhleth, yn arbennig y rhai sy'n cysgu allan a'r rhai sydd â diagnosis deuol
 - Cynyddu opsiynau llety a chymorth i'r rhai sy'n gadael carchar
 - Datblygu ac ehangu'r ystod o wasanaethau iechyd meddwl sydd ar gael
 - Cynyddu llety a gwasanaethau i'r rhai y mae VAWDASV yn effeithio arnynt gan gynnwys dioddefwyr gwrywaidd, y rhai sy'n cael eu hecsbloetio'n rhywiol a dioddefwyr caethwasiaeth fodern
 - Darparu ystod ehangach o wasanaethau i'r rhai ag anabledau
- Cynyddu mynediad at fudd-daliadau lles arbenigol a gwasanaethau cyngor ariannol
- Cynyddu sgiliau digidol
- Cynyddu a datblygu cyfathrebu i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i randdeiliaid a darparu cyfleoedd i rannu gwybodaeth ac arfer da
- Hyfforddiant gorfodol mewn meysydd allweddol i bob darparwr

Roedd ymyrraeth gynnar a dull ataliol hefyd yn bwysig, a phwysleisiodd ymatebwyr bwysigrwydd gwasanaethau sy'n cael eu harwain gan gleientiaid, sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn, ac sy'n blaenoriaethu anghenion yr unigolyn.

Yn 2021, ymgynghorwyd ymhellach â rhanddeiliaid i nodi unrhyw fylchau neu themâu pellach a oedd wedi dod i'r amlwg dros y 12 mis diwethaf. Roedd yr ymatebion a dderbyniwyd yn debyg iawn, gyda llety, anghenion cymhleth, yn enwedig iechyd meddwl, yn cael eu nodi eto fel meysydd blaenoriaeth.

Amlygwyd pwysigrwydd gweithio mewn partneriaeth a gwell cydweithio eto yn yr ymgynghoriad, ond dywedodd dros hanner yr ymatebwyr fod hyn wedi gwella yn ystod y 12 mis diwethaf. Roedd rhai o'r rhesymau dros y gwelliant hwn yn cynnwys gwell cyfathrebu a mwy o gyfarfodydd amlasiantaethol, gwell cysylltiadau rhwng rhai gwasanaethau iechyd cyhoeddus a thai, yn ogystal â gwell comisiynu ar y cyd. Fodd bynnag, roedd ymatebwyr eraill yn teimlo bod y rhain yn dal i fod yn feysydd i'w gwella ymhellach a bod angen gwell cydweithredu o hyd a'u bod yn parhau i fod yn flaenoriaeth.

Ymgysylltu â Rhanddeiliaid Lleol

Yn ogystal â'r arolwg ar-lein, cynhaliodd Blaenau Gwent weithdy lleol gyda'i darparwr HSG i archwilio rhai o'u pryderon a'u blaenoriaethau ymhellach, yn enwedig wrth fyfyrion ar yr heriau newydd a oedd wedi dod i'r amlwg o ganlyniad i'r pandemig coronafeirws a sut i greu gwell gwytnwch wrth symud ymlaen.

Grŵp Cynllunio Cymorth Tai

Sefydlwyd Grŵp Cynllunio HSG Blaenau Gwent yn 2019 yn dilyn cyflwyno'r Canllawiau HSG newydd. Mae'r Grŵp wedi ymrwmo i wella ansawdd bywyd oedolion agored i niwed trwy ddarparu gwasanaethau HSG effeithiol.

Mae aelodaeth y grŵp yn cynnwys cynrychiolwyr o:

- Tai
- Gwasanaethau Cymdeithasol
- Iechyd
- Prawf
- Grant Plant a Chymuned
- Landlord
- Darparwr Cymorth (yn seiliedig ar lety)
- Darparwr Cymorth (cymorth fel y bo'r angen)

Mae set o egwyddorion lefel uchel yn sail i weithrediad y Grŵp Cynllunio:

- Mae gwasanaethau HSG yn effeithlon ac effeithiol ac yn cwrdd ag anghenion amrywiol pobl fregus Blaenau Gwent

- Mae cydgynhyrchu a chydweithio yn ganolog i ddatblygu a darparu gwasanaethau
- Mae pobl sy'n defnyddio gwasanaethau yn cael eu gosod wrth galon y Rhaglen HSG
- Mae anghenion cymorth tai pobl fregus Blaenau Gwent yn cael eu deall a'u tystiolaethu
- Mae fframwaith cynhwysol ar gyfer cynllunio a chomisiynu gwasanaethau HSG yn cael ei mabwysiadu
- Hyrwyddir creadigrwydd ac arloesedd wrth gomisiynu gwasanaethau HSG

Mae'r Grŵp Cynllunio yn cyfarfod bob chwarter ac yn gyrru'r gwaith o gomisiynu a darparu gwasanaethau HSG yn ei flaen ym Mlaenau Gwent.

Mae'r themâu cyffredin rhwng y Darparwyr HSG yn nodi eu bod wedi gweld cynnydd yn nifer y cleientiaid cymorth fel y bo'r angen newydd, e.e. perchnogion tai yn profi goblygiadau ariannol oherwydd bod ffyrlo yn dod i ben. Yr angen i gynyddu gwasanaethau cymorth fel y bo'r angen ar gyfer iechyd meddwl, camddefnyddio sylweddau, cam-drin domestig a chyffredinol gan alluogi pobl iau 16-30 oed i gael mynediad at wasanaethau.

Rhai o'r themâu allweddol a ddaeth i'r amlwg o'r gweithdy hwn oedd pan oedd cleientiaid yn gallu cael cymorth digidol yn ystod y pandemig, roedd hyn yn galluogi darparwyr i gefnogi mwy o bobl ac arbed amser teithio. Fodd bynnag, gweithiodd hyn i rai cleientiaid yn unig ac roedd yn golygu nad oedd cleientiaid mwy agored i niwed yn ymgysylltu ac nad oeddent yn cael gwiriadau gweledol. Roedd hefyd lefelau gwahanol o hyfedredd digidol ymhlith staff cymorth a defnyddwyr gwasanaethau, neu ddiffyg offer TG addas, a oedd hefyd yn creu rhai problemau i'r darparwyr.

Nododd darparwyr heriau pellach ynghylch y galw am:

- Chwilio am gartrefi fforddiadwy ar gyfer eu defnyddwyr gwasanaethau
- Llety 1 – 3 ystafell wely ar gyfer pob grŵp cleient
- Diffyg opsiynau tai (un ystafell wely) i bobl fregus gydag lechyd Meddwl symud ymlaen o lety gyda chymorth - cam i lawr i fyw'n fwy annibynnol yn y gymuned gyda/heb gymorth
- Blaenoriaeth Tai yn Gyntaf ar gyfer grwpiau cleientiaid cymhleth
- Cymorth penodol (Anstatudol) i bobl ifanc ag Anawsterau Dysgu/Anableddau ar gyfer llety 1 ystafell wely

Mae'r sefyllfa wedi gwaethygu yn ystod y pandemig gyda galw mewn iechyd meddwl, caledi ariannol, unigrwydd ac arwahanrwydd, ynghyd ag amseroedd aros uwch wrth i fwy o bobl geisio cael cymorth.

Roedd darparwyr hefyd yn wynebu pwysau ychwanegol o ran recriwtio, hyfforddi a chadw staff, a oedd yn llesteirio eu gallu i ddarparu gwasanaethau ac a oedd yn cael ei waethygu ymhellach gan rywfaint o'r ansicrwydd ynghylch cyllid. Yn ogystal, roedd y diffyg argaeledd o

fewn gwasanaethau eraill, yr oedd eu llwythi gwaith wedi cynyddu yn ystod y pandemig, yn ei gwneud yn anodd diwallu anghenion cleientiaid cymhleth, yr oedd angen mynediad at wasanaethau mwy arbenigol arnynt.

Roedd rhai o'r blaenoriaethau allweddol a nodwyd ganddynt fel darparwyr yn cynnwys mwy o gydweithredu a chydweithio ag ystod eang o bartneriaid, rhannu gwybodaeth a data, hyrwyddo a marchnata gwasanaethau a'u heffaith gadarnhaol, gwell hygyrchedd a dulliau digidol cynhwysol o gefnogi a sicrhau amrywiaeth o opsiynau i ddiwallu anghenion unigolion.

Adborth Adolygiad Gwasanaethau

Mae Tîm Comisiynu Cefnogi Pobl yr HSG yn cynnal adolygiadau rheolaidd o'r gwasanaethau y maent yn eu comisiynu, i sicrhau eu bod yn cael eu darparu'n effeithiol. Fel rhan o'r adolygiad, caiff holiaduron eu dosbarthu i ddefnyddwyr gwasanaethau a chynhelir nifer o gyfweiliadau ffocysedig, gan archwilio profiadau defnyddwyr gwasanaethau yn fanylach.

Rhai themâu allweddol a ddaeth i'r amlwg o'r adolygiadau oedd:

- Roedd cysondeb a dibynadwyedd gweithwyr cymorth yn bwysig i bobl wrth ymgysylltu â gwasanaethau er mwyn meithrin perthynas ac ymddiriedaeth
- Mae pobl eisiau cymorth hyblyg ac ymatebol sydd ar gael ac yn hygyrch y tu allan i oriau traddodiadol
- Gweithwyr cymorth sy'n wybodus mewn prosesau digartrefedd a budd-daliadau
- Arwahanrwydd a heriau o ran rheoli iechyd meddwl drwy gydol y pandemig yn dod i'r amlwg drwy'r adborth ochr yn ochr â mwy o angen cymorth emosiynol
- Rhwystredigaeth ynghylch y diffyg opsiynau amgen a symud ymlaen, yn enwedig yn ystod y pandemig
- Mwy o gymorth emosiynol yn cael ei gynnig a'i groesawu trwy gydol y pandemig

Adborth Monitro Gwasanaethau

Yn ogystal â'r adolygiadau gwasanaeth, mae adborth parhaus yn cael ei gasglu a'i goladu i ddeall profiad defnyddwyr gwasanaethau yn well a'r canlyniadau a gyflawnwyd.

Amlygodd y canlyniadau fod yr holl ymatebwyr ym Mlaenau Gwent naill ai'n Hapus neu'n Hapus lawn gyda'r gwasanaethau a gawsant drwy'r rhaglen HSG ac ni nodwyd unrhyw welliannau na blaenoriaethau penodol. Fodd bynnag, pan ofynnwyd iddynt am eu profiadau o ddefnyddio gwasanaethau ar-lein, dangosodd y canlyniadau fod ymatebion cymysg.

O'r 80 o ymatebwyr dywedodd 47 nad oedd unrhyw rwystrau iddynt gael mynediad at wasanaethau ar-lein a defnyddiodd llawer wasanaethau ar-lein i gael mynediad at wasanaethau sylfaenol fel siopa, bancio, budd-daliadau a gwasanaethau tai. Fodd bynnag,

nododd eraill ddiffyg gwybodaeth neu ddealltwriaeth a mynediad cyfyngedig neu ddim mynediad at dechnoleg, a oedd yn peri problem. Roedd yna hefyd garfan fach ond arwyddocaol nad oedd eisiau mynd ar-lein na gwella eu sgiliau digidol.

Roedd y cwestiwn olaf yn gofyn i ddefnyddwyr gwasanaethau nodi, gyda hyfforddiant addas a mynediad at offer TG, a fyddent yn defnyddio gwasanaethau ar-lein i gael cymorth; dywedodd 52 y byddent yn hapus i gael cyfuniad o'r uchod ac atebodd 17 eu bod yn dal yn well ganddynt gymorth wyneb yn wyneb.

Mae'r canfyddiadau'n awgrymu, i rai defnyddwyr gwasanaethau, fod gwella eu sgiliau digidol yn rhywbeth y byddent yn elwa ohono, a gallai hyn fod yn rhywbeth y gall darparwyr cymorth eu cynorthwyo i'w gyflawni. Fodd bynnag, o ran darparu a chyflenwi gwasanaethau cymorth, mae wyneb yn wyneb yn parhau i fod yn isel gan fod eraill yn barod i archwilio dulliau mwy digidol.

Pwyntiau Allweddol

- Mae'n ymddangos bod gwasanaethau'n hygyrch ac yn gyffredinol mae defnyddwyr gwasanaethau yn hapus iawn gyda'r cymorth a gawsant
- Mae gweithwyr cymorth yn mynd gam ymhellach, yn enwedig ar adegau o argyfwng
- Angen gwasanaethau mwy arbenigol i fynd i'r afael ag anghenion cymhleth / lluosog
- Bydd gwell cydweithio a gweithio amlasiantaethol yn gwella'r modd y darperir gwasanaethau ymhellach
- Mae mwy o opsiynau llety yn parhau i fod yn flaenoriaeth allweddol ar gyfer mynd i'r afael ag anghenion presennol
- Mwy o adnoddau i gynyddu capasiti, lleihau amseroedd aros a chynnig lefelau gwahanol o ddarpariaeth cymorth e.e. cymorth tymor hwy lefel isel a chymorth mwy dwys
- Mwy o gyfleoedd hyfforddiant i bob darparwr mewn meysydd allweddol e.e. digartrefedd, camddefnyddio sylweddau
- Mwy o hyrwyddo/marchnata'r gwasanaeth sydd ar gael
- Mwy o hyblygrwydd o amgylch darpariaeth cymorth e.e. ystyriaeth i ddefnyddwyr gwasanaethau na allant gael cymorth yn ystod 'Oriau Swyddfa'
- Mwy o gysylltiadau ag iechyd a dulliau mwy cydgysylltiedig o ddarparu gwasanaethau
- Mae rhai rhwystrau i gyrchu cymorth yn bodoli o hyd, yn enwedig oherwydd iechyd meddwl ac anabledau dysgu

Ymchwil a Chyhoeddiadau Cenedlaethol

Atal cysgu allan yng Nghymru a'i leihau yn y tymor byr

Hydref 2019

Yr adroddiad hwn yw'r cyntaf i'w gyhoeddi gan y Grŵp Gweithredu ar Ddigartrefedd ac mae'n mynd i'r afael â'r cwestiwn; pa gamau y gallwn eu cymryd ar unwaith i leihau nifer y bobl sy'n cysgu allan rhwng nawr a gaeaf 2019/20, ac i roi diwedd ar gysgu allan yn gyfan gwbl?

Roedd rhai o'r argymhellion allweddol a ddeilliodd o'r adroddiad yn cynnwys:

- Dylai sefydliadau sy'n cyfathrebu am ddigartrefedd gytuno ar ymagwedd gyffredin sy'n darparu gwybodaeth glir am yr hyn y gellir ei wneud yn y tymor byr i helpu pobl sy'n cysgu allan neu sydd yn ddigartref, ac yn y tymor hwy beth allant ei wneud i helpu i roi diwedd ar ddigartrefedd
- Mae angen dull 'dim drws anghywir' ar bobl sydd mewn perygl o fod yn ddigartref
- Mae angen i wasanaethau gael gwared ar y rhwystrau a'r camddealltwriaeth sy'n atal pobl rhag cael mynediad at y cymorth sydd ei angen arnynt, gan gynnwys comisiynu gwasanaethau allgymorth a chymorth i hyrwyddo atebion parhaus sy'n cefnogi pobl allan o ddigartrefedd am byth

Adroddiad gan y Grŵp Gweithredu ar Ddigartrefedd ar gyfer Llywodraeth Cymru Mawrth 2020

Mae'r adroddiad hwn yn nodi'r fframwaith cyffredinol o bolisiau, cynlluniau a dulliau gweithredu y dylid eu rhoi ar waith i sicrhau bod digartrefedd yn brin, yn fyr ac nad yw'n cael ei ailadrodd, ac yna cyfres o argymhellion i gyflawni hyn.

Roedd yr argymhellion yn yr adroddiad yn cynnwys:

- Ymdeimlad o berchnogaeth a rennir ar gyfer rhoi terfyn ar ddigartrefedd a sicrhau bod gan bawb gartref
- Fframwaith canlyniadau cytunedig ac adrodd drwy brosesau Cyllideb Cymru i'r Senedd
- Atebolrwydd a chymorth ar y cyd rhwng gwasanaethau cyhoeddus
- Mwy o gymorth a chydabyddiaeth i weithluoedd, gan gynnwys ariannu a chefnogi dulliau seicolegol gwybodus ar draws gwasanaethau cyhoeddus; a galluogi gwirfoddolwyr a chymunedau i chwarae rhan
- Ffocws ar urddas a pharch tuag at bobl sy'n profi digartrefedd a strwythurau cenedlaethol ar gyfer rhanddeiliaid, gan gynnwys pobl â phrofiad o fyw, i fwydo i mewn i gynllunio, darparu a gwerthuso'r holl waith

Un o'r argymhellion a nodwyd gan y grŵp oedd y dylai gwasanaethau cyhoeddus, darparwyr tai a darparwyr cymorth sicrhau bod pobl â phrofiad personol o ddigartrefedd yn cael cyfleoedd i ddylanwadu ar benderfyniadau a darparu a gwerthuso gwasanaethau i roi terfyn ar ddigartrefedd.

Trwy ymgysylltu'n rheolaidd â defnyddwyr gwasanaethau a cheisio eu barn am y gwasanaethau y maent wedi'u derbyn a sut y gellir eu gwella, mae Blaenau Gwent wedi datblygu cyfoeth o wybodaeth i'w chynorthwyo i ddarparu tai sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn a gwasanaethau cymorth cysylltiedig â thai.

Adroddiad i Weinidogion Cymru gan y Grŵp Gweithredu ar Ddigartrefedd Gorffennaf 2020

Mae'r adroddiad hwn yn rhoi mwy o fanylion am ehangu dulliau ailgartrefu cyflym a phartneriaethau a chynlluniau cydgysylltiedig, fel y nodwyd yn adroddiad mis Mawrth ac mae hefyd yn ystyried effaith yr achosion o coronafeirws a'r ymateb.

Fel rhan o argymhelliad yr adroddiad, anogir Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol a'u partneriaid i barhau i weithio gyda landlordiaid cymdeithasol a phreifat i leihau a rhoi terfyn ar achosion o droi allan i ddigartrefedd, darparu cymorth tenantiaeth, a sicrhau bod gwasanaethau cysylltiadau tenantiaeth ar waith.

Cynllun Gweithredu Cysgu Allan Chwefror 2018

Roedd y Cynllun Gweithredu Dwy Flynedd yn adlewyrchu pryder Llywodraeth Cymru a'i phartneriaid yn dilyn y cynnydd diweddar mewn cysgu allan ledled Cymru.

Mae'r Cynllun yn cynnwys 24 o bwyntiau yr oedd Llywodraeth Cymru am eu gweld yn cael eu rhoi ar waith er mwyn mynd i'r afael yn effeithiol â chysgu allan ac roedd yn ymdrin â'r meysydd a ganlyn:

- Atal
- Cymorth
- Allgymorth
- Llety Argyfwng
- Tai yn Gyntaf
- Deddfwriaeth a chanllawiau statudol
- Mesur a Monitro
- Ariannu
- Cydweithio
- Hyrwyddo Arfer Da

Pwyntiau Allweddol:

- Ystyrir ymyrraeth gynnar ac atal o hyd fel y ffyrdd mwyaf effeithiol o fynd i'r afael â digartrefedd, lleihau nifer y bobl sy'n cysgu allan a sicrhau bod pobl yn cael y cymorth a'r gefnogaeth sydd eu hangen arnynt i fyw'n annibynnol
- Mae cyfathrebu cyson a chllir, ynghyd ag ymagwedd dim drws anghywir yn bwysig er mwyn helpu'r rhai mwyaf agored i niwed i gael gafael ar y cymorth sydd ei angen arnynt
- Gall gweithio mewn partneriaeth, cronni sgiliau a dulliau cydgysylltiedig fod yn fuddiol i ddiwallu anghenion
- Dylai defnyddwyr gwasanaethau sydd â phrofiad uniongyrchol o ddigartrefedd neu angen tai chwarae rhan weithredol yn y gwaith o lunio'r gwasanaethau a ddarperir

Strategaethau Lleol a Rhanbarthol Allweddol

Cynllun Llesiant Blaenau Gwent

Un o'r negeseuon allweddol sy'n dod i'r amlwg o Asesiad Llesiant Blaenau Gwent yw bod anghydraddoldeb cynyddol ar draws Blaenau Gwent. Roedd peth o'r wybodaeth a gasglwyd yn yr asesiad yn cadarnhau'r hyn a oedd yn hysbys eisoes; ble mae'r cymunedau mwyaf difreintiedig a sut mae pobl yn yr ardaloedd hyn yn aml yn profi anghenion lluosog, cymhleth sy'n effeithio ar eu llesiant.²⁴

Fodd bynnag, hyd yn oed mewn ardaloedd llai difreintiedig, roedd aelwydydd yn cael trafferth oherwydd iechyd gwael, cymwysterau addysgol cyfyngedig neu ddim cymwysterau addysgol o gwbl, a lefelau diweithdra neu incwm isel.

Yn ystod yr asesiad, siaradodd yr awdurdod lleol â phobl ar draws y fwrdeistref a chlywed sut mae'r rhan fwyaf ohonynt yn gwerthfawrogi mannau gwyrdd, strydoedd diogel a glân, tai fforddiadwy ac iechyd da. Amlygwyd hefyd bwysigrwydd trafndiaeth fforddiadwy ac amserol i gael mynediad at addysg, cyflogaeth a gweithgareddau cymdeithasol. Yn seiliedig ar y wybodaeth a ddefnyddiwyd ac a gasglwyd yn ystod yr asesiad, datblygwyd 7 amcan llesiant:

²⁴ Cynllun Llesiant ar gyfer Blaenau Gwent 2018 – 2023, Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Blaenau Gwent

FFIGUR 68 AMCANION LLESIANT BWRDD GWASANAETHAU CYHOEDDUS*

1	2	3	4	5	6	7
Develop a functional, connected network of natural areas that support the current and future well-being needs of local populations.	Develop mitigation and adaptation responses to the impacts of climate change.	Provide children and young people with the best possible start in life.	Support healthy lifestyles and enable people to age well.	Tackle the inter-generational patterns of poverty and develop economic resilience.	Improve local skills through work-force planning, training, apprenticeships, and volunteering opportunities.	Create safe, confident communities and promote community cohesion.

**Cyfieithiad Cymraeg fel isod*

1. *Datblygu rhwydwaith o ardaloedd naturiol sydd wedi'i gysylltu ac sy'n gweithio ar lefel weithredol, sy'n cefnogi anghenion llesiant poblogaethau lleol, nawr ac yn y dyfodol*
2. *Datblygu ymatebion addas a lliniaru, ar gyfer effeithiau newid yn yr hinsawdd*
3. *Rhoi'r cychwyn gorau i blant a phobl ifanc mewn bywyd*
4. *Cefnogi ffyrdd iach o fyw a galluogi pobl i heneiddio'n dda*
5. *Trechu patrymau tlodi ymhlith y cenedlaethau a datblygu*
6. *Gwella sgiliau lleol trwy gynllunio'r gweithlu, hyfforddiant, prentisiaethau a chyfleoedd i wirfoddoli*
7. *Creu cymunedau diogel, hyderus a hybu cydlyniant cymunedol*

Strategaeth Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol Gwent 2018 - 2023

Mae effeithiau trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol yn ddifrifol a gallant gael effaith sylweddol nid yn unig ar y dioddefwyr, ond ar eu teulu agos.

Pwrpas y strategaeth hon yw nodi dull integredig o atal trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, a fydd yn gwella iechyd a lles unigolion a theuluoedd y mae cam-drin yn effeithio arnynt wrth ddwyn i gyfrif y rhai sy'n cyflawni'r cam-drin.

Nod y strategaeth yw adeiladu ar bartneriaethau presennol, cynyddu ymwybyddiaeth y cyhoedd ymhellach a darparu ymateb cadarn sydd yn y pen draw yn creu cymdeithas lle gall pawb fod yn rhydd rhag trais, camdriniaeth ac ofn.

Mae'r Strategaeth yn trefnu'r gwaith sydd angen ei wneud ar hyd tri llinyn allweddol y strategaeth genedlaethol:

- Atal
- Amddiffyn
- Cymorth

Yn ystod ei datblygiad, ystyriodd y strategaeth y ddarpariaeth gyfredol o wasanaethau, gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant a Pholisi Llywodraeth Cymru, canlyniad yr asesiad anghenion, dadansoddiad strategol o anghenion a gofynnwyd am farn a

safbwyntiau dioddefwyr a goroeswyr. Arweiniodd y dystiolaeth a'r data a gasglwyd at greu 6 blaenoriaeth strategol:

1. Cynyddu ymwybyddiaeth a herio agweddau o drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol ledled Gwent.
2. Cynyddu ymwybyddiaeth plant a phobl ifanc o bwysigrwydd perthnasodd diogel, cyfartal ac iach a bod ymddygiad camdriniol bob amser yn anghywir.
3. Cynyddu ffocws ar ddwyn cyflawnwyr i gyfrif a darparu cyfleoedd i newid eu hymddygiad yn seiliedig ar ddiogelwch dioddefwyr.
4. Gwneud ymyrraeth gynnar ac atal yn flaenoriaeth.
5. Mae gweithwyr proffesiynol perthnasol yn cael eu hyfforddi i ddarparu ymatebion effeithiol, amserol a phriodol i ddioddefwyr a goroeswyr.
6. Rhoi mynediad cyfartal i ddioddefwyr at wasanaethau o ansawdd uchel, sy'n cael eu harwain gan anghenion, yn seiliedig ar gryfderau ac sy'n ymateb i ryw ledled y rhanbarth.

Defnyddir y blaenoriaethau hyn a'r Cynllun Cyflawni Strategol sy'n cyd-fynd â nhw i weithio tuag at atal trais a chamdriniaeth, amddiffyn dioddefwyr a chefnogi pawb yr effeithir arnynt.

Strategaeth ar gyfer Pobl Hŷn Cam 3: Cynllun Cyflawni Blaenau Gwent (2015 i 2023)

Anelir y strategaeth leol hon at wasanaethau cyhoeddus a sut y gall eu gweithredoedd helpu pobl ym Mlaenau Gwent i ystyried materion oedran hŷn, i wneud cynlluniau a gweithredu lle bynnag y bo modd i feithrin lles.

Nododd y strategaeth nifer o faterion allweddol a fydd yn effeithio ar Flaenau Gwent a darpariaeth gwasanaethau.

- Mae nifer y bobl hŷn ym Mlaenau Gwent yn cynyddu
- Mae nifer yr aelwydydd sengl ymhlith pobl hŷn yn cynyddu
- Mae rhagamcanion poblogaeth yn dangos y bydd cynnydd o 80% yn nifer y rhai dros 75 oed erbyn 2031
- Gall iselder ac ynysigrwydd cymdeithasol effeithio cymaint ag 1 o bob 7 o bobl dros 65 oed

Mae'r strategaeth yn nodi'r meysydd gweithredu a ganlyn y mae'n ceisio mynd i'r afael â hwy:

- Adnoddau Cymdeithasol
- Adnoddau Amgylcheddol
- Adnoddau Ariannol
- Heneiddio'n dda yng Nghymru

Strategaeth Digartrefedd Gwent 2018 – 2022

Y weledigaeth a gyflwynir drwy Strategaeth Digartrefedd Gwent yw bod gan bawb yng Ngwent gartref i fyw ynddo a'r cymorth cywir os oes ei angen arnynt, i fyw bywyd boddhaus. Trwy gydweithio i oresgyn digartrefedd, mae'r strategaeth yn pennu'r blaenoriaethau a ganlyn:

- Blaenoriaeth 1: Helpu i wella mynediad i dai addas a fforddiadwy
- Blaenoriaeth 2: Cynnig cyngor a chymorth cyflym ac effeithiol, gan weithio gyda phartneriaid i helpu pobl agored i niwed
- Blaenoriaeth 3: Lleihau digartrefedd a'i atal trwy ymyrraeth gynnar
- Blaenoriaeth 4: Sicrhau gwasanaethau digartrefedd teg, cyfartal sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn

Nododd yr Adolygiad Digartrefedd nifer o feysydd angen ledled Gwent a lywiodd ddatblygiad y strategaeth:

Cynllun digartrefedd Cam II

Mae'r cynllun digartrefedd Cam II y cytunwyd arno yn cefnogi'r amcanion a gyflwynwyd drwy Strategaeth Digartrefedd Gwent, drwy gyflawni cynllun trawsnewidiol i feithrin gallu o ran opsiynau cymorth a llety i ddiwallu anghenion ein cymunedau.

Dull y Cyngor yw dilyn gofynion craidd y canllawiau a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru a amlinellir isod:

- Cymorth
- Cynllun
- Adeiladu
- Trawsnewid

Mae'r cynllun yn amlygu bod y galw am lety ar draws Blaenau Gwent yn parhau i fod yn uchel, yn enwedig ar gyfer llety person sengl, sydd wedi cael ei amlygu yn y blynyddoedd diwethaf gyda'r cynnydd yn lefel y cysgu allan a phwysleisiwyd ymhellach drwy'r galw ar wasanaethau drwy gydol pandemig COVID-19. Mae'r data sydd ar gael yn dangos gostyngiad yn y defnydd o lety dros dro i deuluoedd gyda chynnydd mewn lleoliadau i bobl sengl.

Mae angen darparu mwy o opsiynau ar gyfer pobl sengl dros 21 oed a sicrhau bod gwasanaethau symud ymlaen a chymorth effeithiol yn eu lle i osgoi cyfnodau hir o amser mewn llety dros dro. Dim ond trwy ailffocysu adnoddau a dull gweithredu y gellir gwneud hyn gan nad yw'r galw am dai cymdeithasol yn dangos unrhyw arwyddion o leihau ac mae tua 60% o'r gofrestr tai cyffredin yn cynnwys pobl sengl.

Yn ogystal, mae'r amser aros ar gyfer cynlluniau tai â chymorth yn cynyddu gyda hyn tua 250 diwrnod ar hyn o bryd, gan adael yr opsiynau'n gyfyngedig. Mae gwasanaethau cymorth fel y

bo'r angen yn llawer haws cael gafael arnynt, ond mae unigolion wedi cael eu gorfodi ar adegau i mewn i unedau llety mwy annibynnol nad ydynt o reidrwydd yn bodloni eu hanghenion a'u gofynion.

Mae trawsnewid gwasanaeth yn hanfodol i fynd i'r afael ag anghenion unigolion sy'n ceisio cymorth. Mae gan y Cyngor nifer o wasanaethau a systemau ar waith y gellir adeiladu arnynt ac sy'n hanfodol i'r ffordd y bydd gwasanaethau'n trawsnewid i ddiwallu anghenion preswylwyr.

Mae rhan ganolog y cynllun yn canolbwyntio ar ailalinio darpariaeth, gan greu HYB canolog a fydd yn canolbwyntio ar sut y bydd pobl sengl yn cael mynediad at lety a gwasanaethau cymorth pan fyddant yn ddigartref. Mae hyn yn rhoi cyfle i ailalinio gwasanaethau, dod â gwasanaethau newydd i mewn ac adolygu'r ddarpariaeth bresennol i ddiwallu anghenion preswylwyr. Mae cydweithredu yn allweddol i wneud y newid hwn ac mae angen i bob asiantaeth fod yn gwbl ymrwymedig i'r newid hwn er mwyn sicrhau bod egwyddorion craidd y cynllun yn cael eu cyflawni gan na all y Cyngor gyflawni'r newid hwn ar ei ben ei hun. Fodd bynnag, derbynnir mai'r Cyngor yw'r asiantaeth arweiniol o ran trawsnewid gwasanaethau a darparu cyfeiriad strategol.

Crynodeb

Mae'r asesiad anghenion hwn wedi nodi nifer o feysydd sy'n peri pryder y dylid eu hystyried a mynd i'r afael â hwy wrth ddatblygu cynllun Cyflawni'r Rhaglen HSG. Rhaid i'r rhaglen HSG sicrhau ei bod yn parhau i ddarparu cymorth priodol, yn hyrwyddo'r gwasanaethau sydd ar gael ac yn gweithio i sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i drigolion er mwyn mynd i'r afael â rhai o'r heriau cyffredinol sy'n bodoli ar hyn o bryd.

Bydd rhagamcanion poblogaeth, cyflogaeth, incwm, cymwysterau, amddifadedd ac iechyd i gyd yn dylanwadu ar anghenion tai a chymorth hirdymor preswylwyr a bydd angen eu hystyried wrth ddatblygu'r strategaeth HSG. Mae rhai grwpiau mewn cymdeithas yn fwy tebygol o fyw mewn ardaloedd o amddifadedd nag eraill ac yn debygol o fod angen lefelau cymorth uwch. Bydd angen i'r rhaglen HSG barhau i gefnogi'r grwpiau hyn a chanolbwyntio ar ddarparu'r gwasanaethau hynny a fydd yn eu cefnogi a'u grymuso orau i wella eu sefyllfa.

Mae'r galw am wasanaethau yn uchel ar hyn o bryd ac yn debygol o gynyddu ymhellach yn y tymor byr, oherwydd y pwysau a grëwyd o ganlyniad i'r pandemig coronafeirws, megis lefel digartrefedd, iechyd meddwl gwael a phwysau ariannol. Bydd angen adolygiadau rheolaidd o'r ddarpariaeth bresennol i sicrhau bod gwasanaethau'n addas i'r diben, yn blaengynllunio ac yn bodloni'r angen presennol a'r angen sy'n dod i'r amlwg. Bydd dulliau ataliol a gwaith aml-asiantaeth yn hanfodol ar gyfer mynd i'r afael yn effeithiol â rhai o'r anghenion a nodwyd, yn

ogystal ag adeiladu ar arfer da presennol a gwella a datblygu mecanweithiau a gwasanaethau cymorth ymhellach.

Mae cyflenwad tai yn parhau i fod yn un o'r heriau mwyaf ar gyfer mynd i'r afael â'r angen am dai ac er bod Blaenau Gwent wedi cael llwyddiant sylweddol wrth atal digartrefedd, mae'r gallu i'w leddfu yn parhau i fod yn her lawer anoddach, oherwydd y nifer cyfyngedig o lety sydd ar gael.

Datganiad Anghenion

Gofynion Presennol ac yn y Dyfodol

Mae nifer o anghenion wedi'u nodi drwy'r asesiad hwn a disgwylir iddynt barhau i fod yn broblem yn ystod yr ychydig flynyddoedd nesaf:

Diffyg llety addas

Un o'r pwysau mwyaf sy'n wynebu darpariaeth gwasanaethau tai a HSG ym Mlaenau Gwent yw'r diffyg opsiynau llety addas, yn enwedig llety â chymorth a llety lled-gymorth. Mae hyn yn arbennig o arwyddocaol ar gyfer aelwydydd person sengl, fel y gwelir yn y lefelau uwch o bobl sengl sy'n cysgu allan, yn cyflwyno'u hunain yn ddigartref i'r awdurdod lleol, yn byw mewn llety dros dro neu'n chwilio am dai drwy'r gofrestr tai cyffredin. Oni bai bod mwy yn cael ei wneud i fynd i'r afael â'r diffyg llety, mae hwn yn faes y bydd galw amdano a fydd yn parhau yn y dyfodol.

Mae llety wedi bod yn faes sy'n peri pryder ers peth amser, ac fe'i nodwyd yn aml fel bwloch sylweddol yn ystod ymgysylltu â rhanddeiliaid. Mae prisiau tai bellach y tu hwnt i allu llawer o brynwyr tro cyntaf ac mae gwerthoedd rhentu yn y sector preifat, sydd eisoes yn sector bach ym Mlaenau Gwent, yn parhau i fod yn fywiog, gan wneud mynediad yn anfforddiadwy mewn rhai rhannau o'r fwrdeistref. Yn ogystal, mae effeithiau diwygio budd-daliadau lles wedi effeithio ymhellach ar fynediad i'r sector rhentu cymdeithasol, yn enwedig ar gyfer rhentwyr iau, gan wneud deiliadaeth a arferai fod yn fforddiadwy yn anos ei chyrru a'i chynnal.

Mae cynlluniau presennol i ddarparu mwy o opsiynau tai fforddiadwy yn helpu i fynd i'r afael â rhywfaint o'r angen hwn, ond ni allant gadw i fyny â'r lefelau cynyddol o alw. Dim ond trwy ddull cydunol a chyfunol y gellir darparu llety addas gyda'r holl bartneriaid allweddol yn cydweithio i archwilio a darparu modelau llety newydd. Rhoddir ffocws sylweddol dros yr ychydig flynyddoedd nesaf ar gynyddu opsiynau llety, yn enwedig ar gyfer pobl ifanc, gan alinio â nodau Cam II y Cynllun Digartrefedd a chysylltu â'r Asesiad o'r Farchnad Dai Leol (LHMA), i sicrhau bod yr anghenion a nodir yn yr asesiad hwn yn cael eu hadlewyrchu yn y gwaith o gynllunio a darparu tai yn y dyfodol.

Lefelau uwch o alw, gan gynnwys anghenion cymhleth a lluosog

Mae'r Asesiad Anghenion wedi dangos bod y galw am wasanaethau yn parhau'n uchel. Er gwaethaf llwyddiant rhai dulliau ataliol, mae lefelau digartrefedd yn dal i fod yn bryder, gan roi pwysau sylweddol ar y gwasanaeth tai, tra bod gan ddefnyddwyr gwasanaethau sy'n cael cymorth yn aml anghenion mwy cymhleth, gan arwain at gynnydd o 55% yn yr estyniadau cymorth.

Mae nifer y bobl sydd angen lefelau cymorth mwy arbenigol wedi dod yn faes o bwysau ychwanegol ar wasanaethau ac fe'i hamlygwyd yn glir drwy'r ymgysylltu â rhanddeiliaid, gyda llawer o ddarparwyr yn cael trafferth cynorthwyo defnyddwyr gwasanaethau i gael mynediad at y cymorth arbenigol sydd ei angen arnynt.

Ar gyfer defnyddwyr gwasanaethau, roedd cynyddu capasiti a lleihau amseroedd aros am gymorth yn flaenoriaeth a ddeilliodd o ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaethau.

Rhagwelir y bydd effeithiau'r pandemig coronafeirws yn debygol o arwain at lefelau uchel parhaus o alw am wasanaethau yn yr ychydig flynyddoedd nesaf, gyda mwy o aelwydydd angen cymorth wrth i effeithiau economaidd ac emosiynol y pandemig ddechrau dod i'r amlwg. Mae iechyd meddwl eisoes wedi'i nodi fel maes lle cynyddodd y galw'n sylweddol, tra bod gwybodaeth gan bartneriaid cymdeithasau tai wedi nodi nifer o denantiaid sydd mewn dyled ar hyn o bryd a bydd angen mwy o gymorth arnynt unwaith y bydd yr amddiffyniad presennol ynghylch troi allan wedi'i lacio.

I gwrdd â'r angen a ragwelir, bydd y Gwasanaeth Tai yn parhau i archwilio ffyrdd newydd a gwell o ddarparu gwasanaethau, gwneud y mwyaf o gapasiti presennol a cheisio gweithredu darpariaeth arbenigol lle mae anghenion penodol yn codi.

Dulliau aml-asiantaeth ac adnoddau cyfyngedig

Nododd y Porth fod mwy o ddefnyddwyr gwasanaethau angen cymorth am gyfnod hwy a bod mwy o alw am rai anghenion cymorth allweddol nag eraill, gan roi mwy o bwysau ar yr adnoddau sydd ar gael. Gall y Gwasanaeth Tai a HSG fynd i'r afael â rhai o'r anghenion hyn, ond mae angen ymagwedd amlasiantaethol ar gyfer anghenion mwy cymhleth eraill.

Amlygodd yr Asesiad Anghenion Poblogaeth fod nifer y plant sy'n derbyn gofal ym Mlaenau Gwent yn uchel. Nodwyd hefyd fod llawer o blant a phobl ifanc sydd mewn cysylltiad â'r system cyfiawnder ieuencid yn debygol o fod yn hysbys i ofal cymdeithasol plant a'u bod ymhlith y plant a'r bobl ifanc hynny nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant. Bydd llawer o'r bobl ifanc hyn hefyd yn cysylltu â'r gwasanaeth tai am eu hanghenion llety.

Nodwyd bod cyllido a chomisiynu gwasanaethau VAWDASV arbenigol yng Ngwent yn gymhleth ac fe'i darperir gan asiantaethau amrywiol, sy'n ei gwneud yn anodd i ymarferwyr mewn sefydliadau partneriaeth ddeall pwys sy'n darparu gwasanaethau ym mhob ardal awdurdod lleol. Mae hyn yn creu potensial i wasanaethau gael eu methu neu eu dyblygu, gan

achosi dryswch a bylchau yn y cymorth, sy'n cynyddu'r risg na fydd gwasanaethau'n diwallu anghenion a diogelwch y rhai sy'n cael cymorth yn effeithiol.

Mae pwysigrwydd dulliau partneriaeth a gweithio amlasiantaethol wedi'u gwneud yn glir drwy gydol yr asesiad hwn a thrwy ymgysylltu â rhanddeiliaid a phartneriaid. Bydd pwysigrwydd datblygu darpariaeth gwasanaeth cydgysylltiedig, lle mae asiantaethau a gwasanaethau gwahanol yn cydweithio'n ddi-dor, nid yn unig yn gwella canlyniadau pobl, ond hefyd yn arwain at ddarpariaeth fwy effeithlon ac effeithiol, drwy gyfuno adnoddau ac arbenigedd, a fydd yn helpu i sicrhau'r defnydd gorau o adnoddau, cynhyrchu arbedion maint a galluogi'r awdurdod lleol i ddarparu mwy o wasanaethau ar gyfer y gymuned.

Mae Blaenau Gwent eisoes wedi datblygu nifer o bartneriaethau effeithiol ar sail leol a rhanbarthol sy'n darparu gwasanaethau pwrpasol lle mae angen penodol wedi'i nodi. Bydd yn bwysig parhau â'r dulliau cydweithredol hyn a pharhau i gysylltu ag asiantaethau ehangach i ddatblygu gweithio mewn partneriaeth ymhellach a gwneud y defnydd gorau o'r adnoddau sydd ar gael wrth ddatblygu'r Cynllun Cyflawni a gweithio i fodloni gofynion y presennol ac yn y dyfodol.

Rhwystrau i gefnogi, grwpiau nad ydynt yn ymgysylltu a grwpiau ymylol

Mae yna rai unigolion o hyd sy'n cael trafferth cael mynediad at wasanaethau neu ymgysylltu â nhw. Amlygodd ymgysylltiad defnyddwyr gwasanaethau, er bod mynediad wedi bod yn syml, mai prin oedd y wybodaeth am y gwasanaethau sydd ar gael, felly mae angen gwella ymwybyddiaeth a mwy o gyhoeddusrwydd o hyd. Bydd hyn yn helpu i sicrhau bod grwpiau sydd wedi'u hymyleiddio neu'r rhai sy'n ei chael hi'n anodd cael mynediad at wasanaethau yn ymwybodol o'r cymorth sydd ar gael iddynt.

Nododd ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaethau hefyd fod iechyd meddwl yn rhwystr, tra bod yr asesiad anghenion yn amlygu nifer gymharol uchel o ymgeiswyr digartref sy'n ymddieithrio cyn cyrraedd canlyniad boddhaol.

Roedd gan y Porth hefyd nifer o atgyfeiriadau am gymorth a wrthodwyd, yn aml oherwydd ymddieithrio neu anallu i gysylltu â'r defnyddiwr gwasanaethau.

Bydd parhau i hyrwyddo gwasanaethau a chynnig mwy o hyblygrwydd yn hanfodol i helpu pobl i gael mynediad at y cymorth sydd ei angen arnynt cyn gynted â phosibl ac atal sefyllfaoedd rhag gwaethygu yn y dyfodol.

Ardaloedd Galw Uchel

Mae'r asesiad hwn wedi dangos bod rhai defnyddwyr gwasanaethau yn cael eu cynrychioli'n well nag eraill ac mae rhai meysydd galw clir y mae angen eu monitro.

Mae Aelwydydd Person Sengl sy'n ceisio cymorth gyda'u tai yn parhau i fod yn her a bydd yn parhau felly hyd nes y bydd opsiynau llety mwy addas a fforddiadwy wedi'u darparu.

Mae iechyd meddwl wedi bod yn faes y mae galw amdano ers peth amser, a waethygyd ymhellach gan y pandemig coronafeirws. Mae'r ddarpariaeth bresennol yn gadarn, ond erys monitro parhaus ac adolygiadau rheolaidd o wasanaethau yn flaenoriaeth, er mwyn sicrhau bod ganddynt y sgiliau a'r gallu sydd eu hangen arnynt i fynd i'r afael ag anghenion cleientiaid.

Mae pobl ifanc sy'n defnyddio gwasanaethau yn parhau i fod yn bryder ac er bod disgwyl i nifer cyffredinol y bobl ifanc leihau ym Mlaenau Gwent dros yr 20 mlynedd nesaf, mae'r galw presennol am wasanaethau yn parhau'n uchel. Pobl ifanc sy'n gadael gofal neu fath arall o sefydliad yw un o'r prif resymau dros ddigartrefedd ieuencid ac er bod dull cydgysylltiedig o fynd i'r afael ag anghenion pobl ifanc yn bodoli trwy Wasanaeth Cefnogi Pobl Ifanc Blaenau Gwent, mae niferoedd uchel y plant sy'n derbyn gofal yn y fwrdeistref yn dynodi bydd diwallu anghenion pobl ifanc yn parhau i fod yn faes o bwysau am beth amser. Yn ogystal, mae ymchwil MALIC yn awgrymu bod pobl ifanc yn fwy tebygol o brofi amddifadedd na grwpiau oedran eraill, a all arwain at nifer o anghenion ychwanegol, a fydd yn effeithio ymhellach ar ddarparu gwasanaethau, os na chaiff sylw yn gynnar.

Mae cam-drin sy'n gysylltiedig â VAWDASV yn parhau i fod yn uchel, a bydd yn bwysig sicrhau bod darpariaeth gwasanaethau lleol yn cyd-fynd â nodau Grŵp Comisiynu VAWDASV Gwent. Nododd yr asesiad ddiffyg eglurder a chysondeb ar draws gwahanol awdurdodau lleol, gan greu rhwystrau posibl, tra nad oedd y data presennol am ddigwyddiadau VAWDASV yn ddigon cadarn. Bydd cydweithio gwell a dulliau mwy cydgysylltiedig yn bwysig er mwyn bodloni'r galw presennol a'r galw yn y dyfodol a galluogi mwy o fesurau ataliol i gael eu darparu.

Amlygodd yr asesiad anghenion hefyd fod gan Flaenau Gwent boblogaeth sy'n heneiddio, a allai gael effaith ar lefelau galw a darpariaeth gwasanaethau yn y dyfodol, gan fod angen cefnogaeth a chymorth mwy penodol ar drigolion.

Amddifadedd

Mae anweithgarwch economaidd yn faes sy'n peri pryder ym Mlaenau Gwent a bydd comisiynu gwasanaethau HSG sy'n helpu i fynd i'r afael â'r achosion sylfaenol yn hanfodol. Mae anghydraddoldeb yn ehangu ac mae gan Flaenau Gwent bocedi clir o amddifadedd, felly mae gweithio i fynd i'r afael â chynhwysiant ariannol, y defnydd o fanciau bwyd, darparu mwy o opsiynau tai fforddiadwy a chynnig atebion diriaethol, yn enwedig i aelwydydd sengl ifanc ac sy'n arbennig o agored i niwed yn parhau i fod yn hanfodol, wrth gefnogi'r agenda tlodi ehangach. Mae Blaenau Gwent eisoes wedi ehangu ei darpariaeth gwasanaeth cynhwysiant ariannol a bydd yn parhau i adolygu ac addasu ei gwasanaethau i ddiwallu anghenion sy'n dod i'r amlwg.

Cynhwysiant Digidol

Edrychodd yr ymgynghoriad defnyddwyr gwasanaethau yn benodol ar bwysigrwydd cynhwysiant digidol, fel maes o angen sy'n dod i'r amlwg. Mae defnyddwyr gwasanaethau wedi nodi bod mynediad i adnoddau ar-lein yn aml yn anodd a bod angen mwy o gefnogaeth a chymorth i gynyddu sgiliau a gwella mynediad ymhlith defnyddwyr gwasanaethau. Gyda mwy a mwy o wasanaethau'n cael eu darparu ar-lein, mae'r angen am lefelau uwch o gynhwysiant digidol yn debygol o fod yn faes y bydd galw amdano nawr ac yn y dyfodol.

Anghenion Statudol

Bydd Blaenau Gwent yn parhau i ddiwallu anghenion statudol y gymuned trwy ddarparu ei wasanaethau Digartrefedd presennol.

Mae'r asesiad wedi dangos, er gwaethaf y gwaith cadarnhaol sydd eisoes yn digwydd ym Mlaenau Gwent i atal a lleihau digartrefedd, bod y galw am wasanaethau'n parhau'n uchel a'r gallu i symud aelwydydd i lety sefydlog yn heriol, oherwydd y nifer cyfyngedig o dai fforddiadwy sydd ar gael.

Trwy weithredu ei Gynllun Digartrefedd Cam II a'r strategaeth HSG, bydd Blaenau Gwent yn parhau i weithio i ddiwallu anghenion statudol aelwydydd sydd angen cymorth gan yr awdurdod lleol.

I ddechrau, mae'r cynllun yn ceisio cynyddu gwasanaethau ymyrraeth er mwyn atal digartrefedd rhag digwydd a, lle nad yw hyn yn bosibl, darparu mwy o drefniadau symud ymlaen i leihau'r amser a dreulir mewn llety dros dro, tra'n cysylltu â gwasanaethau cymorth i fynd i'r afael ag anghenion unigolion, gan gefnogi egwyddorion ailgartrefu cyflym.

Mae'r strategaeth hefyd yn nodi rhai blaenoriaethau penodol a fydd yn cefnogi'r ddarpariaeth o anghenion statudol, gan adeiladu ar y dulliau ataliol sydd eisoes ar waith ac annog datblygu mwy o ddarpariaeth llety, datblygu cynllun ailgartrefu cyflym a chynyddu a datblygu'r ystod o wasanaethau atal digartrefedd wedi'u targedu.